

2017-01-27

Tid 2017-02-06, kl 19:00

Plats Konferensrummet Xenter

Ärenden

Justering

- 1 Yttrande över medborgarförslag- Rena dagvattenutsläppet i Uttransjön
Senare utskick
- 2 Motion- Tillgängliggör Elgentorp för allmänheten
Senare utskick
- 3 Omvärldsanalys 2018-2021 - Tekniska förvaltningen
Senare utskick
- 4 Avsluta kontrakt för nybyggnation av ersättningsboendet Idavall
- 5 Rutin för att söka statliga bidrag
- 6 Inhyrning av lokal för socialförvaltningen
Senare utskick
- 7 Frågor från förtroendevalda och medskick till verksamhetsansvariga

- 8 Förvaltningschefen informerar
- 9 Anmälningsärenden
- 10 Delegationsbeslut
- 11 Åtterrapporering av projektet 13 förskolor
Senare utskick

Fredrik Olsson
Ordförande

Maria Ehrnfelt
Sekreterare

Gruppmöten:

(S), (V) och (MP) Konferensrummet, kl 18:00

(M), (KD), (L) och (TUP) Vip-rummet kl 18:00

Anmäl eventuellt förhinder till Maria ehrnfelt, tfn 070-536 15 79 eller
maria.ehrnfelt@botkyrka.se

1

Yttrande över medborgarförslag- Rena dagvattenutsläppet i Uttransjön (TEF/2016:119)

Förslag till beslut

Tekniska nämndens förslag till kommunfullmäktige:

Medborgarförslaget anses besvarat.

Sammanfattning

Erik Hilding har skickat ett medborgarförslag som gäller åtgärder för rening av dagvatten som rinner till sjön Uttran. Flera av Erik Hildings förslag sammanfaller med de åtgärder och aktiviteter som kommunen har gjort och planerar att göra i samband med arbetena med den kommunövergripande vattenplanen, Botkyrkas blå värden. I denna har bland annat utsläpp till Uttran inventerats och förslag till åtgärder tagits fram.

Tekniska nämndens verksamhet inom va-avdelningen ansvarar för dagvattenhanteringen och under 2017 kommer arbetet med att planera för åtgärderna att starta.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-26

2017-01-26

Dnr TEF/2016:119

Referens
Linda Evjen

Mottagare
Tekniska nämnden

Yttrande över medborgarförslag - Rena dagvattenutsläppet i Uttransjön

Förslag till beslut

Tekniska nämndens förslag till kommunfullmäktige:

Medborgarförslaget anses besvarat.

Sammanfattning

Erik Hilding har skickat ett medborgarförslag som gäller åtgärder för rening av dagvatten som rinner till sjön Uttran. Flera av Erik Hildings förslag sammanfaller med de åtgärder och aktiviteter som kommunen har gjort och planerar att göra i samband med arbetena med den kommunövergripande vattenplanen, Botkyrkas blå värden. I denna har bland annat utsläpp till Uttran inventerats och förslag till åtgärder tagits fram.

Tekniska nämndens verksamhet inom va-avdelningen ansvarar för dagvattenhanteringen och under 2017 kommer arbetet med att planera för åtgärderna att starta.

Ärendet

Tekniska nämnden har fått i uppdrag att yttra sig över ett medborgarförslag av Erik Hilding med ett antal förslag till åtgärder gällande Uttransjön. Förslaget inkom till tekniska förvaltningen 2016-07-04.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har gett Tekniska nämnden tillsammans med Miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att svara på ett medborgarförslag om rening av dagvattenutsläpp i Uttransjön. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har besvarat medborgarförslaget vid sammanträde 2016-10-24.

Av medborgarförslaget framkommer bland annat följande:

Vid kontakter med Botkyrka kommuns ansvariga för planering av åtgärder för rening av dagvatten, har framkommit att Uttransjön i nuläget inte är en prioriterad del av dessa åtgärder.

2017-01-26

Dnr TEF/2016:119

Förslag till åtgärder.

- 1. Kartläggning och lokalisering av Botkyrka kommuns orenade dagvattenutsläpp i Uttransjön, då det inte finns tillgänglig information om dessa. Idag gör kommunen inga mätningar av storleken eller av vattenkvaliteten av utsläppen. Vilka områden utgör tillrinningen till utsläppen?*
- 2. Utveckla planer och prioritera möjliga åtgärder för rening av de orenade dagvattenutsläppen, speciellt längs Vattravägen och Strandvägen i Utterkalven men även i Uttransjön.*
- 3. Utred varför Utterkalven förutom höga halter av fosfor och kväve även har höga halter av ammoniak. Uppmätt halt ammoniak överskrider maximalt tillåten halt i ytvattnet på grund av miljögifter (Länsstyrelsen i Stockholms län 2014-02-03 VISS Vatteninformationssystem Sverige, Övervakningsstation Utterkalven 7, EU_CD: SE656540-161380). Vilka åtgärder ska vidtas för att minska ammoniak halten?*
- 4. Genomför och redovisa regelbundna mätningar av badvattenkvaliteten samt miljögifter i fisken i Uttransjön inklusive Utterkalven.*

Tekniska nämndens svar till Erik Hilding

Botkyrka kommun har arbetat fram ett vattenprogram, Botkyrkas blå värden. Programmet omfattar vatten i hela Botkyrka och Miljö- och hälsoskyddsnämnden har godkänt programmet den 5 december 2016. Tekniska förvaltningens va-avdelning, deltar i arbetet med vattenprogrammet och kommer fortsätta med det.

Inom ramen för vattenprogrammet har en utredning tagits fram över Tullingesjöns avrinningsområde där bland annat sjön Uttran ingår. Utredningen har utförts av företaget SWECO i maj 2016. Utredningen visar föroreningskällor, var utsläppen sker och storleken på utsläppen samt förslag på åtgärder för att minska belastningen samt bedömning av åtgärdernas effekt och kostnad. Dagvattenutsläpp står för en stor del av belastningen i avrinningsområdet.

I vattenprogrammets åtgärdsförslag är åtgärder för att rena vattnet i Uttran högt prioriterade och arbetet med åtgärdsförslagen påbörjas nu under 2017. VA-avdelningen kommer därför att arbeta med prioriteringar och planera för framtida åtgärder gällande dagvattenhanteringen.

De fyra förslagen till åtgärder i Erik Hildings besvarar vi på följande vis.

1. Utsläppen av dagvatten är kartlagda och lokaliserade i utredningen om Tullingesjöns avrinningsområde som tidigare refererats till. I utredningen syns även vilka områden som rinner till respektive utsläppspunkt. Provtagning av dagvatten är mycket resurskrävande för att få rättvisande resultat varför beräkningar av föroreningshalter

2017-01-26

Dnr TEF/2016:119

och föroreningsmängder normalt görs utifrån schablonhalter för olika typer av markanvändning.

2. I Vattenprogrammet har åtgärdsförslag och prioriteringar gjorts för att minska belastningen på sjöarna, till exempel föreslår dagvattenanläggning i Utterkalven för dagvatten från bland annat Vattravägen.
3. Bedömningen är att åtgärder för att minska närsaltbelastningen i sjöarna även kommer att minska risken för förhöjda ammoniakhalter.
4. Botkyrka kommun har ingen badplats i Uttran och tar därför inga badvattenprover i sjön.

Vattenmyndigheten ansvarar för statusklassning av bland annat miljögifter i vattenförekomsterna, däribland miljögifter i fisk. Behovet av kompletterande mätningar hanteras inom ramen för kommunens vattenvårdsarbete i samråd med Vattenmyndigheten.

Åsa Engwall
förvaltningschef

Linda Evjen
va-chef

Bilaga

1. Erik Hildings medborgarförslag daterat 2016-05-09
2. Miljö- och hälsoskyddsnämndens svar daterat 2016-09-28

Expedieras till
Text

Medborgarförslag – Rena dagvattenutsläppet i Uttransjön - publicering

Namn: Erik Hilding

Förslag: MEDBORGARFÖRSLAG: PRIORITERA ÅTGÄRDER FÖR RENING AV BOTKYRKAS KOMMUNS ORENADE DAGVATTENUTSLÄPP I UTTRANSJÖN!

Nuläge

Vid kontakter med Botkyrka kommuns ansvariga för planering av åtgärder för rening av dagvatten, har framkommit att Uttransjön i nuläget inte är en prioriterad del av dessa åtgärder.

Mot bakgrund av Salems kommuns omfattande satsningar på att rena sina utsläpp i Utterkalven, med bland annat dagvattendammar, borde det vara självklart att Botkyrka kommun går vidare och gör samma sak för att rena kommunens dagvattenutsläpp. Att släppa ut orenat dagvatten i sjöar och vattendrag är att betrakta som miljöfarlig verksamhet enligt 1 och 2 § 9 kap. miljöbalken (SFS 1998:808). Då skulle övergödningen och igenväxningen av Uttransjön minska.

Förslag till åtgärder.

1. Kartläggning och lokalisering av Botkyrka kommuns orenade dagvattenutsläpp i Uttransjön, då det inte finns tillgänglig information om dessa. Idag gör kommunen inga mätningar av storleken eller av vatten- kvaliteten av utsläppen. Vilka områden utgör tillrinningen till utsläppen?
2. Utveckla planer och prioritera möjliga åtgärder för rening av de orenade dagvattenutsläppen, speciellt längs Vattravägen och Strandvägen i Utterkalven men även i Uttransjön.
3. Utred varför Utterkalven förutom höga halter av fosfor och kväve även har höga halter av ammoniak. Uppmätt halt ammoniak överskrider maximalt tillåten halt i ytvattnet på grund av miljögifter (Länsstyrelsen i Stockholms län 2014-02-03 VISS Vatteninformationssystem Sverige, Övervakningsstation Utterkalven 7, EU_CD: SE656540-161380). Vilka åtgärder ska vidtas för att minska ammoniak halten?
4. Genomför och redovisa regelbundna mätningar av badvattenkvaliteten samt miljögifter i fisken i Uttransjön inklusive Utterkalven.

Motivering: Uttran är en unik källsjö i vår kommun, vilket innebär att sjön på många ställen kontinuerligt fylls på med rent grundvatten underifrån. Uttransjön är en viktig del av ett sjösystem och vidarebefordrar föroreningar i hela Tumbaåns sjösystem som slutligen via Tullingsjön leds ut i Mälaren vår dricksvattentäkt. Uttransjön är mycket betydelsefull för rekreation, fiske och djurliv och som badsjö för allmänheten och kringboende

Erik Hilding

Uttran 2016-05-09

2

Motion- Tillgängliggör Elgentorp för allmänheten (TEF/2016:191)

Förslag till beslut

Tekniska nämnden avstyrker motionen.

Sammanfattning

Tullingepartiet föreslår att berörda förvaltning ges i uppdrag identifiera och genomföra nödvändiga renoveringar av fastigheten Elgentorp i Tullinge i syfte att byggnaden ska tillgängliggöras för allmänheten.

Tekniska nämnden anser att byggnaden måste renoveras, men att en renovering för att kunna inrymma en offentlig verksamhet kan komma att förstöra byggnadens kulturvärden.

Byggnaden är idag uthyrd till PRO Tullinge, och i viss mån används lokalen även av andra föreningar och privatpersoner.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-15

Referens
Frank ReneboMottagare
Tekniska nämnden

Yttrande över motion – Tillgängliggör Elgentorp för allmänheten (TUP) (KS/2016:342)

Förslag till beslut

Tekniska nämndens förslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige avslår motionen.

Sammanfattning

Tullingepartiets representanter Anders Thorén, Carl Widercrantz, Therese Lind och Per Börjel föreslår i en motion till kommunfullmäktige den 28 april 2016 att berörda förvaltningar ges i uppdrag att identifiera och genomföra nödvändiga reoveringar av Elgentorp. Vidare föreslår motionärerna att berörda förvaltningar får i uppdrag att bjuda in Tullinges kulturföreningar för att diskutera möjligheterna att bättre nyttja Elgentorp som en plats öppen för allmänheten.

Tekniska förvaltningen instämmer med motionärernas synpunkter om att byggnaden behöver reoveras. Förvaltningen befarar att det kommer att krävas en större förändring för att lokalerna ska passa offentliga verksamhetskrav vilket innebär att en ombyggnad för en mer publik verksamhet riskerar att hota Elgentorps kulturvärden. Byggnaden är idag uttyrd till PRO Tullinge.

Ärendet

Tullingepartiets representanter Anders Thorén, Carl Widercrantz, Therese Lind och Per Börjel föreslår i en motion till kommunfullmäktige den 28 april 2016 att fullmäktige ska besluta följande.

1. Att berörda förvaltningar ges i uppdrag identifiera och genomföra nödvändiga reoveringar av Elgentorp.
2. Att berörda förvaltningar får i uppdrag att bjuda in Tullinges kulturföreningar för att diskutera möjligheterna att bättre nyttja Elgentorp som en plats öppen för allmänheten.

Motionärerna anser att det går att "sätta Tullinge på kartan" utan att bygga dyra landmärken och menar att Elgentorp som är en vacker och framträdande byggnad borde vara mer tillgänglig för allmänheten. Motionärerna menar att Elgentorp skulle kunna användas för aktiviteter såsom utställningar, sagostunder och enklare serveringar som skulle uppskattas av Tullingeborna. Motionärerna menar att byggnaden är ett kulturarv som missköts och att Elgentorp behöver renoveras så att byggnaderna och platsen kan utnyttjas i större utsträckning.

Tekniska förvaltningens synpunkter

Tekniska förvaltningen instämmer i att byggnaden behöver renoveras, men att en renovering för att kunna inrymma en offentlig verksamhet kan komma att förstöra byggnadens kulturvärden. Byggnaden är idag uthyrd till PRO Tullinge.

Tekniska förvaltningen har i beredningen av motionen samverkat med kultur- och fritidsförvaltningen. Bägge förvaltningarna har samsyn i ärendet och därmed föreslår tekniska förvaltningen att tekniska nämnden föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen.

Åsa Engwall
Förvaltningschef

Frank Renebo
Fastighetschef

Bilaga

Tullingepartiets motion 2016-04-28:Tillgängliggör Elgentorp för allmänheten

Tillgängliggör Elgentorp för allmänheten

Det går att "sätta Tullinge på kartan" utan att bygga dyra nya landmärken. Ett kontinuerligt underhåll samt ett genomtänkt användande av befintliga byggnader ger bättre resultat.

Elgentorp är en vacker och framträdande byggnad som borde vara mer tillgänglig för allmänheten. Tänk om fler kunde få ta del av denna "pärla" mitt i centrala Tullinge. Utställningar, sagostunder och enklare servering är exempel på aktiviteter som säkerligen skulle uppskattas av Tullingeborna.

Elgentorp är en kulturskatt med ett historiskt värde. Där har bland annat Alice Tegnér, Anna Maria Roos och Gustav Fröding verkat. Men tyvärr har detta kulturarv missköts. Hela fasaden är plastblank och trädgården är dåligt skött med en blandning av sjöstensplattor, asfalt, Gunnebstängsel och ovårdade träd.

Vi menar att Elgentorp bör underhållas bättre för att kunna utnyttjas i större utsträckning. Om kommunen genomför nödvändiga reoveringar av byggnaden så kan säkerligen engagerade Tullingebor hjälpa till med att få ordning på trädgården.

När detta är gjort skulle flera av Tullinges föreningar kunna samsas i Elgentorp. Gärna föreningar med en kulturell inriktning. Det läge som många kulturföreningar har idag, med aktiviteter utspridda, förlagda på olika platser och ibland utan ordentliga lokaler, gör att kulturutbudet delvis blir spretigt.

Vi är övertygade om att föreningarna har en gedigen kunskap, kompetens, engagemang och drivkraft för att ta hand om Elgentorp så att fler, stora som små, ska få hitta dit. Därför vill vi att Botkyrka kommun bjuder in Tullinges föreningar för att diskutera saken närmare.

Vi föreslår kommunfullmäktige besluta

- att berörda förvaltningar får i uppdrag att identifiera och genomföra nödvändiga reoveringar av Elgentorp
- att berörda förvaltningar får i uppdrag att bjuda in Tullinges kulturföreningar för att diskutera möjligheterna att bättre utnyttja Elgentorp som en plats öppen för allmänheten.

Anders Thorén (TUP)   **Carl Widercrantz (TUP)**

Therese Lind (TUP)   **Per Börjel (TUP)**

3

Omvärldsanalys 2018-2021 - Tekniska förvaltningen (TEF/2017:14, TEF/2015:252) Ärendet

Förslag till beslut

Tekniska nämnden noterar informationen om tekniska förvaltningens omvärldsanalys och beslutar att överlämna den till kommunledningsförvaltningen.

Sammanfattning

Omvärldsanalysen är en del av kommunens mål och uppföljningsprocess. I denna process ingår att varje förvaltning ska ta fram verksamhetsspecifika omvärldsanalyser som ska redovisas till respektive nämnd och sedan ska dessa vara en del av nämndernas fortsatta verksamhetsplanering. I det här dokumentet redovisas omvärldsanalysen som berör tekniska nämndens verksamhetsområde

Kommunledningsförvaltningen har 2016-11-28 lämnat anvisningar för omvärldsanalyserna som ska avse perioden 2018-2021. Trender som har längre tidsperspektiv ska också redovisas. Förvaltningarnas omvärldsanalyser ska redovisas utifrån de huvudprocesser som förvaltningen berörs av samt lämnas senast den 17 februari 2017.

Tekniska förvaltningen lämnar sin omvärldsanalys utifrån ett organisatoriskt perspektiv som innebär att förvaltningens verksamhetens uppdrag är att vara en stödprocess till övriga verksamhetsdrivande förvaltningar och dess nämnder. Inledningsvis konstaterar vi att vi framöver ska omvärldspana mer gemensamt och ge tid för det. Liksom mer digital spaning, besöka mässor som berör verksamheterna, delta i nätverk med mera.

Förvaltningen har arbetat utifrån kommunledningsförvaltningens anvisningar samt valt att vidga analysen på följande vis. Sammanfattningsvis har vi inom förvaltningen valt att dela in omvärldsanalysen i en yttre omvärld, i

2017-02-06

Dnr TEF/2017:14,

form av ett 360 graders perspektiv med tekniska förvaltningens verksamheter i centrum samt en inre, närvärld.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-24

Referens
Åsa Engwall

Mottagare
Tekniska nämnden

Omvärldsanalys 2018-2021 - Tekniska förvaltningen

Förslag till beslut

Tekniska nämnden noterar informationen om tekniska förvaltningens omvärldsanalys och beslutar att överlämna den till kommunledningsförvaltningen.

Ärendet

Bakgrund och anvisningar

Omvärldsanalysen är en del av kommunens mål och uppföljningsprocess. I denna process ingår att varje förvaltning ska ta fram verksamhetspecifika omvärldsanalyser som ska redovisas till respektive nämnd och sedan ska dessa vara en del av nämndernas fortsatta verksamhetsplanering. I det här dokumentet redovisas omvärldsanalysen som berör tekniska nämndens verksamhetsområde

Kommunledningsförvaltningen har 2016-11-28 lämnat anvisningar för omvärldsanalyserna som ska avse perioden 2018-2021. Trender som har längre tidsperspektiv ska också redovisas. Förvaltningarnas omvärldsanalyser ska redovisas utifrån de huvudprocesser som förvaltningen berörs av samt lämnas senast den 17 februari 2017.

Tekniska förvaltningens omvärldsanalys

Tekniska förvaltningen lämnar sin omvärldsanalys utifrån ett organisatoriskt perspektiv som innebär att förvaltningens verksamheter uppdrag är att vara en stödprocess till övriga verksamhetsdrivande förvaltningar och dess nämnder. Inledningsvis konstaterar vi att vi framöver ska omvärldspana mer gemensamt och ge tid för det. Liksom mer digital spaning, besöka mässor som berör verksamheterna, delta i nätverk med mera.

Metod

Förvaltningen har arbetat utifrån kommunledningsförvaltningens anvisningar samt valt att vidga analysen på följande vis. Sammanfattningsvis har vi inom förvaltningen valt att dela in omvärldsanalysen i en yttre omvärld, i form av ett 360 graders perspektiv med tekniska förvaltningens verksamheter i centrum samt en inre, närvärld.

För att beskriva vår närvärld har vi undersökt förvaltningens verksamheter utifrån en intressentanalys, partners och samarbete, intressenternas/kundernas framtida betalningsförmåga samt vårt varumärke. Inom respektive textavsnitt pekar vi på ett antal faktorer som vi i nuläget bedömer som osäkerheter framåt.

Resultat – hur ser omvärldens riktning ut?

Nedanstående tabell visar i punktform några av de väsentligaste faktorerna och trenderna i omvärlden som påverkar verksamheterna i den tekniska förvaltningen. Några av dess faktorer och trender som finns i tabellen nedan kommenteras i kommande textavsnitt utifrån hur dessa kan antas påverka våra verksamheter.

<p style="text-align: center;">Politiska trender</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statsbidrag lokaler & miljö • Stresstalen inom offentlig arbetsmiljö • Socialt ansvar för arbete inom den offentliga sektorn • Behovet av krisberedskap • Fler kommuner tar tillbaka verksamheter i kommunal regi • Barnkonsekvensanalyser • Ökad regionalisering och mellankommunal • samverkan 	<p style="text-align: center;">Ekonomi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osäkerhet om konjunkturen och skattekraft • Kommunernas ekonomiska förutsättningar är nedåtgående • Exploatörer visar intresse för att bygga i Botkyrka • Byggbranschen har höga ordervolymer 	<p style="text-align: center;">Sociala trender</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hemkänslan minskar • Varumärket viktigare för att kunna göra egna individuella val • Hot och våld ökar • Ökade krav på tillgänglighet • Ökade krav på snabb och korrekt information vid incidenter
<p style="text-align: center;">Teknik och forskning</p> <ul style="list-style-type: none"> • E-tjänster • Bakterier renar vatten • Dagvatten renas med brunnsfilter • Förarlösa transporter • Fossilfria fordon • Styra mot mer precis snöröjning och halkbekämpning • Träkonstruktioner • Lätta och/eller mobila byggnadskonstruktioner 	<p style="text-align: center;">Lagar och regler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ny upphandlingslag • EUs ramdirektiv för vatten, nya kvalitetskrav för vattenförekomster • Skärpta krav för slam för reningsverk • Skärpt ansvar för arbetsmiljö • Regler om tillfälliga bygglov • Regler för avskrivning • Dricksvattenutredningen föreslår ökade krav och kontroller 	<p style="text-align: center;">Miljötrender</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hållbarhetsindex • Egen-kontroller inom fler områden. Exempelvis städ, hygien • Halkbekämpa med lavakross • Miljöer fria från gifter och kemikalier. Exempelvis städa utan kemiska tillsatser • Energianvändningen ska minska • Krav på klimatanpassning • Öppen hantering av dagvatten för ökad rening och ökad säkerhet

Externa faktorer – kommentarer och konsekvenser

Inledningsvis noterar vi i vår omvärldsanalys att det är flera av de politiska faktorerna som påverkar vår verksamhet i grunden då detta är en utförande verksamhet. Den politiska viljan är därmed också en av de osäkerhetsfaktorer som påverkar verksamheterna inom förvaltningen framåt mest.

Hur påverkar nya/ändrade lagar och regler förvaltningen?

Inom Va-området

EU:s ramdirektiv för vatten (eller vattendirektivet) anger vad EU-länderna minst ska klara vad gäller vattenkvalitet och tillgång på vatten. Alla medlemsländer i EU har infört vattendirektivet i sina länders lagstiftning och har därmed förbundit sig att genomföra alla delar i direktivet. Den 21 december 2016 beslutades om nya föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i norra Östersjöns vattendistrikt inom vilken Botkyrka kommun ligger. I underlaget till besluten finns listat ett antal viktiga hållpunkter för den kommande förvaltningscykeln. Innebörden av besluten är att takten på åtgärdsarbeten ska öka, dialog och samverkan ska utvecklas, kunskapsunderlagen ska förbättras, hållbarhetsarbetet globalt ska ses över såsom exempelvis globala miljömål och Agenda 2030 med mera.

I Botkyrka innebär detta att de riktlinjer som är beslutade för Botkyrkas blåa värden nu övergår i flera aktiviteter. Förvaltningen samverkar med samhällsbyggnadsförvaltningen i planering och genomförande av dessa aktiviteter.

Under 2016 inledde förvaltningen en översyn av VA-taxan. Avgifternas nivåer behöver justeras under 2017. Detta beror på att kostnader för avskrivningar ökar och det sker som en direkt konsekvens av ökade investeringar samt ökad avgift från Sydvästra stockholmsregionens VA-verksaktiebolag – SYVAB.

Förändringar av taxor och skärpta miljökrav innebär att vi behöver öka och förbättra *kommunikationen med Botkyrkaborna och aktörer i kommunen* för att på så vis skapa förståelse om varför dessa ökade avgifter behöver tas ut.

Arbetsmiljö

Det finns en ny lag som betonar arbetsgivarens ansvar för arbetstagarnas psykosociala arbetsmiljö. Förvaltningen har under 2016 utbildat såväl chefer som övriga medarbetare i systematiskt arbetsmiljöarbete. Detta behöver förstärkas och konkretiseras.

Hur påverkas våra verksamheter av politiska faktorer?

Generellt gör vi i förvaltningen ständiga överväganden mellan vad vi ska köpa externt eller utföra internt, beroende vad som är bäst utifrån kommunens mål och verksamhetens ekonomiska förutsättningar och eventuell komplexitet.

Under hösten 2015 arbetade förvaltningen fram nytt pris för kommunal skötsel av gator och städning utifrån samhällsbyggnadsförvaltningens underlag och kvalitetskrav. Underlagen innebar en avsevärd ambitionshöjning gällande snöröjning och städning jämfört med tidigare. I jämförelse med privata aktörer tycks det som att kostnaden är högre vid utförande i egen regi. Kostnadsbilden måste analyseras på ett djupare plan för att skaffa sig en rättvisande bild.

Förändringar inom taxi- och färdtjänstmarknaden genom att exempelvis uppköp av företag sker eller att avtal sägs upp i förtid av beställaren gör att branschen påverkas i hela länet. Det har blivit svårt att få fram rätt fordon för aktuellt behov inom rimlig tid. Trender är också att fler människor behöver transporter. En tydlig trend är att personer behöver transporter från och med förskoleåldern och att detta behov fortsätter genom livet. Även matvarutransporter mellan tillagningskök och brukare förutspås öka. Nya områden byggs upp i kommunen vilket ökar behovet av transporter till skolor och andra verksamheter.

Konsekvenser för verksamheterna är bland annat att å ena sidan ser vi att ökad rekrytering behöver ske inom transporter alternativt ökade kostnader för köpta taxiresor med mera. Därutöver ser vi gärna att man ser över gränssnittet mellan tekniska förvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen eftersom vår uppfattning är att verksamheterna inte bedrivs optimalt inom exploateringsprojekt samt drift och underhåll. Å andra sidan ser vi att om uppdragen minskar exempelvis inom verksamhetsområdet teknik och logistik som en konsekvens av politisk vilja att gatuskötsel med mera ska skötas av externa utförare bedöms det påverka cirka 20 tjänster. En sådan förändring utlöser en direkt kedjehändelse för vårt arbete inom socialt ansvarstagande. Exempelvis måste antalet ferieplatser minskas med ett 70-tal.

Övriga externa faktorer

Utbudet av gasdrivna transportbilar har minskat på marknaden liksom tillgången på biobränsle. Detta innebär att de kommunala verksamheterna behöver fördjupa omvärldsanalyserna för att se vad som krävs för att säkerställa såväl fordon som biogasbränsle.

Städservice konstaterar att hot och våld ökar, fler medarbetare upplever en ökad hotbild. Vi behöver rusta våra medarbetare så de känner sig säkrare.

Befolkningsprognoser

Volymutveckling- behov av nya verksamheter, flyktingsituationen

Städservice noterar att en ökad befolkning ger utökade lokaler. Detta leder till mer städning och kräver en större organisation.

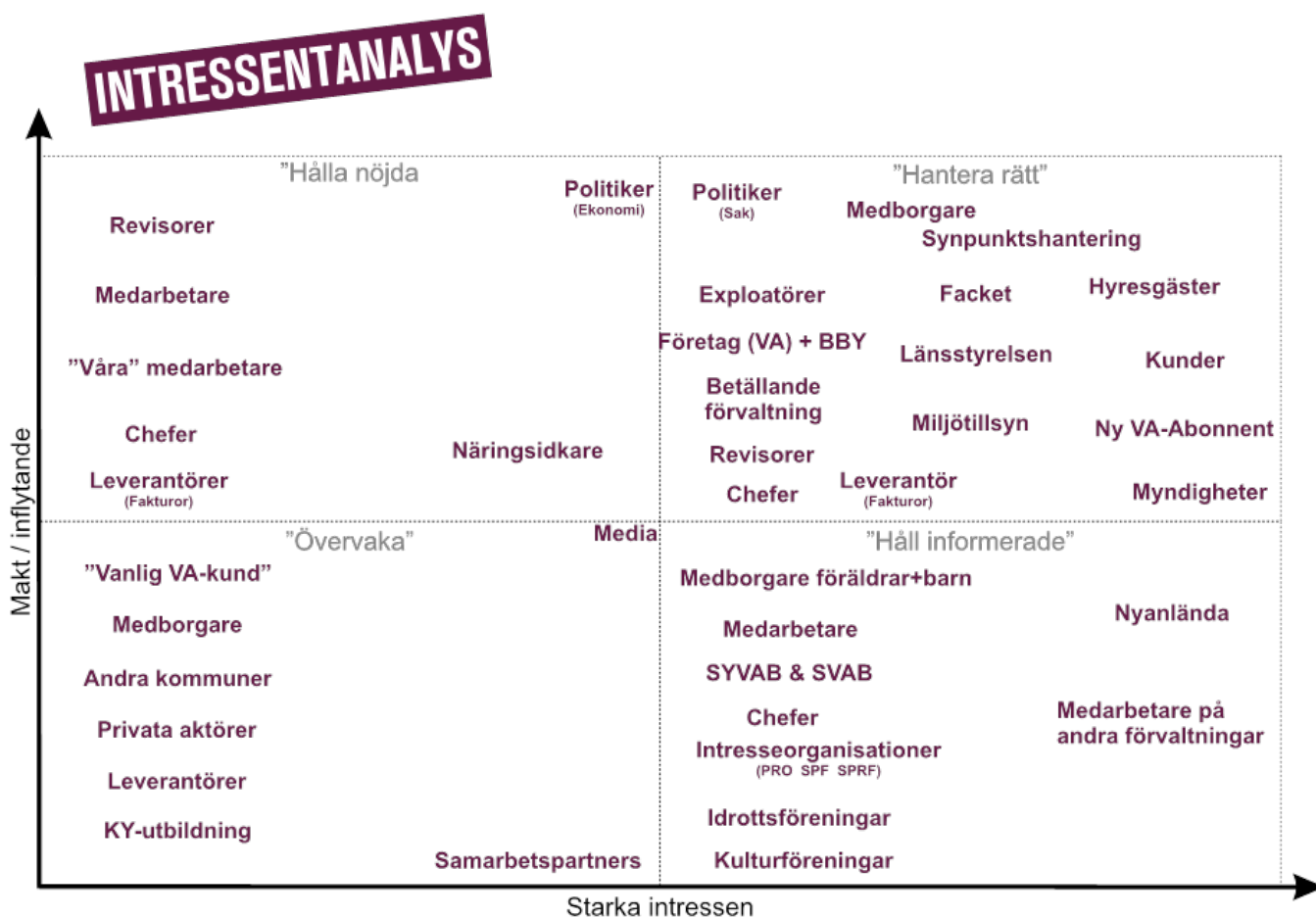
Befolkningsutvecklingen i Botkyrka kommun påverkar VA-verksamheten då en ökad befolkning medför ökade krav på att kunna leverera dricksvatten och kunna avleda dag- och spillvatten. Verksamheternas bedömning är att befolkningsförändringarna i Alby, Fittja, Hallunda och Norsborg inte

påverkar kapacitetsbehoven jämfört med idag. Däremot är befolkningsökningarna i Tullinge och Tumba av sådan storlek att VA-verksamheten behöver se över kapaciteten i ledningsnäten.

Det ökade bostadsbyggandet och demografin genererar också en ökning av antalet skolor, förskolor, vård- och omsorgsboenden, trygghetsboenden med mera. Den rådande flyktingsituationen gör att förvaltningen behöver ha en fortsatt beredskap för att kunna hantera tillfälliga boenden.

Interna faktorer – vår närvärld

Vi har valt att inleda vår analys av vår närvärld med en intressentanalys. Detta eftersom vi är en stödprocess för vår närvärld och för att bilden i matrisen kan användas som ett stöd för att vi ska öka fokus och prioriteringar - så att vi stödjer aktuell intressent på rätt sätt.

Intressentanalys. Matrisen som är i form av en "fyr-fältare" visar hur tekniska förvaltningen på en övergripande nivå har analyserat förvaltningens intressenters behov utifrån inflytande samt starka intressen.

Några kommentarer utifrån intressentmatrisen

En viktig faktor som förvaltningen behöver analysera framåt är intressenternas förmåga att betala för leveranser av tjänster, lokaler och andra produkter. Kombinationen av minskad

skattekraft, förändringar i demografin med mera leder till att förvaltningen som stödprocess till övriga verksamhetsdrivande förvaltningar och nämnder behöver i första hand agera mer proaktivt för att motverka ökade kostnader för drift och skötsel.

Annat som påverkar förvaltningens förmåga att planera och utföra uppdragen är exempelvis gränssnitt mellan olika ansvariga förvaltningar. Dels finns det ett gränssnitt som handlar om lokaler och hyresfrågor. Förväntningarna är att det undersökande arbetet inom lokalförsörjningsprocessen ska hantera friktioner och förväntningar som förvaltningarnas medarbetare har på varandra. Dels finns det ett gränssnitt som handlar om utförande av arbetsuppgifter inom gata- och parkområdet som behöver utredas. Teknik och logistik vill utreda den organisatoriska placeringen av samhällsbyggnadsförvaltningens gata/park enhet. Ett förslag är att driften på samhällsbyggnadsförvaltningen flyttas till tekniska förvaltningen. Flytten skulle innebära en mängd besparingar och effektiviseringsvinster, inte minst kostnader i samband med internfakturering, viss teknisk kompetens återfinns idag dubbelt. Ett bättre utnyttjande av kompetenser torde även det generera ekonomiska vinster. Vidare ökar möjligheterna till att ytterligare öka beläggningsgrad av kommunens egna maskiner/fordon och personal inom området.

Av intressentanalysen går det att förstå att kommunikation ibland kan vara helt avgörande för att uppnå bästa effekt. Kommunikation behöver öka internt och externt. Vi kan också öka det digitala användandet. Detta innebär att vi kan implementera ett system för digitala kvalitetskontroller. Vi vill även utveckla Botwebb och där vi kan nå våra medarbetare, men inte minst, att våra kunder når den information de behöver i rätt situation.

Källsortering – utreda hur det ska se ut i kommunen och vad städervice kan bidra i själva hanteringen med för att få till en bra källsortering och att vi återvinner så mycket vi kan.

Inom Södertörns samarbete pågår samverkan om hur varutransporter inom kommunernas olika verksamheter ska ske. Här behövs sannolikt fortsatt kommunikation av värdet för varje verksamhet att använda samordnade varutransporter mer såväl lokalt som regionalt.

Rekrytering, kompetensbehov

Under 2016 har förvaltningen gjort ett flertal rekryteringar. Det får konstateras att vi har flera sökanden till annonserade jobb med goda och relevanta jobbprofiler. Detta är bra då vi har många arbetsgivare som konkurrerar om kompetent arbetskraft.

För att vi ska fortsätta vara en attraktiv arbetsgivare behöver vi fortsätta se över vilka mervärden och drivkrafter som bidrar till att kollegor trivs och växer i kompetens i sin anställning i Botkyrka. För vissa yrkesgrupper finns det behov av att utveckla trainee-tjänster och öka vårt samarbete med högskolor och andra offentliga arbetsgivare. Ökad kompetensutveckling inom arbetet såsom exempelvis yrkesteknisk utbildning inom flera områden.

Vi måste visa att det finns konkreta mervärden bakom varumärket ”långt ifrån lagom”. Behovet av att rekrytera kunniga och erfarna kollegor inom fastighetsavdelningen förväntas kvarstå i förhoppningsvis lägre omfattning

jämfört med tidigare år. Inom städservice råder det viss brist på vikarier. I övrigt är bemanningen i tämligen god jämvikt.

Rätten till heltid påverkar vid rekrytering. Vi behöver därför alltid försöka skapa möjligheter för de som önskar utöka sin arbetstid. Då vi nyrekryterar ska vi sträva efter att kunna erbjuda heltidstjänster. Inom vissa verksamheter närmar sig fler medarbetare nu pensionen och planering för att successionen ska bli bra behöver ske i tid. Vår ambition är att ta till vara på de seniora kollegornas erfarenheter och utveckla rutiner så att det blir en bra erfarenhetsåterföring för de som kommer nya.

Åsa Engwall
förvaltningschef

Expedieras till
Samtliga chefer inom tekniska förvaltningen
Kommunledningsförvaltningen

DET HÄR ÄR BOTKYRKA

Områdesgruppernas stadsdelsanalyser 2016

Med statistikbilaga

Stadsdelsanalyser 2016	4
Introduktion	4
Analys från områdesgruppen i Tumba	5
Medskick	5
Barn och ungas livsvillkor.....	5
Trygghet	5
Dialoger.....	6
Storvreten	6
Analys från områdesgruppen i Fittja.....	7
Medskick	7
Kvinnor och män i Fittja har ett arbete som ger dem en trygg ekonomi.....	7
Fittja är en bra stadsdel för förskolor, skolor och lärande.....	7
I Fittja mår pojkar, flickor, män och kvinnor bra och tar plats i och utanför Fittja	8
Fittja lockar människor.....	8
Trygghet i den offentliga miljön och bostaden	8
Analys från områdesgruppen i Alby	10
Medskick	10
Skapa bra uppväxtvillkor för flickor och pojkar	10
Resultatförbättring på Grindtorpsskolan	10
Ungdomsenkäten ger hopp men också oro	10
Skapa bättre jobbchanser för kvinnor och män.....	11
En instabil omvärld påverkar Sveriges ekonomi.....	11
Unga vuxna behöver fortsatt stöd.....	11
Förnya stadsmiljön	12
Utveckla Albys identitet.....	12
Pröva nya arbetssätt i kommunen.....	13
Analys från områdesgruppen i Tullinge.....	14
Medskick	14
Säkra och utveckla Tullinges kvaliteter	14
Utveckla dialogen med Tullingeborna	14
Gör det möjligt att leva klimatsmart	15
Analys och kommentarer till områdesstatistiken	16
Analys från områdesgruppen i Hallunda-Norsborg	18
Medskick	18
Analys.....	18
Förnyad stadsmiljö.	18
Starkare samspel och hemkänsla.....	19
Jämlikare och tryggare uppväxtvillkor.....	19
Starkare ekonomi och levnadsnivå.....	20
Statistikbilaga	21
Befolkning – utveckling sedan 1991	22
Flyttningar	26
Befolkningens ålder.....	32
Utländsk bakgrund	34
Befolkningsutvecklingen.....	38
Sysselsättning	40
Öppen arbetslöshet	41

Andel unga som varken förvärvsarbetar eller studerar	44
Inkomster.....	45
Utbildning.....	48
Medborgarnas upplevelser	51

Stadsdelsanalyser 2016

Introduktion

I slutet av varje år presenterar områdesgrupperna i Alby, Fittja, Hallunda-Norsborg, Tumba och Tullinge en analys av läget i respektive stadsdel. Analyserna utgör underlag till kommunens flerårsplan och respektive områdesgrupps kommande handlingsplan. De stadsdelsvisa analyserna utgår i sin tur ifrån processen med kommunens årliga omvärldsanalys.

Analyserna är också en uppföljning av långsiktiga utvecklingsprogram, i de stadsdelar sådana finns, eller de långsiktiga handlingsvägarna i stadsdelar där det ännu inte tagits fram ett utvecklingsprogram.

Tillståndet i stadsdelarna beskrivs och följs upp huvudsakligen med hjälp av ett antal gemensamma indikatorer och kvalitativa iakttagelser. I framtagandet av analyserna deltar förutom kommunala tjänstemän även aktörer från civilsamhället och andra verksamheter som är närvarande i respektive stadsdels utvecklingsarbete.

Analys från områdesgruppen i Tumba

Medskick

1. Medskick till kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden och arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden: satsa på unga vuxna. Förstärk unga vuxnas fritidsaktiviteter och möjligheter till positiv utveckling genom kultur, stöd till arbete och fortsatta studier. Samordna förvaltningarnas insatser och samarbeta med lokala föreningar samt arbeta uppsökande mot de unga vuxna som inte känner till och tar del av kommunens resurser.
2. Medskick till samhällsbyggnadsnämnden: bygg hållbart, enligt miljö- och sociala kriterier, för grupper i olika inkomstskikt. Bygg bostäder åt unga vuxna. Skapa mötesplatser för alla kategorier av boende.
3. Medskick till alla nämnder: ovanstående punkter ska gälla särskilt för Storvreten där det behövs en satsning på alla områden, bostäder, skola, fritid, socialt stöd och arbetsskapande åtgärder. En mötesplats för unga vuxna har mycket hög prioritet.

Analysens struktur och rubriksättning följer de långsiktiga handlingsvägar som områdesgruppen valt att satsa på under det gångna året, nämligen barn och ungas livsvillkor, trygghet och dialoger.

Barn och ungas livsvillkor

Med den befolkningsökningen som förutspås i Tumba över de närmaste årtionden så kommer det att ställas stora krav på utbyggnaden av samhällsservicen. Särskilt viktiga är de institutioner som riktar sig till barn och unga, förskolor och skolor. Det är av vikt att i sammanhanget inte glömma fritiden. Tillgången på fritidsgårdar och fritidsklubbar är ojämn över området i dag. En ökning av antalet unga kommer att göra frågan mycket viktig att lösa. Det är också viktigt att se över utbudet av fritidsaktiviteter för pojkar respektive flickor. I dag utnyttjar flickor det befintliga utbudet i mycket mindre utsträckning än pojkar. Vid nya satsningar är det av stor vikt att ha ett jämställdhetsperspektiv. Områdets skolor visar överlag bra resultat. Historiskt var det Storvretsskolan som stack ut med klart sämre resultat. Det fanns också en betydande flytt av elever från skolan. Efter omfattande renoveringar håller högstadiet på skolan att byggas upp igen och därför saknas det jämförelsesiffror. Det är viktigt att alla barn och unga erbjuds bra utbildning och därför behöver en satsning i samverkan göras i Storvretsskolan av utbildning-, social- och kultur- och fritidsförvaltningen för att undvika att skolan faller ner i de gamla hjulspåren. För detta behövs stabilitet i skolans ledning, förbättrade skolresultat och ett brett stöd till eleverna under skoldagen. Föräldrarna behöver också stöd i sin föräldraroll i en alltmer komplicerad verklighet.

Trygghet

Tumba kan delas i tre delar med egen profil, Tumba, Grödinge och Storvreten. I Tumba är tryggheten ganska hög, i Grödinge till och med högst i kommunen. I Storvreten däremot är den lägre än i de andra delarna. I takt med att olika byggprojekt tar fart och befolkningen ökar är det viktigt att fånga upp människors oro och synpunkter och att vidta åtgärder för att öka tryggheten. Här behöver civilsamhället engageras i högre utsträckning än vad som varit fallet tidigare.

Enligt polisen sjunker de flesta brottslagen i området. Undantagen är misshandelsbrott i centrala Tumba och mindre narkotikabrott.

Dialoger

I takt med att Tumba växer och att fler och fler fysiska stadsutvecklingsprojekt tar form blir dialogen ett allt viktigare instrument för kommunen. Medborgarna måste tydligt informeras om vilket utrymme det finns för medbestämmande. Medborgarnas upplevelse av att det kan påverka kommunala beslut har sjunkit över tid. För att ändra på detta kan dialoger vara ett bra instrument, under förutsättningen att det finns en tydlighet kring dialogens sammanhang och påverkansgrad, samt en lyhördhet för medborgarnas åsikter.

Storvreten

Årets statistik visar på ett tydligt sätt att ojämlikheten breder ut sig i området. Viktiga socioekonomiska enheter som förvärvsfrekvens, arbetslöshet, inkomst och utbildning visar tydligt hur Storvreten halkar efter resten av området. Särskilt alarmerande är att andelen unga vuxna som varken studerar eller arbetar är bland de högsta i kommunen för andra året i rad och ökar från redan alarmerande siffror. Det gör att alla satsningar på målgruppen är mycket angelägna.

Analys från områdesgruppen i Fittja

Medskick

1. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden: Knyt EU-projektet BASUN till de fysiska projekt som pågår i Fittja för att skapa arbete till befolkningen.
2. Samhällsbyggnadsnämnden: Samordna och bind ihop de fysiska projekt som pågår i Fittja inom programförslaget "Framtid Fittja" och Fittjas utvecklingsprogram
3. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, och socialnämnden; Det behövs bättre resultat i uppsökande verksamhet och mer strukturerade förebyggande insatser för att skapa socialt tryggt uppväxtmiljö till barn och ungdomar

Denna analys utgår från huvuduppgifterna i Fittjas utvecklingsprogram

Kvinnor och män i Fittja har ett arbete som ger dem en trygg ekonomi

Förvärvsfrekvensen och medelinkomsten har ökat i Fittja under de senaste åren. Fittja avviker med en starkare utveckling av sysselsättningen än övriga områden. Kvinnors förvärvsfrekvens är lägre än mäns men gapet minskar.

Andelen av Fittjaborna som har minst en 3-årig högskoleutbildning ökar men är fortfarande låg. En stor del av de ungdomar som har svårast att skaffa sig ett arbete har inte fullföljt en gymnasieutbildning. Utbildning, arbetserfarenhet och ett brett nätverk är de viktigaste faktorerna för att öka chanserna till att få arbete.

Marknaden intresserar sig för att bygga och bygga om i Fittja. Det finns ett tryck att få vara med om att bygga ut staden men också att ta hand om miljöprogrammets kvaliteter. Dessa byggnadsprojekt kopplas bland annat till arbetsmarknadsinsatser. Stadsutvecklingen i Fittja kan skapa praktik och jobb för dem som står utanför arbetsmarkanden. Arbetsmarknads- och vuxenutbildning bör jobba nära Fittja och knyta EU-projektet BASUN till det som ska ske kommande år.

Fittja är en bra stadsdel för förskolor, skolor och lärande

Fittjaskolan Botkyrka Norra (förskoleklass- 9 årskurs) fortsätter med ett förändringsarbete som de påbörjade 2012. Skolan fokuserar på att stärka och utveckla elevernas lärande identitet med hjälp av aktuell forskning.

Skolan är den bästa skyddsfaktorn för barn och ungdomar. För att kunna lyckas med det kombinerar Fittjaskolan utbildningen med värdegrundsarbete som ingår i läroplanen. I de senaste åren har personalen observerat att kränkningar och en våldsam språk användning har ökat bland eleverna. Detta stämmer väl med resultatet av ungdomsenkäten. Trivsel hos eleverna som går i 9:an har sjunkit något sedan 2010 och oro för att utsättas för brott i skolan har ökat bland pojkar sedan 2008. Skolan har börjat i samarbete med en organisation som heter Non Violence genomföra ett tre årigt projekt fr.o.m. september 2015. Projektet heter Schools for Peace som riktar sig till skolor och elever och stödjer lärare att implementera värdeövningar i klassrummet.

Tallidsskolan (förskoleklass-6 årskurs) arbetar medvetet för att öka barnens kunskaps nivå samt deras självförtroende. Skolans devis är "jag vill, jag kan, jag drömmer, jag vågar". Skolan har duktiga pedagoger som tror att de kan/ska göra skillnad för elever. Skolans goda resultat visar att skolans pedagogik fungerar utmärkt. Tallidsskolan har en trist utemiljö, en sliten sporthall och saknar idrottsytor. Trots det goda arbetet i Fittjas skolor finns det många som väljer (ca 50 %) att gå i skolan utanför Fittja. Det är viktigt att kommunicera med det civila samhället och använda deras kanaler för att marknadsföra skolorna.

Andel elever som är behöriga till gymnasiet har gått upp och ner under åren 2011-2015. Det är svårt att kunna se en positiv eller negativ trend under denna period. Vi behöver veta vad som ligger bakom detta.

I Fittja mår pojkar, flickor, män och kvinnor bra och tar plats i och utanför Fittja

När det gäller att skapa goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar finns aktiviteter och olika samverkansformer både i Fittja och på den centrala nivån inom kommunen. Det finns nätverksgruppen, kraftsamling och sociala insatsgrupper. En bättre samordning borde eftersträvas för att på bästa sätt kunna använda resurserna.

Flera aktörer som är i rörelse i området upplever ett ökat synligt narkotikabruk i de offentliga rummen och i bilar som rör sig i området. Detta stämmer väl med resultatet av ungdomsenkäten. Ca 65 % av pojkar och 40 % av flickor som går i åk 9 i Fittja upplever att detta påstående ”Det finns personer som säljer narkotika i bostadsområdet” stämmer bra. Utanför T-banan, portar och garage är platser som används både för försäljning och bruk av narkotika – något som även lockar ungdomar från andra områden. Till stor del är det äldre ungdomar samt unga vuxna som syns i denna narkotikaproblematik. Befintlig kunskap om gruppen som använder narkotika är otillräcklig, speciellt vilka yngre det är som börjar med bruk eller försäljning. Det behövs mer uppsökande verksamhet som kan fånga de yngre i en tidig fas.

Ungdomsenkäten, skolenkät för elever i åk 9 och åk 2 på gymnasiet som utförs vart annat år, visar att graden av informell social kontroll är låg i Fittja. Det är många ungdomar som upplever att vuxenvärlden är passiv och inte reagerar/agera när det pågår ett brott i deras område. Det är bara ca 30 % som tror att en vuxen skulle ingripa vid försäljning av narkotika till ungdomar. Mindre än hälften av ungdomarna tror att deras föräldrar skulle få reda på om de gjorde något olagligt, och ungefär lika många vet om att det finns personer som säljer narkotika i bostadsområde. Området har också ett relativt lågt engagemang i fritidsaktiviteter, föreningsliv eller annan fysisk aktivitet bland ungdomarna. Vi behöver med ett systematsikt arbete lyfta fram de goda förebilderna i Fittja och med deras hjälp förstärka tilliten till vuxenvärlden och framtidstro hos ungdomar.

Fittja lockar människor

Fittja är ett område präglad av stor mångfald. De boende i området kommer från 52 länder och talar 47 olika språk. Utflyttningen har legat mellan 16-12 % under 2000 talet. Fittja hade ett flyttunderskott med 85 personer under år 2015 (1102 personer flyttade in och 1204 personer flyttade ut). Om man tittar närmare på flyttningsnettot kan vi observera ett positivt flyttningsnetto från utlandet med 140 personer. Eftersom de flesta som kommer från utlandet tillhör flyktingsgruppen eller anhöriginvandringen är de i behov av att introduceras i det nya samhället.

Positivt och som en drivande faktor är att marknaden intresserar sig för att bygga och bygga om i Fittja. Det finns ett tryck att få vara med om att bygga ut staden men också att ta hand om miljonprogrammets kvaliteter. Det pågår nya långsiktiga projekt som ska ske över 10 år. Botkyrkabyggen har påbörjat renovering och omdaning av sina lägenheter i Fittja. Upprustning av Fittja centrum har påbörjat och detta innebär bland annat 380 nya lägenheter, fler handelslokaler i Fittja centrum, en ny konsthall och äldreboende.

Samhällsbyggnadsförvaltningen bör samordna och binda ihop dessa projekt med helhetssyn och följa upp dem inom programförslaget ”Framtid Fittja” och Fittjas utvecklingsprogram.

Trygghet i den offentliga miljön och bostaden

Enligt medborgarenkätundersökningen som kommunen gör årligen har trygghetskänslan hos befolkningen ökat från 36 % till 42 % om man jämför år 2011 med år 2015. Trots den positiva ökningen är trygghetskänslan låg i Fittja. För hela Botkyrka är siffran är 57 %.

Nedskräpningen och skadegörelsen som är ganska omfattande skapar otrygghetskänsla hos många. En ren och välskött plats minskar risken för nedskräpning och förstörelse, och närvaron av människor skapar trygghet. Det är därför viktigt att skapa naturliga mötesplatser och offentliga miljöer där människor vill vistas. Det är också viktigt att eftersträva en mix av människor eftersom det erfarenhetsmässigt blir otryggt om en grupp tillåts dominera det offentliga rummet, det gäller framför allt om det handlar om unga män.

Det behövs mer aktiviteter och fotfolk som polis, områdessekreterare, fritidsledare och föräldrar på våra gator och på befintliga mötesplatser för att öka trygghetskänslan hos befolkningen. Områdesgruppen genomförde, i samverkan med polisen och civilsamhället, ett förebyggande arbete för att bromsa den negativa utvecklingen på Fittja torg under våren. Polisens och andra aktörers närvarande på Fittja torg under några dagar som erbjöd aktiviteter och samhällsinformation gjorde torget till en mer levande och trygg plats.

För att kunna fortsätta med detta arbete krävs en karafsamling från alla aktörer och kreativa arbetsmetoder. Vi behöver skapa en organisationsstruktur och ett arbetssätt som fungerar i det vardagliga linjearbete, är långsiktigt och kunskapsbaserat och har sitt fokus på situationell prevention*.

*Situationell brottsprevention handlar om att minska tillfällena till brott och skapa levande, attraktiva och trygga inbjudande miljöer.

Analys från områdesgruppen i Alby

Medskick

1. Utbildningsnämnden, kommunstyrelsen: Börja planera för ökad kapacitet i Albys skolor.
2. Socialnämnden, arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden: Kartläggning och effektiv samverkan behövs kring unga vuxna 20-24 år i Alby som varken arbetar eller studerar.
3. Kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, arbetsmarknad och vuxenutbildningsnämnden: Alby stadsbyggnadsidé behöver uppdateras. Den uppdaterade stadsbyggnadsidén bör bl.a. innehålla riktning mot att underlätta näringslivsetablering i Alby. Den fysiska miljöns gestaltning som trygghetskapande, inte minst för kvinnor, bör genomsyra idén. Den samordning som finns kring genomförandet av stadsbyggnadsidén behöver stärkas.

Analysens rubriksättning följer Alby utvecklingsprogramms utpekade huvuduppgifter.

Skapa bra uppväxtvillkor för flickor och pojkar

Framgångsrikt långsiktigt arbete bygger på att ständigt skapa positiva spiraler. Albys hjärta är en källa till positiva spiraler. Det nystartade arbetet för att skapa ett ungdomsråd kommer att leda till andra positiva effekter. Samtidigt är synligare narkotikaproblem i Alby C och rekryteringen av allt yngre till kriminalitet en källa till oro. Debutåldern för brottslighet för pojkar i Alby är så låg som 7 år, enligt ungdomsenkäten. Det ökar risken att allt yngre rekryteras till gängkriminalitet.

Resultatförbättring på Grindtorpsskolan

I tidigare analyser har områdesgruppen uttryckt oro för Grindtorpsskolans resultat. I år kan vi glädjas åt den positiva utvecklingen som innebär att andel behöriga till gymnasieprogram har ökat från 35 procent år 2012 till 80 procent 2016. Likaså genomsnittliga meritvärdet som ökat från 135 år 2014 till 220 år 2016. Vi måste kommunicera denna positiva utveckling med föräldrar och närsamhället.

Ungdomsenkäten ger hopp men också oro

Undersökningen bland årskurs 9 visar att unga i Alby har lägre konsumtion av tobak och alkohol samt prövat narkotika eller haft möjlighet att pröva i mindre utsträckning än både Botkyrka och länet. Det ger hopp, inte minst mot bakgrund av att bruk och handel av narkotika upplevs ha ökat eller blivit synligare det senaste året kring Alby C. Fortsatt fokuserat arbete behövs för att hålla nivåerna låga. Likaså, fortsatt intensivt arbete för att rensa Alby C från narkotika. Som en central plats har Alby C strategisk betydelse för tryggheten i Alby.

Upplevelse av trygghet är lägre i Alby bland unga, inte minst bland flickor. Andel flickor som inte vågar gå ut på kvällen p.g.a. oro för att utsättas för brott är nästan dubbel så stor i Alby som Botkyrka och länet. Genusperspektivet måste vara ännu mer närvarande i satsningar och prioriteringar som verksamheterna och områdesgruppen gör med syfte att förbättra tryggheten för kvinnor.

Vuxenvärlden kan skapa trygghet och ha en normerande roll i relation till unga i Alby. Tyvärr visar ungdomsenkätens svar att ungas tillit till att vuxna skulle ingripa vid brott (försäljning av narkotika, slagsmål eller rån) är lägre i Alby jämfört med Botkyrka och länet. Den relativt nystartade nattvandringen med "Albys mammor" är bland de insatser som förhoppningsvis kommer att få positiv effekt.

Tilliten till att de vuxna ska ingripa vid brott är låg hos unga i Alby. Den nystartade nattvandringen med Albys mammor, som komplement till ordinarie nattvandring är därför viktig.

Skapa bättre jobbchanser för kvinnor och män

De strukturella faktorerna som påverkar Albys position i statistiken över förvärvsfrekvens och inkomst och som områdesgruppen tagit upp i tidigare analyser gäller fortfarande. Långsiktig positiv nettoflytt från utlandet och befolkningssammansättning med en stor andel invånare med ursprung i Afrika hör till dessa faktorer. Den långsiktiga utvecklingen i Alby har dock varit bättre än jämförbara stadsdelar i länet. Inkomstutvecklingen har varit positiv men gapet mellan rika och fattiga stadsdelar har ökat mer.

En instabil omvärld påverkar Sveriges ekonomi

Det går bra för Sveriges ekonomi men den positiva utvecklingen kan bromsas in eller – i värsta fall – djupdyka på grund av den osäkerhet som råder i omvärlden. Oförutsägbarheten i USA:s agerande när det gäller handel och säkerhet, Brexit och de populistiska strömningarna i Europa, som rider på främlingsfientlighet och EU-skepsis, riskerar en avmattning i världsekonomin som kommer att vara påfrestande för ett exportberoende land som Sverige. Globala trender får lokala effekter i snabbare takt än förut. Det innebär sämre förutsättningar för Botkyrka och Alby att lindra effekterna av missgynnande strukturella förutsättningar.

Utbildningsnivån är relativt låg i Alby. Andelen med gymnasial eller minst 3-årig eftergymnasial utbildning är något högre för kvinnor jämfört med män, men totalt lägre i Alby jämfört med Botkyrka och mycket lägre än Stockholms län. Trenden är dock svagt positivt när det gäller eftergymnasial utbildning. När det gäller förvärvsfrekvens och inkomst tjänar män mer än kvinnor men Albys nivå ligger näst sist efter Fittja. Detta tillsammans med den demografiska utvecklingen som innebär att andel arbetande befolkningsgrupp minskar samtidigt som barn och äldre blir fler kan innebära att kommunens kostnader ökar snabbare än intäkterna.

Unga vuxna behöver fortsatt stöd

Andel unga 20-24 år som varken arbetar eller studerar är högst i Alby (36 procent för män, 35 procent för kvinnor – 2014 års statistik). Andelen har ökat för män men minskat för kvinnor något sedan 2013. Samtidigt väntar flera nyanlända på besked om uppehållstillstånd. Unga nyanlända som får uppehållstillstånd kan påverka statistiken negativt. Mörkertalet kan vara stort, inte minst som resultat av att asylsökande som får avslagsbeslut på sin ansökan väljer att stanna kvar i Sverige olagligt.

Det finns idag många olika former av arbetsmodeller eller samverkansformer kring arbetet med unga. Allt från kraftsamling, nätverksgrupper, BASUN-projektet, ungdomsambassadörer till YAP (Youth Advocate Programmes). Utan en samordning mellan våra insatser, en samordning som bygger på behov hos målgruppen, kan vi inte få de nyttoeffekter vi önskar. Av de 48 ungdomar som var aktuella hos YAP-projektet var enbart 5 bosatta i Alby i slutet av september. Av statistiken och iakttagelser att döma är behovet större och effektiviteten kan och bör öka.

Med krympande resurser och allt större behov är utmaningen att hitta nya, effektivare arbetssätt. En processororienterad organisation som utgår från behovet hos målgruppen, medborgaren, är rätt svar på denna utmaning.

Förnya stadsmiljön

Alby växer – det innebär utmaningar och potential

Det byggs för fullt i Alby. Den nya förskolan Tranan invigs i februari, påbörjad upprustning av Alby C och byggnation på Tingstorget där försäljningen av det andra huset har börjat är några exempel. Markanvisningstävlingen för koloniområdet pågår i skrivande stund. Försäljningen av det första huset i Tingstorget indikerar att efterfrågan är fortsatt stor och ger hopp om att även de kommande nybyggda bostäderna ska hitta en köpare. Det kommer innebära flera tusen nya invånare de närmaste åren i Alby. Det ställer stora krav på kommunen att öka kapaciteten i skola, förskola och fritid samtidigt som kvalitetsnivån höjs. Skolan har redan fullt när det gäller de lägre årskurserna och kan inte ta emot nya elever. Samordningen mellan exploatering och planeringen av nya bostäder, befolkningsprognos och framför allt utbildningsförvaltningens långsiktiga planering måste bli bättre.

Den ekonomiska osäkerheten som nämndes tidigare i analysen kan få effekter på bostadsmarknaden. Om efterfrågan på bostäder minskar och de nybyggda bostadsrätterna i Alby blir svårsålda påverkas Albys attraktivitet som stadsdel. Vi behöver därför vara varsamma och påbörja ny exploatering i en genomtänkt synkning med efterfrågan.

Samordningen kring Alby stadsbyggnadsidé har varit en viktig framgångsfaktor för genomförandet av idén och behöver stärkas. Stadsbyggnadsidén behöver dock uppdateras eller kompletteras för att fortsatt fungera som drivkraft i utvecklingen av Alby. En stad behöver både bostäder, mötesplatser, konst, verksamheter och näringsliv. Stadsbyggnadsidén behöver kompletteras med en plan att locka näringslivet till Alby genom att bereda mark och underlätta etablering, inte minst för att öka arbetstillfällena i närheten av det arbetsutbud som finns i stadsdelen.

Den fysiska gestaltningens betydelse för upplevelse av trygghet, inte minst för kvinnor, bör genomsyra den uppdaterade stadsbyggnadsidén för Alby.

Utveckla Albys identitet

Bilden av Alby skapas och återskapas dagligen

Bilden av en stadsdel får konkret effekt i vardagen. För de boende kan den betyda stolthet eller flyttbenägenhet, för hyresvärderna kan den innebära välskötta, uthyrda eller förfallna, tomma lägenheter, för byggherren lätt- eller svårsålda bostäder, för husägaren tusentals kronor vid en bostadsaffär.

De senaste 15 åren har bilden av Alby blivit mer nyanserad. Festivaler, lokala initiativ, Subtopia och Hangarens föreställningar, Albys hjärta och sist men inte minst fysiska satsningar som folkhälsoparken och nu pågående byggnation på Tingstorget har haft positiv effekt. Den positiva bilden existerar dock parallellt med en fortsatt onyanserad bild av Alby, som ibland blir den dominerande bilden. Den livnär

Analys från områdesgruppen i Tullinge

Medskick

1. Samhällsbyggnadsnämnden. Det är viktigt att få en trafikstrategi på plats. Det underlättar arbetet med klimatfrågan, särskilt när det byggs så mycket.
2. Kultur och fritidsnämnden: Det finns ett skriande behov av mötesplatser i Tullinge särskilt inom kultursektorn. Det är en utmaning som har koppling till befolkningsutvecklingen och är viktig för ungas välmående och för hemkänslan.
3. Kultur och fritidsnämnden, socialnämnden, och utbildningsnämnden måste planera aktiviteter för fler flyktingbarn och andra asylsökande.

I framtagandet av analysen har områdesutvecklaren tagit fram ett grundmaterial. Därefter har utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen samhällsbyggnadsförvaltningen, polisen och representanter för civilsamhället under en workshop bidragit med egna analyser.

Rubriksättningen följer Tullinge utvecklingsprogram

Säkra och utveckla Tullinges kvaliteter

Att bevara och utveckla stadsdelskänslan i en tid av stor inflyttning är en utmaning. Vi måste bygga förtroende, hemkänsla och en naturlig koppling till hela Botkyrka både bland gamla och nya Tullingebor. Med satsningen på fler bostäder och bättre trafiklösningar tas stora steg mot ett mer attraktivt Tullinge centrum. Det öppnar nya möjligheter att ytterligare stärka centrumets viktiga roll som identitetsskapande samlingsplats

Inflyttningen till Riksten fortsätter. Befolkningen ökar och det kommer att ställa krav på utbyggd kommunal service. Områdets profil lockar barnfamiljer och efterfrågan på förskolor och skolor blir hög under överskådlig tid. Riksten står i ett tröskelläge när det gäller samhällsservice. Det är hög tid att planera för eventuella investeringar i eftermiddagsverksamhet för 10-12 åringar. Även fritidsgårdar kommer snart att bli aktuellt och kan kräva investeringar. I tider där behoven ökar och resurserna minskar är det viktigt att planera investeringar i tid.

Skolan är en viktig arena i arbetet med att ungdomarna tar ansvar för sin hälsa och blir stärkta i att göra rätt val för sin framtid. Föräldrar är en viktig målgrupp i det här arbetet. Socialtjänstens förebyggande arbete mot alkohol- och droganvändning tillsammans med skolan kräver uthållighet och kontinuitet. Tobak är en inkörsport till droger varför arbetet mot rökning också är viktigt. Nattvandrare, föreningar och grannsamverkare måste också uppmuntras till att orka jobba uthålligt med ungdomars hälsa. Under 2015 har Tullinge fått ca 90 stycken nya ensamkommande barn. Flera av de placerade är från andra kommuner. Dessutom ett 40-tal tämligen nyanlända Botkyrkabor med uppehållstillstånd.

Utveckla dialogen med Tullingeborna

Dialogen och informationen är viktig i Tullinge. Särskilt när det gäller stadsutvecklingen.

Det är viktigt att dialogen kommer igång tidigt i en beslutsprocess och att vi når ut till många med den. Det är, trots våra ambitioner och framsteg, många som inte känner att de har fått vara med och tycka till. Början på en bra dialog är information och där brister det resursmässigt eller möjligen strategiskt idag.

Det är viktigt att skapa ändamålsenliga mötesplatser. Det är en stor brist på exempelvis mötesplatser för kulturverksamheter. En iakttagelse är att det kommer ofta in personer på medborgarkontoret som söker lokaler för sin verksamhet.

Kommunens arrangemang, som nyinflyttarträffar, öppna hus, informationsmöten sprider information och skapar hemkänsla, men formerna behöver ständigt utvecklas. Att bättre nå ungdomar och småbarnsföräldrar är en utmaning.

Tyvärr har andelen som tycker att de får ett bra bemötande från kommunens medarbetare sjunkit sedan 2011 och ligger nu under kommungenomsnittet. Det kan möjligen bero på diskussionen om Idéhuset och bör mötas med fortsatt satsning på information och tidig dialog.

Gör det möjligt att leva klimatsmart

Det är ingen självklarhet i ett område som är lika stort som hela norra Botkyrka och med knappt hälften så många invånare att kunna leva klimatsmart. Tullingeborna konsumerar mycket fossila bränslen. Långa avstånd i stadsdelen och den glesa kollektivtrafiken gör att många familjer har flera bilar. Tullingeborna är dock mottagliga för information om hur man kan leva klimatsmart varför informationskampanjer i kombination med fysiska förbättringar, tätare kollektivtrafik och andra åtgärder som stimulerar till andra transportval än bilen är en framkomlig väg.

Kommunen måste också skaffa sig en trafikstrategi och riktlinjer för hur man planerar resande som leder till ett minskat fossilbränsleanvändning. Det kommer att underlätta utvecklingen nu när våra ansträngningar riktar sig mot Botkyrka som plats.

När det gäller kollektivtrafiken i och till och från Tullinge går det inte framåt utan snarare tvärtom. Det går inte att ta sig med en och samma buss från norra delen av Tullinge till södra om man ska till sin träning på Brantbrink. Då blir det lätt att man tar bilen. Detta är som att kunna ta sig med en buss från Fittja till Brunna IP, vilket går fint. Det tar två timmar att åka kollektivt till och från Alby för att delta i en aktivitet. SL räknar passagerare. Få passagerare ger ingen utbyggd trafik, = kollektivtrafiken är inte attraktiv = många Tullingebor väljer att köpa ytterligare en bil. För ungdomar och äldre är kollektivtrafiken det viktigaste transportmedlet. Väl utbyggda gång- och cykelvägar och cykelpooler är också viktigt. Tittar man närmare på cykelavstånden i området så är de korta. Exempelvis är det bara ett par kilometer mellan Riksten och Storrötsbadet om det fanns en gen cykel- och gångväg. Fler cykelställ vid stationen och bättre skyltning av gång- och cykelvägarna är exempel på sådant som skulle stimulera till mer cykling.

Det är viktigt att få bra förbindelser till och från Riksten både för boende och personal till våra verksamheter i Riksten. En enkät med åtföljande fokusgrupp har gjorts i Riksten för att få kunskap om Rikstensbornas resvanor. Resvaneundersökningen ger ett underlag för att rätt åtgärder framöver. Arbetet har inletts och kräver aktiv medverkan av förutom samhällsutvecklingsenheten på kommunledningsförvaltningen även gata-parkenheten och miljöenheterna på samhällsbyggnadsförvaltningen.

Kommunen behöver göra en kampanj för att minska skjutsandet med bil till skolan. Rektorn på Rikstensskolan bedömer exempelvis att det är över 200 bilar som släpper av barn vid skolan varje morgon.

Analys och kommentarer till områdesstatistiken

Befolkning

2015 var befolkningen 18 538 invånare. Mellan åren 2005 och 2015 har befolkningen ökat med ungefär 20 procent. Den största orsaken till befolkningsökningen är inflyttningen. Den största inflyttningen sker från övriga delar av länet.

Andelsmässigt är det åldersgrupperna 20-24 och 65-79 som har ökat mest, med runt 30 procent. När det gäller 20-24 åringar kan det bero på svårigheten att hitta bostad vilket har ökat kvarboendet. När det gäller ökningen av 65-79 åringar är analysen att den åldersgruppen ökar generellt.

Andelen Tullingebor födda utomlands är 17,4 procent vilket är något lägre än jämförbara kommuner i Stockholmsområdet och långt under genomsnittet för Botkyrka.

Många bor stort – andelen hyresrätter ökar

I Tullinge bor de flesta i stora bostäder – mellan 53-57 procent bor i fyrarummare och uppåt. De flesta äger sin bostad, det vill säga bor i eget hus eller i bostadsrätt. Andelen hyresrätter har ökat mellan 2006 och 2011 från 8,8 procent till 11,6 procent, helt i överensstämmelse med utvecklingsprogrammet och andra strategiska dokument för bostadsplanering.

Tullinge är genomsnittligt i ett stockholmsperspektiv

Det flesta i Tullinge jobbar inom företagstjänster, vård och omsorg, handel samt utbildning. Den minst vanliga branschen är hotell och restaurang. Tullingebor mellan 20-64 år tjänar 87 100 kronor mer om året än Botkyrkaborna gör i snitt. Medelinkomsten låg 2013 på 359 500 kronor och det är lågt i relation till exempel Danderyd där den årliga medelinkomsten 2012 var 529 000 kronor. I ett stockholmsperspektiv är Tullinges värden för förvärvsfrekvens, utbildning, inkomst etc. relativt genomsnittligt.

2015 var andelen arbetslösa i Tullinge 1,6 procent. Bland ungdomar mellan 18-19 år var dock 3,9 procent arbetslösa att jämföra med Fittja 3,6, Hallunda Norsborg 4,1 och 4,4 procent i kommunen som helhet. Arbetslösheten bland män är högre än bland kvinnor och skillnaden mellan könen ökar sedan 2002.

Utbildning

Utbildningsnivån är hög i Botkyrkaperspektiv. 2014 hade 46 % av Tullingeborna eftergymnasial utbildning, en stadig ökning sedan 2001. Tullinge ligger nästan i paritet med länets 47 %.

Gymnasiebehöriga

Falkberg 87,0 %

Trädgårdsstad 96,4 %

Lärartätheten ligger på runt 14 elever/lärare.

Folkhälsa

Ohälsotalet låg 2015 på 18,2 sjukdagar/person. Det är en ökning från 2014, men den långsiktiga trenden är sjunkande. Kvinnor i Tullinge har nästan 50 sjukdagar fler än männen. Ökande ohälsotal är en trend i hela landet. Den största utmaningen för Tullinge vad gäller folkhälsan är ungdomarnas alkohol-, spel- och droganvändning. Allt färre använder narkotika, tobak och alkohol. Vi ligger under länsnittet men högt i Botkyrkaperspektiv.

Graden av informell socialkontroll upplevs vara bäst i Botkyrka, men trenden är sjunkande. Debutåldern för ANT stiger stadigt i Tullinge. Däremot sjunker debutåldern för brott över tid. Det är en påtaglig skillnad mellan pojkar och flickor om en vuxen skulle ingripa vid våld eller brott. Flickorna tror mer på att vuxna ingriper.

Attraktivitet

Andelen som trivs och är trygga i Tullinge är stor. Närheten till både storstad och naturmark är förmodligen anledningen till trivseln. Tryggheten kan bero på, god social kontroll och engagemang i sitt närområde

Känslan av trygghet i Tullinge är stor och befogad.

Analys från områdesgruppen i Hallunda-Norsborg

Medskick

4. Arbetsmarknad och vuxenutbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden. Vi ser framför oss att den nya mötesplatsen för unga vuxna i Hallunda/Norsborg, kan med sitt innehåll möta även de boendes behov av meningsfull sysselsättning oavsett ålder och kön. Vägledning & rådgivning inför utbildnings- och yrkesval men också som en mötesplats som är stimulerande, öppen för alla och flexibel till sitt verksamhetsinnehåll. Framtaget av kommun, medborgare, ideella organisationer m fl. i samverkan, för en balanserad tillgång till aktiviteter, nätverksbyggande och livslångt lärande.
5. Utbildningsnämnden. Vår analys visar att mer jämlika och likvärdiga skolor är vägen ur utsattheten så vårt medskick är att arbetet med en attraktiv fysisk och psykosocial arbetsmiljö fortsätter och intensifieras. Fortsatt arbetet för att bli en bättre arbetsplats för lärare och elever.
6. Socialnämnden, utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt polisen. I samverkansöverenskommelsen mellan Botkyrkapolisen och Botkyrka kommun är ett av tre fokusområden att samverkan ska fortsätta att utvecklas mellan parterna. Vårt medskick till nämnderna är att samverkansöverenskommelsen förankras i de olika förvaltningarna så att detta blir en del av det dagliga arbetet. Vi vill utveckla samverkan med polisen samt samverkan inom kommunen för barn och unga utifrån den nya samverkansöverenskommelsen.

Analys

Stadsdelsanalysen ger en lägesbeskrivningen av området och i år har den framtagits utifrån det utvecklingsprogram som snart är klart och dess preliminärt formulerade huvuduppgifter: förnyad stadsmiljö, starkare samspel och hemkänsla, jämlikare och tryggare uppväxtvillkor och starkare ekonomi och levnadsnivå. Den politiska behandlingen av utvecklingsprogrammet påbörjas 2017.

Förnyad stadsmiljö.

Hallunda-Norsborgs fysiska miljö har både långsiktiga genomgripande behov och kortsiktiga behov som är förknippade med löpande underhåll. Det är fortfarande så att det saknas mötesplatser för både unga vuxna och seniorer. Nya mötesplatser skulle kunna vara ett sätt att arbeta med så kallad situationell prevention t.ex. genom att få mer folk i rörelse på otrygga platser eller helt enkelt bygga bort dem. Ett exempel på detta arbete är det som områdesgruppen har genomfört i år, genom en ny uteplats för fritidsgården Musikhuset och en ombyggnad av korsningen utanför fritidsgården och Karsby International School. Resultatet är en tryggare fritidsgård samt en korsning som respekteras av både bilister och de gående, med ökad trygghet.

Bygga fler och attraktiva bostäder är också en röd tråd i det som avses vara viktigt i området för att kunna behålla våra medborgare (genom bostadskarriär) samt vara attraktiva för andra nyinflyttade. Trygghet kring Norsborg centrum, belysning, skötsel av grönytor och trafik hinder är också ett sätt att öka tryggheten och därmed attraktiviteten i området.

Ett problem som återkommer i trygghetsvandringarna, i vår analys av områden och i dialog med medborgarna är otryggheten som upplevs i Hallunda-Norsborg på kvällarna. År 2014 var det endast 42 % av Hallunda-Norsborgborna som kände sig trygga i området. En bidragande orsak är att det saknas en avtalad tid för garantiåtgärder som t.ex. vid reparationer av belysningen i området, så det hör inte till

ovanligheterna att vissa områden är släckta på kvällen under längre perioder. Vidare har en rapport lämnats in till samhällsbyggnadsförvaltningen som har gjorts av Grannsamverkan, där häckar och buskage har inventeras i stadsdelen. Höga och vildvuxna häckar anges både av grannsamverkan och av medborgare som en otrygghetsfaktor då de begränsar sikten på gång och cykelvägar. Problemet är som störst kring de flertal parkerna i området där en åtgärd skulle kunna vara att gallra bland trädkronorna.

En annan stadsmiljöproblematik är Hallunda centrum och Norsborgs centrum. Hallunda centrum har upplevt en trend där företag flyttar bort och lokaler står tomma. Sedan 2012 har Hallunda centrum fortsatt i konkurs och det var först för nu i november som centrumet äntligen är sålt till en ny ägare. Framtida utvecklingen kommer att visas under 2017 och då är det ytterst viktigt med en dialog med de nya ägarna inte minst genom områdesutvecklaren. Norsborg centrum brottas med en rad problem kopplade till trygghet och bristande underhåll som gör att kundunderlaget minskar. På kvällen känns centrumet helt övergivet och domineras av grupper av unga vuxna som uppfattas som störande. En försäljning är dock igång enligt centrumsägaren och en förändring kan vara möjligt redan år 2017.

Starkare samspel och hemkänsla.

I Hallunda-Norsborg finns ett antal mycket resursstarka föreningar. Deras respektive medlemsbas består till största delen av en viss etnisk eller religiös gruppering. Interaktionen mellan etniska/religiösa föreningar eller ännu tydligare mellan dem och medborgare som inte tillhör någon av dem är låg. I praktiken har föreningarna blivit små skilda enklaver som inte har något större utbyte med medborgare som inte tillhör den egna gruppen.

Kommunen har en avgörande roll i att möjliggöra interaktion bortom dessa konstellationer. Under 2016 och med stöd av bl.a. områdesgruppen, Botkyrkabyggen och kultur- och fritidsförvaltningen, har flera gemensamma aktiviteter organiserats. Dessa har varit mycket populära och visat att det finns vägar att gå. Norsborgsdagen och En Kärlek Botkyrka samlade flera hundra besökare både på dagen och på kvällen. Valborgfirade arrangerades av Musikhuset vilket har väckt entusiasm hos ungdomarna att genomföra aktiviteten åter igen 2017 och i år blev det julmarknaden igen, denna gång i Hallunda centrum. Det är dock fortfarande svårt att få de olika aktörerna att engagera sig, inte minst skolorna i området. Detta behöver kommunen försätta utveckla och stimulera.

Under 2017 kommer kommunen påbörja planeringen av en ny mötesplats för unga vuxna i Hallunda och Norsborg. Detta är ett resultat av flera år av analyser och rapporter där behovet har uppmärksammas. Det är viktigt att under processen hitta en bra balans mellan fritidsaktiviteter och stöd till ingången till vuxenlivet. Det är också viktigt att skapa ytor som stimulerar kontakten mellan ungdomarna och andra åldersgrupper, inte minst seniorer i området.

Jämlikare och tryggare uppväxtvillkor.

När vi tittar på resultatet av ungdomsenkäten 2016 ser vi att Hallunda-Norsborgs ungdomar brottas med flera utmaningar för att nå en jämlik och trygg uppväxt. Drygt 10 % av ungdomarna upplever att deras framtidsmöjligheter är sämre gentemot andra i deras ålder (högre än både länet och Botkyrka kommun). Ungdomarna i Hallunda-Norsborg har föräldrar med lägre utbildning, vilket har ett starkt samband med både upplevd och faktiskt hälsa, samtidigt som de känner sig mindre trygga än kommunen i snitt. När det gäller trygghet är resultatet för tjejer ännu lägre (mindre än 50 % av flickor upplever sig trygga i området mot nästan 80 % av pojkarna). Över tiden har dessutom den upplevda sociala kontrollen minskat, med låg förtroende för myndigheterna och vuxna.

Eftersom det har funnits indikationer att förtroendet för blåljusmyndigheterna upplevs som lågt generellt och i synnerhet bland unga vuxna, har polisen under 2016 träffat medborgarna i stadsdelen genom kyrkorna, Norsborgsdagen och besök på exempelvis fritidsgårdar. Effekterna från Polisens omorganisation som trädde i kraft 2015 har inte riktigt satt sig än men förhoppningsvis blir effekten mer tydlig 2017. Trots det upplevdes 2016 av polisen, socialtjänsten och fritidsgårdar som något lugnare än tidigare år, med mindre vandalisering och skadegörelse, en trend som behöver övervakas även 2017.

Vidare behöver kommunen förstärka arbetet med förebilder, hedersproblematiken, mansnormen och andra värderingar som motverkar jämställdheten och jämlikheten i området. Skolorna, områdessekreterare och fritidsgårdar ska vara arenor för att engagera ungdomarna och föräldrarna i att skapa tryggare miljöer och bättre framtidsmöjligheter. Kommunen behöver också förstärka och vägleda lokala aktörer som vill stödja och involvera ungdomarna i sina verksamheter.

Starkare ekonomi och levnadsnivå.

Utvecklingsprogrammet som håller på att slutföras diskuterades tillsammans med medborgarna på dialogforum i slutet på oktober. Diskussionen förstärkte en hypotes att området är polariserad mellan köpstarka bostadsrättshavare i Hallunda och köpsvaga hyresgäster i Norsborg. Även om detta ändå är en förenkling av verkligheten är det viktigt att framtida stadsplanering i kommunen skapar mångfald i boendeformer: villor, bostadsrätter och hyresrätter ska blandas och berika området. Bostadskarriär är ett nyckelord som kommer upp alltjämt och det handlar om att bevara våra resursstarka medborgare och också bli mer attraktiva för nyinflyttade.

En annan viktigt uppdrag för kommunen de närmaste åren och inte minst under 2017 är att försätta stimulera ingången till arbetslivet genom jobbmöjligheter, sommarjobb, stöd till att starta eget företag och inte minst stöd till de befintliga små företagen som kan växa och frodas i kommundelen. Kurser i redovisning, ekonomi, marknadsföring och service kan vara en möjlig arbetsätt.

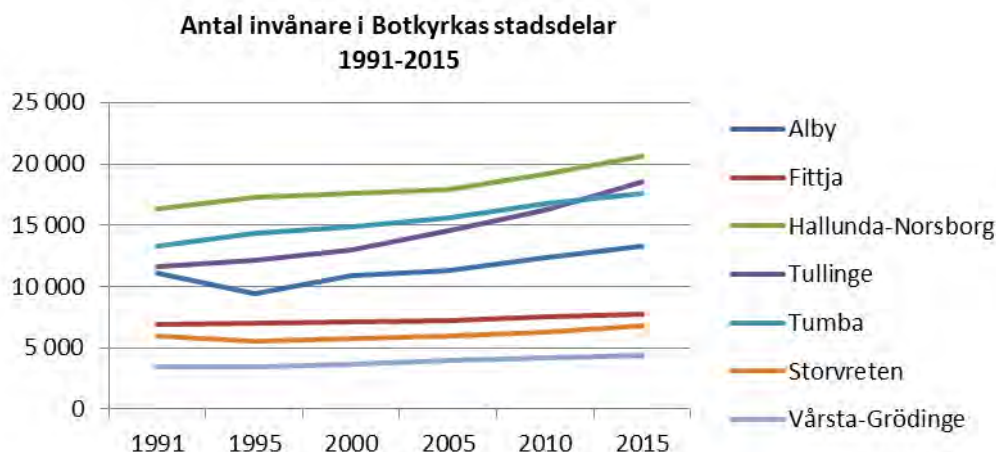

Statistikbilaga

Befolkning – utveckling sedan 1991

Sedan 1991 har Stockholms län växt med nästan 600 000 invånare, från 1 650 000 till 2 230 000. Botkyrka har ökat med drygt 20 000 invånare, från 69 000 till drygt 89 000. Under hösten 2016 passerade kommunen 90 000 invånare.

Samtliga stadsdelar inom kommunen har fått en ökad befolkning sedan 1991.

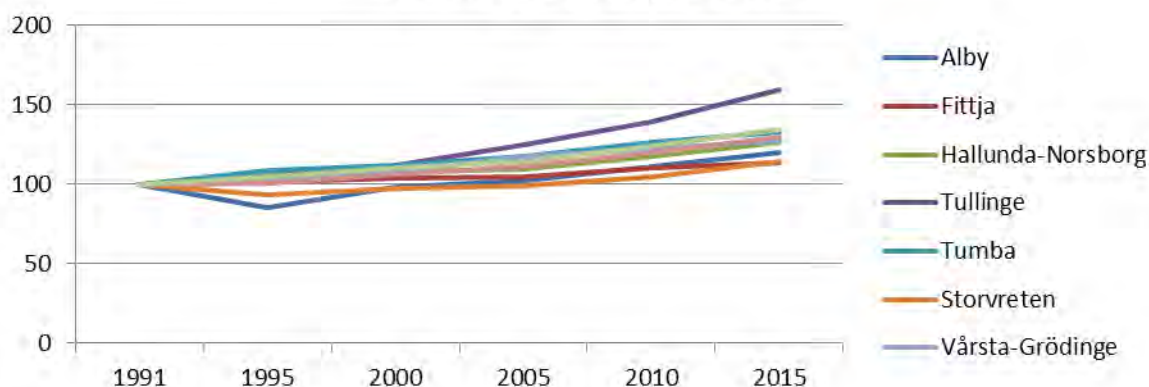

Men befolkningsutvecklingen skiljer sig från stadsdel till stadsdel. Tullinge har haft en mycket kraftigare befolkningsutveckling än någon av de övriga stadsdelarna. Det är den enda stadsdel som har ökat mera än Stockholms län, sett till ökningen som en andel av befolkningen 1991. Framför allt Fittja och Storvreten, men även Alby, har haft en betydligt svagare ökning än länet.

Befolkningsutveckling i Stockholms län, Botkyrka och kommunens stadsdelar 1991-2015, 1991=100

	1991	1995	2000	2005	2010	2015
Alby	100	85	98	102	111	120
Fittja	100	101	104	105	111	113
Hallunda-Norsborg	100	106	108	110	117	126
Tullinge	100	105	112	125	139	159
Tumba	100	109	112	118	126	133
Storvreten	100	93	97	99	105	115
Vårsta-Grödinge	100	102	108	118	122	128
Botkyrka	100	101	106	111	120	130
Stockholms län	100	104	110	114	124	135

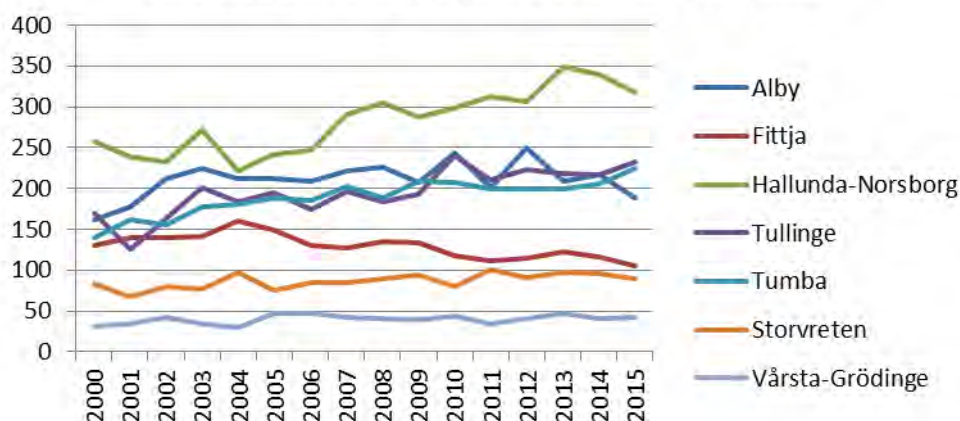
Befolkningsutveckling i Stockholms län, Botkyrka och kommunens stadsdelar 1991-2015, 1991=100

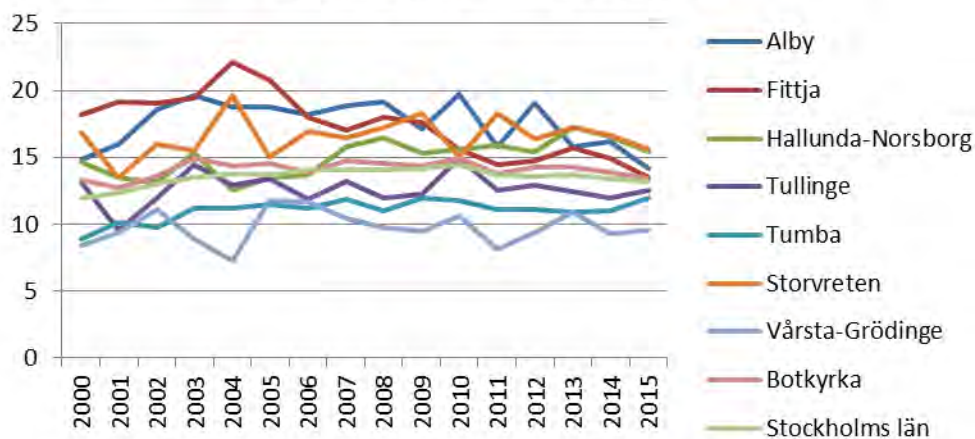
Barnafödande och dödlighet

Botkyrkas befolkning växer varje år genom att barnafödandet är högre än dödligheten. Flest antal barn föds i Hallunda-Norsborg. I relation till folkmängden föddes det 2015 flest barn i Storvreten och Hallunda-Norsborg. I dessa stadsdelar föds betydligt fler barn per 1000 invånare än i Stockholms län. Även Alby och Fittja hade ett högre barnafödande än länet. Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge hade ett lägre barnafödande än länet.

Antal födda barn i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

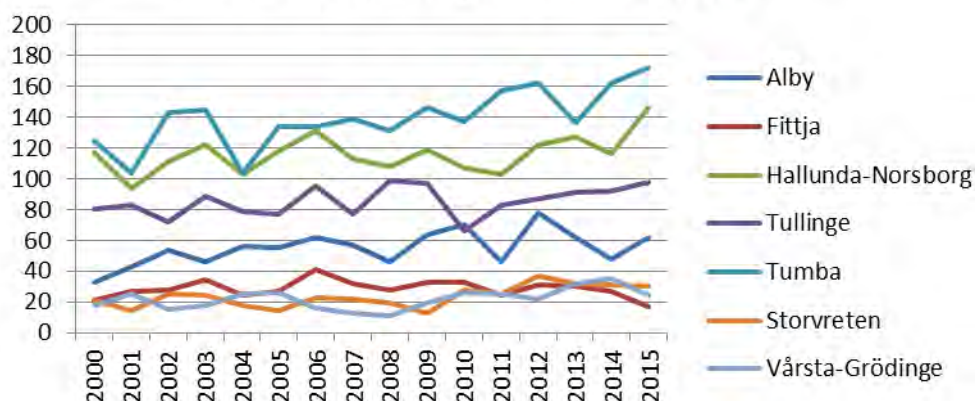

Antalet födda barn per 1000 av folkmängden i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

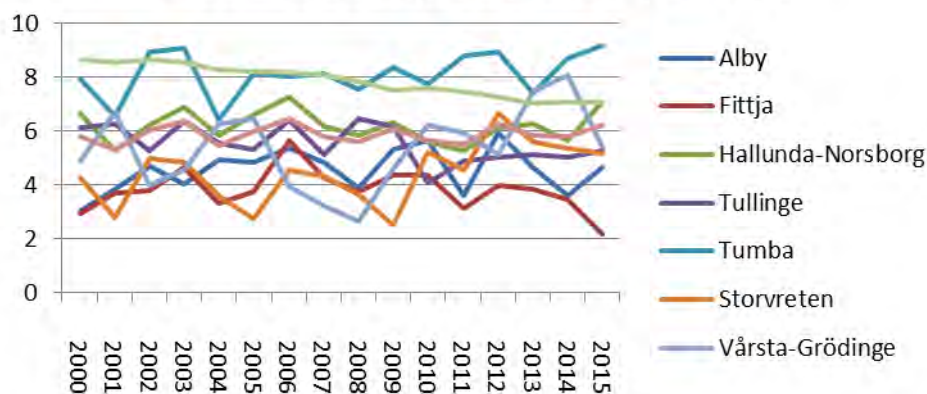
Antalet som dör har varje år under 2000-talet varit högst i stadsdelen Tumba.

Antal som dött i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

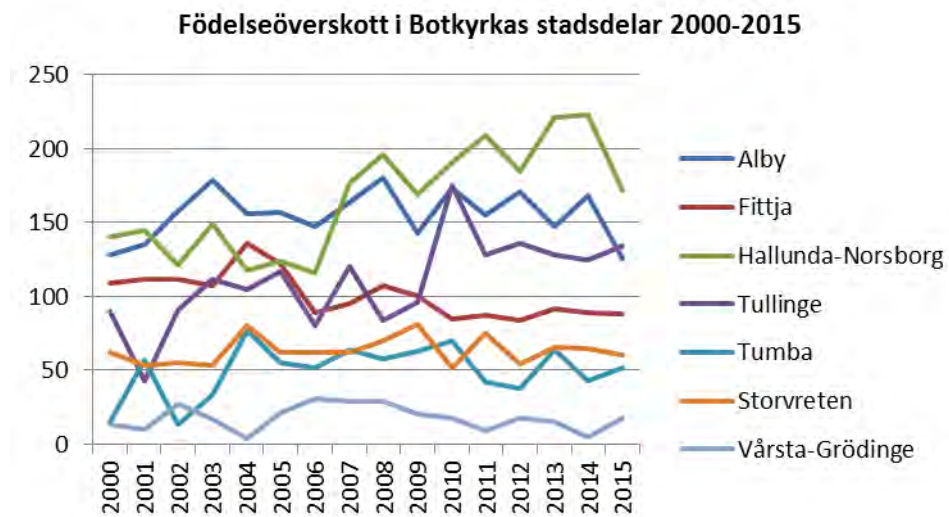

Även i relation till folkmängden har Tumba den högsta dödligheten. År 2015 var Tumba den enda stadsdelen i kommunen med en högre dödlighet än länet. Hallunda-Norsborg hade samma dödlighet som länet och de övriga en lägre dödlighet.

Antalet personer som dött per 1000 av folkmängden i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

Samtliga stadsdelar i kommunen har haft ett födelseöverskott (fler som fötts än som dött) varje år under perioden 2000-2015.

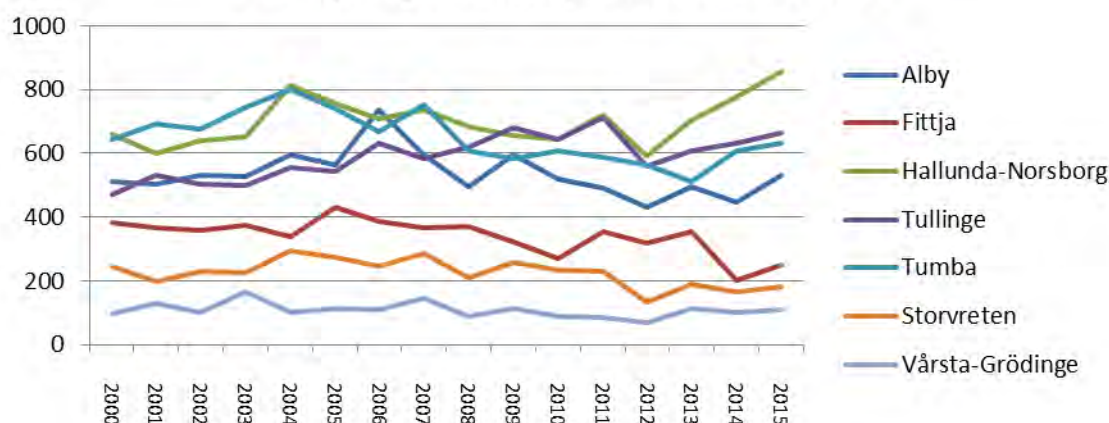
Flyttningar

Flyttningar kan dels ske inom stadsdelarna, dels som in- och utflyttning mellan stadsdelarna och omvärlden. Flyttningarna har under de flesta av åren under 2000-talet bidragit till en ökande befolkning, nämligen de år då kommunen haft ett positivt flyttnetto, alltså en situation där fler personer har flyttat in än som flyttat ut.

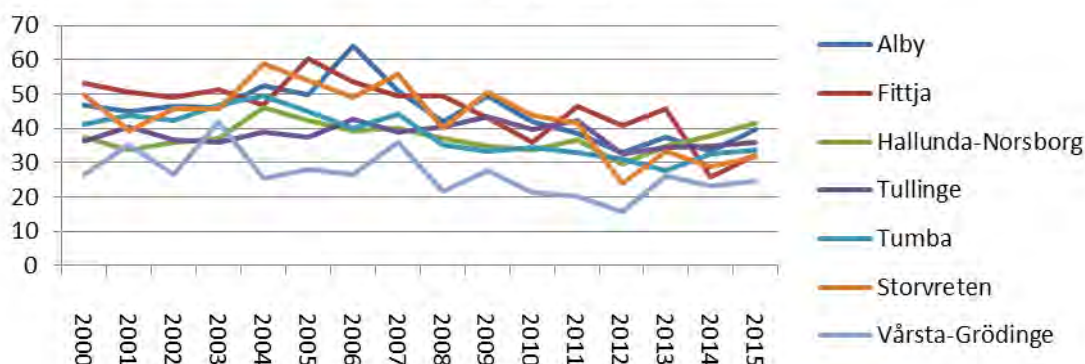
Flyttningar inom stadsdelen

Antalet flyttningar inom stadsdelen är störst i stadsdelarna med störst befolkning: Hallunda-Norsborg, Tullinge och Tumba. Sett i relation till folkmängden är flyttningar inom stadsdelen vanligast i Hallunda-Norsborg, Alby och Tullinge.

Antal flyttningar inom Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

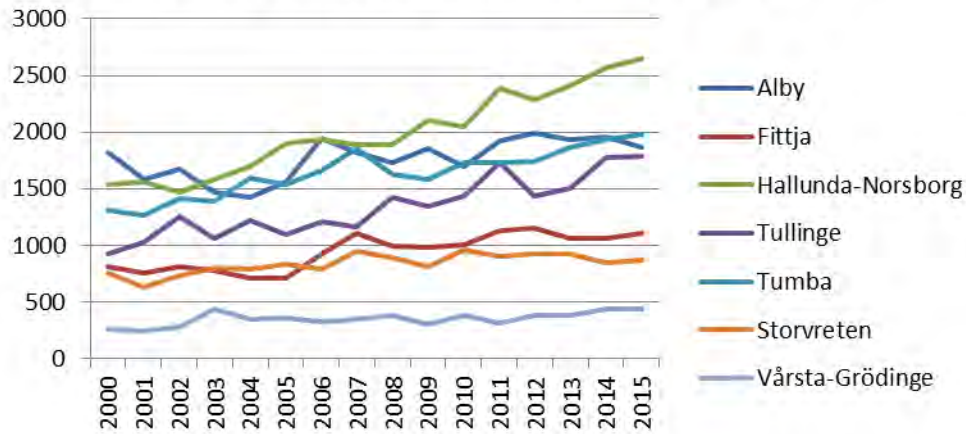
Antal flyttningar inom Botkyrkas stadsdelar per 1000 av folkmängden 2000-2015

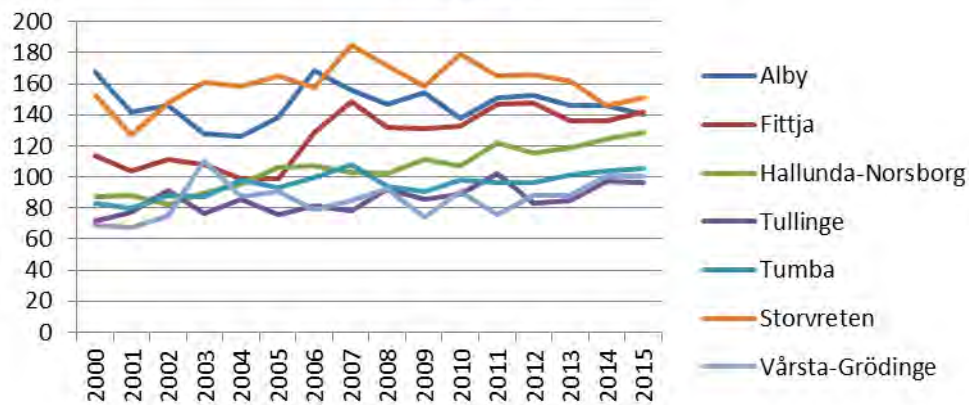
Inflyttningar

Antalet inflyttningar är störst i Hallunda-Norsborg. I relation till folkmängden är antalet inflyttningar högst i Storvreten, Alby och Fittja.

Antal inflyttningar till Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

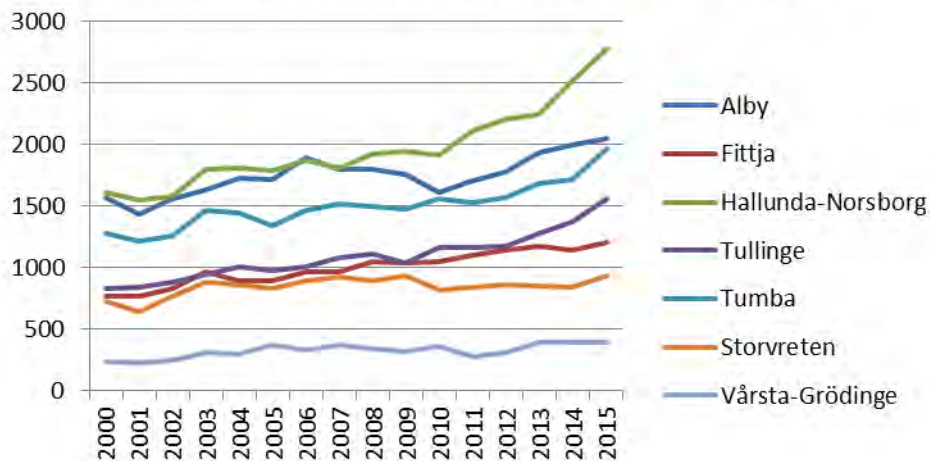
Antal inflyttningar till Botkyrkas stadsdelar per 1000 av folkmängden

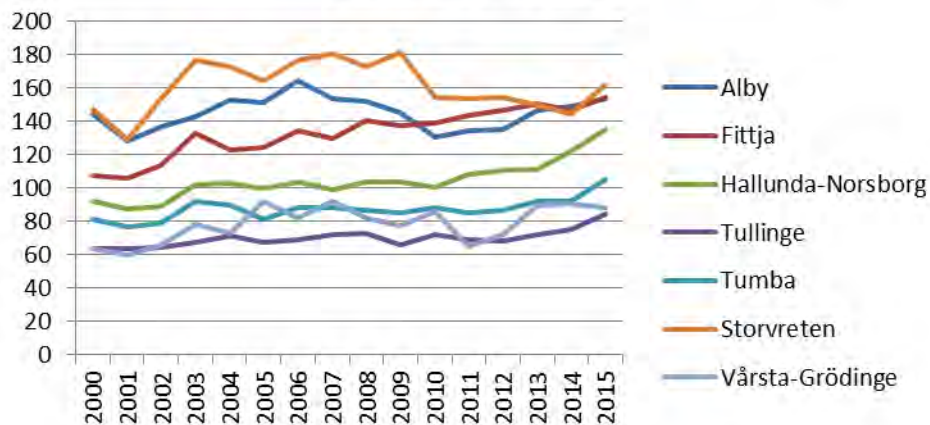
Utflyttningar

Som med inflyttningarna är antalet utflyttningar störst i Hallunda-Norsborg. Också som med inflyttningarna så är antalet utflyttningar i relation till folkmängden högst i Storvreten, Alby och Fittja.

Antal utflyttningar i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

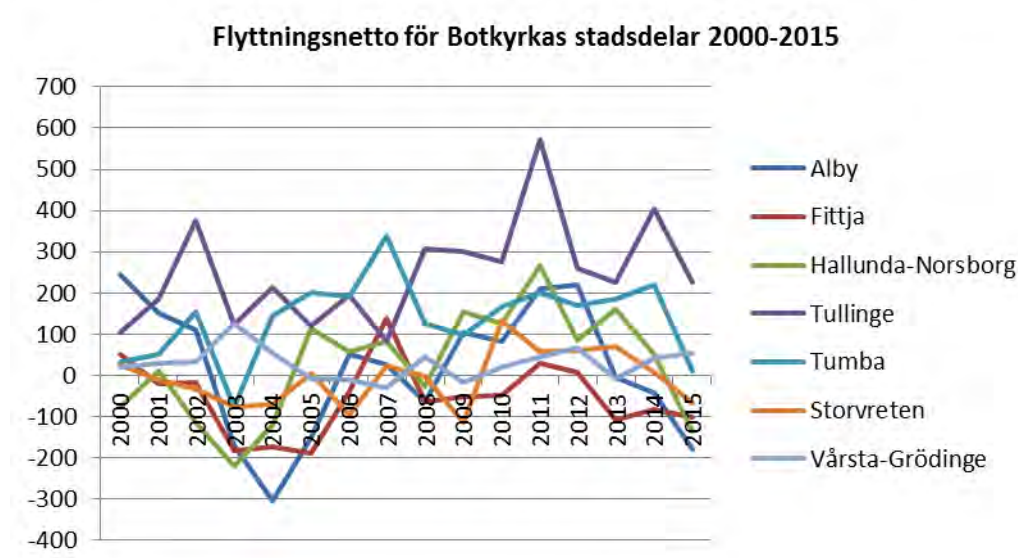
Antal utflyttningar per 1000 av folkmängden i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

Flyttningsnettot

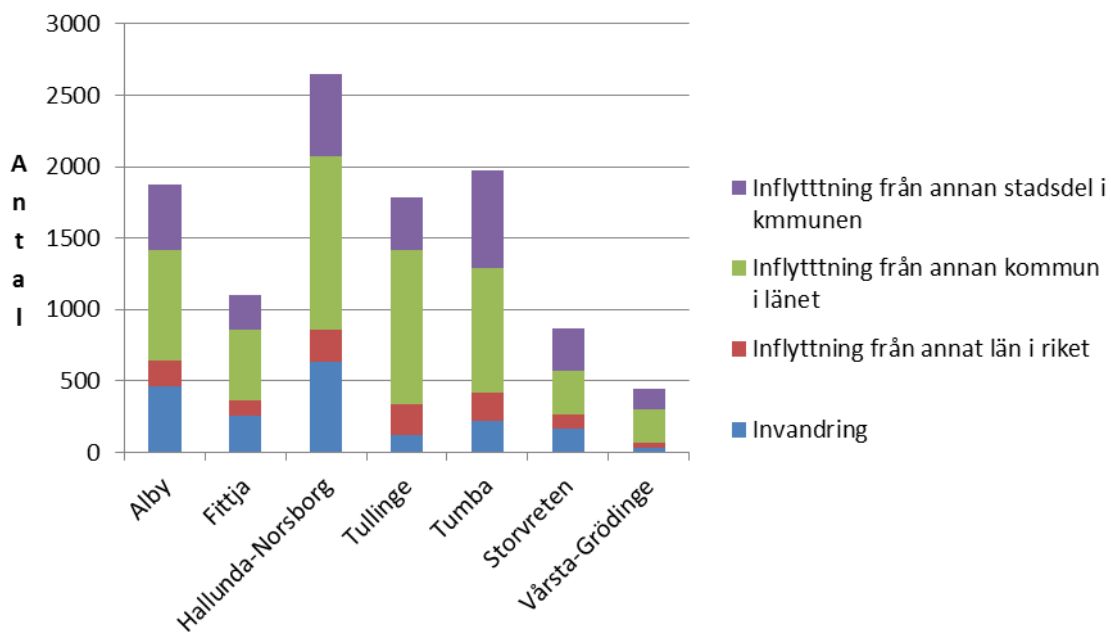
Botkyrka har haft ett positivt flyttningsnetto (fler inflyttade än utflyttade) under 13 av de 16 åren under 2000-talet. Men hur många år det varit ett positivt flyttningsnetto skiljer sig starkt mellan stadsdelarna. Tullinge har haft ett positivt flyttningsnetto under samtliga år, medan Fittja har haft ett positivt netto under endast 4 år. Under 2015 hade Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge ett positivt flyttningsnetto.

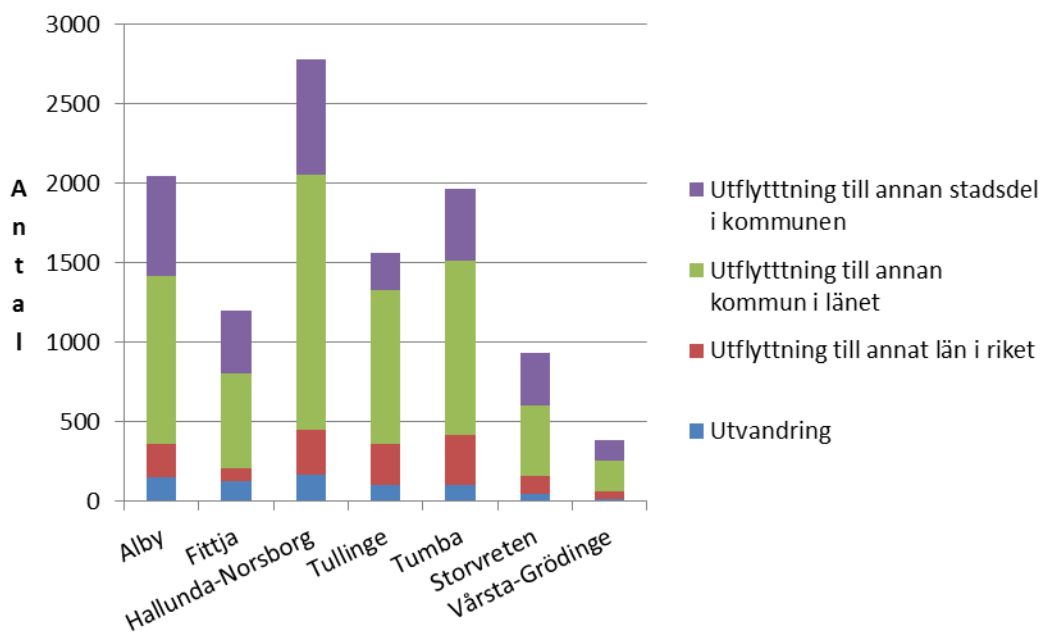
Olika typer av in- och utflyttning 2015

Det finns andra flyttnetton än det totala flyttningsnettot. En stadsdels in- och utvandring avser andra stadsdelar inom kommunen, andra kommuner i länet, kommuner utanför Stockholms län och utlandet. För alla dessa finns ett flyttningsnetto. Digrammen nedan visar de olika typerna av flyttningar och de olika flyttningsnettona. Exempelvis har Alby en inflyttning från utlandet (invandring) på cirka 450 och en utflyttning till utlandet (utvandring) på 150, vilket ger ett flyttningsnetto mot utlandet på 300 (nettoinvandring).

Olika typer av inflyttning för stadsdelar i Botkyrka 2015

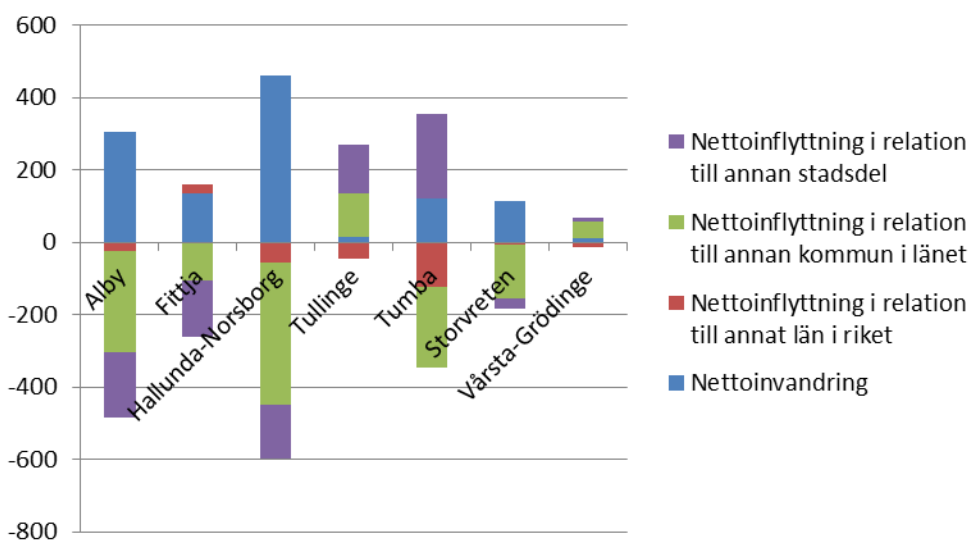

Olika typer av utflyttning, stadsdelar i Botkyrka 2015

I diagrammet nedan finns de olika flyttnettona. De olika typerna av flyttning som befinner sig under 0-strecket har negativa värden. Så för Alby har alla de övriga typerna av flyttning, utöver in- och utflyttning i relation till utlandet, negativa flyttnetton. Flyttningarna till och från andra stadsdelar har ett netto på -181, flyttningarna till andra kommuner i länet ett netto på -279 och flyttningarna till kommuner utanför länet ett netto på -24.

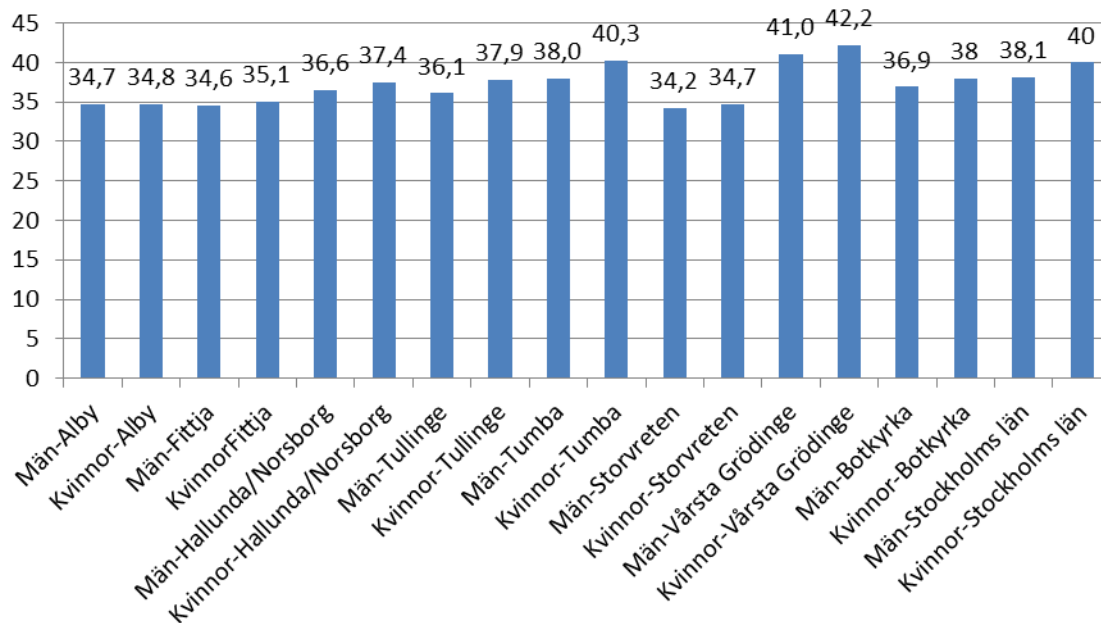
Nettoflyttning i relation till olika mål för in/utflyttning, stadsdelar i Botkyrka 2015

Befolkningens ålder

Botkyrka har en ung befolkning. För kvinnor är medelåldern 2 år lägre än i länet. För män är skillnaden drygt 1 år. Skillnaderna är stora mellan kommunens stadsdelar. Medan Alby, Fittja och Storsvreten har 3-5 år lägre medelålder än länet har Grödinge-Vårsta något högre medelålder än länet. Tumbas kvinnor och män har samma medelålder som länets kvinnor och män.

Medelålder 2015 i Stockholms län, Botkyrka och kommunens stadsdelar

En titt på andelarna kvinnor och män i olika åldrar ger förklaringar till skillnaderna mot länet i medelålder. I tabellerna nedan står grön färg för en högre andel och blå färg för en lägre andel. Stadsdelarna med en lägre medelålder än länet har högre andelar invånare i lägre åldrar än länet. Vårsta-Grödinge med en högre medelålder än länet har istället lägre andelar i låga åldrar än länet.

Andelen kvinnor i olika åldrar 2015 - Stockholms län, Botkyrka och kommunens stadsdelar

	Alby	Fittja	Hallunda/Norsborg	Tullinge	Tumba	Storvreten	Vårsta Grödinge	Botkyrka	Länet
0-6 år	10,8	9,5	10,4	10,2	8,1	10,7	6,8	9,7	8,9
7-15 år	12,2	11,3	10,9	12,5	10,5	12,3	11,1	11,5	10,2
16-24 år	13,4	14,3	11,9	10,5	11,1	12,8	9,4	11,8	10,1
25-34 år	15,3	16,5	15,5	11,8	12,4	16,1	9,4	13,9	15,1
35-44 år	16,0	15,3	13,4	15,7	13,3	15,5	14,1	14,6	14,4
45-54 år	11,6	13,3	11,9	13,7	15,4	13,3	16,4	13,4	13,5
55-64 år	9,8	10,1	10,0	9,3	11,1	7,5	13,3	10,0	10,4
65-74 år	7,0	5,8	9,8	9,9	10,1	8,1	11,3	9,0	9,6
75-84 år	3,0	2,8	4,7	4,7	5,7	2,8	6,0	4,4	5,0
85- år	1,0	1,1	1,6	1,7	2,3	1,0	2,1	1,6	2,7

Andelen män i olika åldrar 2015 - Stockholms län, Botkyrka och kommunens stadsdelar

	Alby	Fittja	Hallunda/Norsborg	Tullinge	Tumba	Storvreten	Vårsta Grödinge	Botkyrka	Länet
0-6 år	11,0	9,6	10,0	11,0	9,2	12,0	7,8	10,2	9,6
7-15 år	11,5	11,7	10,6	13,9	11,9	12,1	11,0	11,8	10,9
16-24 år	12,2	13,8	12,4	11,1	11,8	12,0	10,1	12,0	10,6
25-34 år	15,6	16,4	16,6	11,9	12,6	14,8	9,7	14,2	15,4
35-44 år	16,7	15,9	14,7	15,1	13,3	16,3	13,2	15,0	15,1
45-54 år	13,9	13,5	11,6	14,0	15,2	13,5	16,2	13,7	13,9
55-64 år	9,7	11,0	10,6	8,6	11,6	9,5	13,7	10,4	10,5
65-74 år	6,5	5,3	8,3	9,3	8,9	6,7	11,8	8,1	8,9
75-84 år	2,4	2,2	4,3	4,0	4,2	2,4	5,1	3,6	4,0
85- år	0,6	0,6	0,9	1,1	1,2	0,6	1,3	0,9	1,3

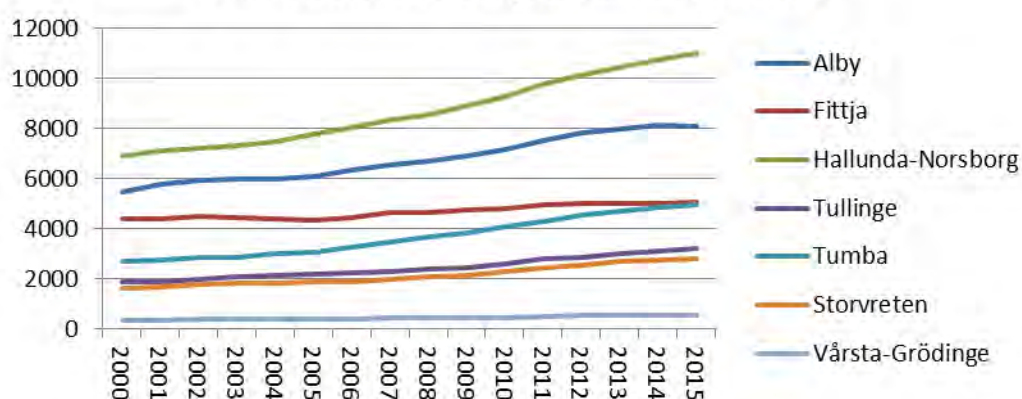
Utländsk bakgrund

Som utländsk bakgrund räknas att vara utrikes född eller att vara född i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

Utrikes födda

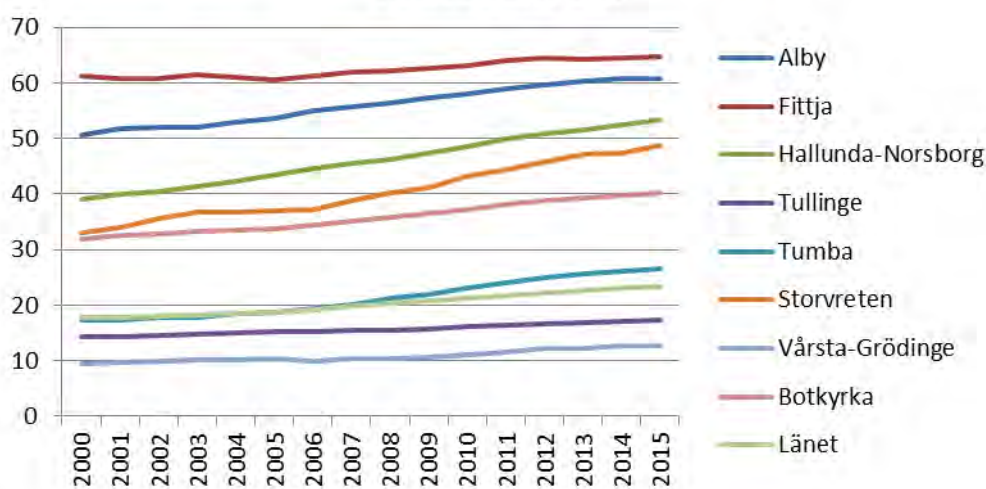
Av Botkyrkas invånare var det 36 000 som var födda utanför Sverige 2015. Av dessa är det knappt en tredjedel som bor i Hallunda-Norsborg. Hälften bor antingen i Hallunda-Norsborg eller i Alby.

Antal utrikes födda i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

Andelen utrikesfödda har under 2000-talet ökat från 32 % till 40 % i Botkyrka. Stadsdelar som haft en större ökning är Storvreten (ökning 16 procentenheter), Hallunda-Norsborg (ökning 14 procentenheter), Alby (ökning 10 procentenheter) och Tumba (ökning 9 procentenheter). I hela Stockholms län har andelen ökat med 6 procentenheter, från 17,5 % till 23,5 %.

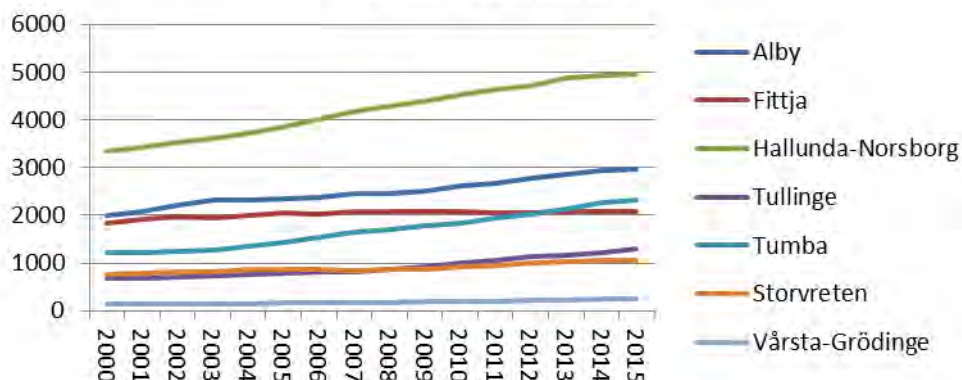
Andelar (%) utlandsfödda i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

Svenskfödda med två utrikes födda föräldrar

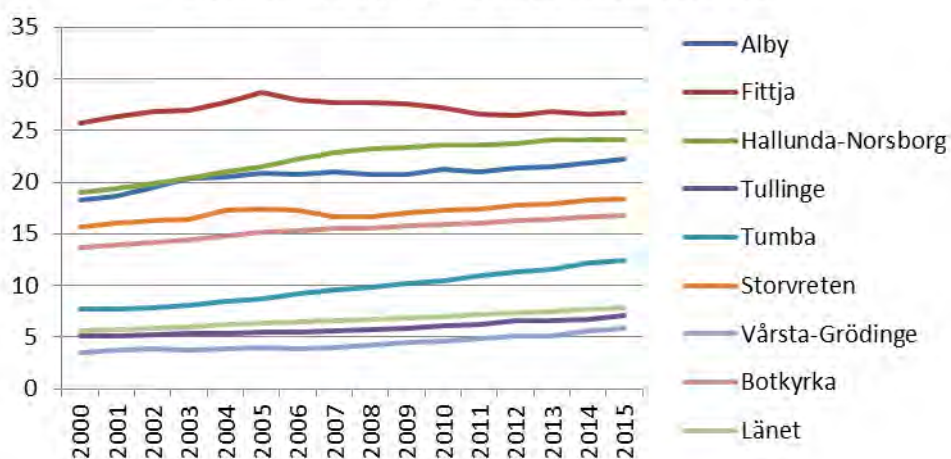
Det är 15 000 Botkyrkabor som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. En tredjedel av dessa bor i Hallunda-Norsborg och över hälften i antingen Hallunda-Norsborg eller Alby.

Antal inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar i Botkyrkas stadsdelar 2000-2015

Under 2000-talet har andelen svenskfödda med två utrikes födda föräldrar ökat från 14 % till 17 % i Botkyrka. Stadsdelar som haft en större ökning är Hallunda-Norsborg och Tumba (båda 5 procentenheter) samt Alby (4 procentenheter). I hela Stockholms län har andelen ökat med 2,5 procentenheter, från 5,5 % till 8 %.

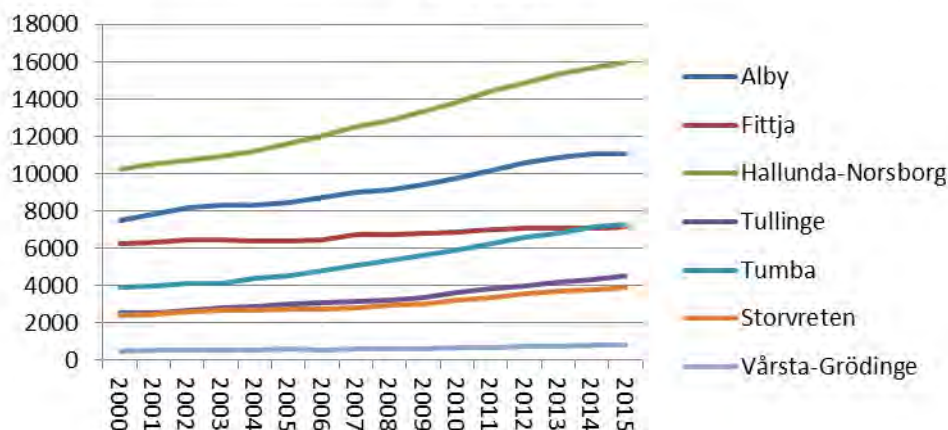
Andelar (%) svenskfödda med två utlandsfödda föräldrar i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

Personer med utländsk bakgrund

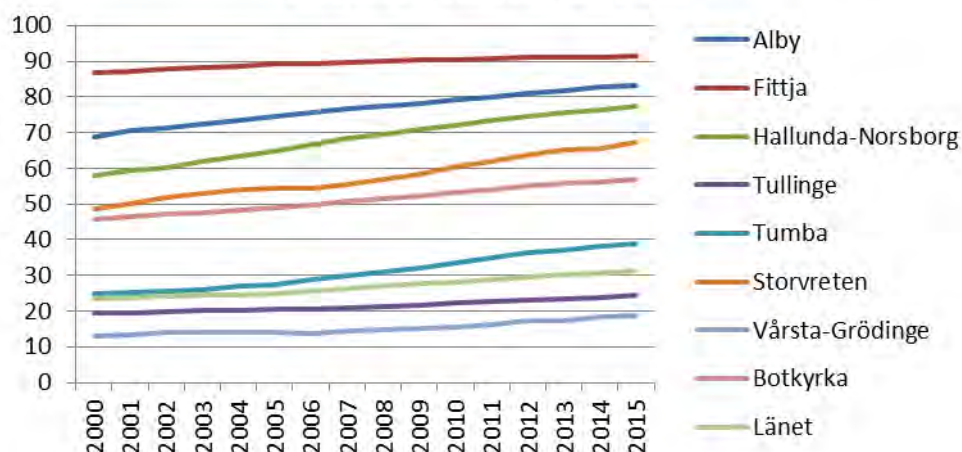
De utlandsfödda och de svenskfödda med två utlandsfödda föräldrar bildar tillsammans gruppen personer med utländsk bakgrund. I denna grupp ingår 51 000 Botkyrkabor.

**Antal personer med utländsk bakgrund i Botkyrkas stadsdelar
2000-2015**

Under 2000-talet har andelen med utländsk bakgrund ökat från 45,5 % till 57 % i Botkyrka. Stadsdelar som haft en större ökning är Alby, Hallunda-Norsborg, Tumba och Storvreten. Dessa stadsdelar har haft en ökning i andelen med utländsk bakgrund på mellan 14 och 19 procentenheter. I Fittja är andelen med utländsk bakgrund som högst. I stadsdelen har 91 % utländsk bakgrund. Men andelen har ökat mindre där under än i alla andra stadsdelar under 2000-talet. I Stockholms län har andelen ökat från 23 % till 31 % under perioden.

**Andel (%) personer med utländsk bakgrund i Stockholms län,
Botkyrka och stadsdelar 2000-2015**

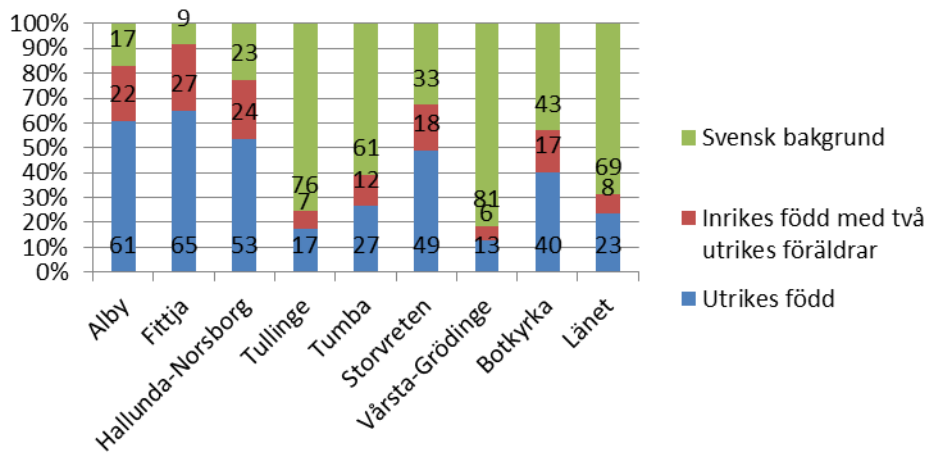

Svensk och utländsk bakgrund efter kön – 2015

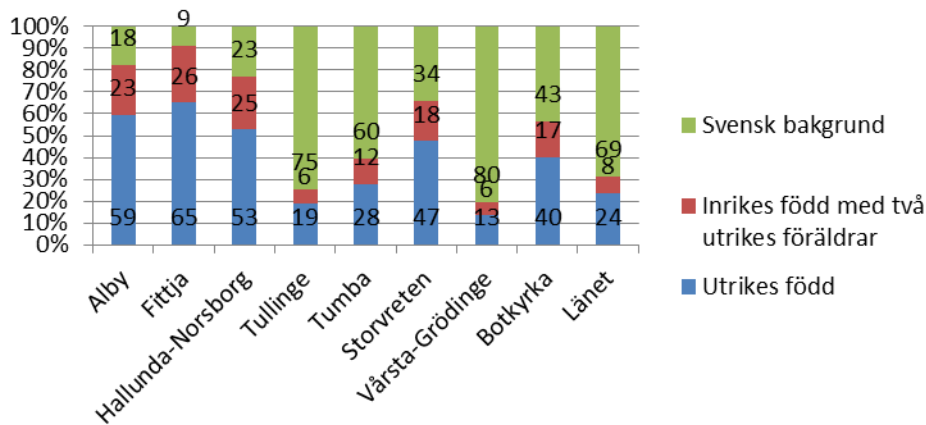
Här visas i samma diagram alla de tre grupperna bildade efter svensk/utländsk bakgrund. Uppgifterna avser 2015. Uppdelningen efter kön visar att kvinnorna har en högre andel med svensk bakgrund än männen i stadsdelarna Alby, Fittja och Storvreten. Männen har en högre andel med svensk bakgrund i stadsdelarna Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge. I kommunen som helhet och i länet finns det ingen skillnad i andelen med svensk bakgrund mellan könen.

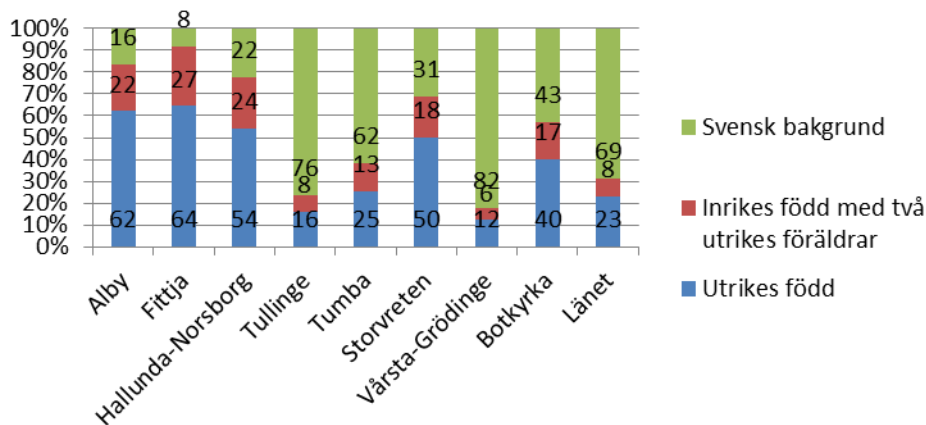
Svensk och utländsk bakgrund i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2015

Svensk och utländsk bakgrund i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2015 - Kvinnor

Svensk och utländsk bakgrund i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2015 - Män

Befolkningsutvecklingen

Detaljerade uppgifter över befolkningsutvecklingen i stadsdelarna 1991-2015 samt prognos 2016 samt 2021

Alby

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	263	175	166	211	239	183	193	207
1-5	970	841	810	873	980	1063	982	977
6	173	135	165	146	174	206	227	181
7-12	950	836	911	858	884	1091	1 106	1 122
13-15	485	401	420	471	474	486	491	538
16-18	525	442	398	483	531	523	506	538
19-24	1 241	868	1 142	996	1 005	1185	1 177	1 158
25-44	3 747	2 834	3 530	3 723	4 179	4235	4 164	4 291
45-64	2 194	2 317	2 611	2 618	2 739	2999	3 060	3 410
65-79	469	514	617	782	952	1128	1 145	1 402
80-89	66	64	84	132	156	197	202	279
90-	9	8	7	17	21	31	37	35
Summa	11 092	9 435	10 861	11 310	12 334	13327	13 291	14 138

Fittja

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	139	150	126	145	111	109	114	119
1-5	665	687	618	596	586	524	531	558
6	119	129	123	118	119	109	97	103
7-12	671	711	690	655	598	602	613	612
13-15	342	346	332	330	331	292	273	294
16-18	323	339	354	356	366	341	339	320
19-24	664	660	762	720	794	748	732	681
25-44	2 208	2 142	2 257	2 245	2 406	2492	2 462	2 482
45-64	1 357	1 361	1 384	1 446	1 642	1865	1 887	2 022
65-79	313	366	433	475	500	551	564	736
80-89	49	54	50	77	116	125	125	144
90-	8	11	14	9	10	17	17	24
Summa	6 858	6 956	7 143	7 172	7 579	7775	7 754	8 094

Hallunda-Norsborg

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	233	275	263	242	307	329	322	312
1-5	1 071	1 379	1 154	1 200	1 334	1509	1 464	1 432
6	190	242	280	221	229	261	296	266
7-12	1 166	1 229	1 474	1 431	1 427	1487	1 462	1 511
13-15	752	619	633	735	704	723	727	714
16-18	842	700	632	666	778	733	745	738
19-24	1 652	1 601	1 469	1 411	1 588	1764	1 708	1 574
25-44	4 789	4 755	4 766	4 867	5 535	6203	6 180	5 987
45-64	4 053	4 670	4 942	4 816	4 476	4538	4 583	4 717
65-79	1 280	1 459	1 605	1 830	2 218	2457	2 457	2 351
80-89	241	283	357	413	461	525	542	659
90-	13	28	28	55	72	65	75	99
Summa	16 282	17 240	17 603	17 887	19 129	20594	20 562	20 360

Tullinge

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	182	164	174	198	245	246	262	281
1-5	898	987	832	1 075	1 227	1444	1 406	1 446
6	144	203	205	182	245	273	329	285
7-12	965	971	1 285	1 257	1 334	1713	1 718	1 850
13-15	520	517	502	675	637	729	778	932
16-18	563	515	430	579	719	617	681	891
19-24	929	835	830	826	1 190	1390	1 367	1 486
25-44	3 604	3 516	3 691	4 183	4 446	5057	5 102	5 355
45-64	2 796	3 250	3 574	3 800	3 869	4224	4 388	5 118
65-79	834	963	1 098	1 301	1 754	2288	2 302	2 276
80-89	175	230	319	349	437	485	499	603
90-	15	12	41	76	83	72	72	95
Summa	11 625	12 163	12 981	14 501	16 186	18538	18 905	20 618

Tumba

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	205	154	138	184	192	218	233	285
1-5	1 003	1 198	815	886	1 031	1077	1 155	1 486
6	155	254	199	180	211	226	237	295
7-12	969	1 178	1 516	1 189	1 168	1334	1 385	1 646
13-15	496	523	653	799	600	634	684	800
16-18	582	535	543	775	817	626	625	762
19-24	1 187	1 072	1 049	1 056	1 379	1393	1 411	1 564
25-44	4 053	4 262	4 298	4 407	4 440	4550	4 809	5 762
45-64	3 322	3 749	3 884	4 113	4 392	4695	4 864	5 507
65-79	991	1 101	1 309	1 475	1 951	2191	2 289	2 597
80-89	249	318	357	429	453	541	549	690
90-	40	45	76	89	106	116	119	115
Summa	13 252	14 389	14 837	15 582	16 740	17601	18 361	21 509

Storvreten

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
-------	------	------	------	------	------	------	------	------

0	130	101	88	82	97	104	95	100
1-5	566	522	396	414	493	546	539	504
6	79	102	100	62	87	127	108	107
7-12	517	478	609	466	458	578	610	647
13-15	236	249	244	307	245	257	260	295
16-18	294	234	211	285	306	263	271	289
19-24	809	621	563	549	584	586	590	605
25-44	1 924	1 694	1 890	1 885	1 985	2147	2 120	2 161
45-64	1 129	1 256	1 312	1 401	1 370	1500	1 529	1 707
65-79	253	267	334	379	518	618	630	677
80-89	33	35	49	74	90	104	103	154
90-	1	7	3	3	11	18	21	29
Summa	5 971	5 566	5 799	5 907	6 244	6848	6 875	7 275

Vårsta-Grödinge

Ålder	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2021
0	64	50	31	53	48	37	36	42
1-5	266	266	219	211	250	228	224	266
6	43	50	53	42	41	53	54	58
7-12	240	292	361	337	297	327	327	350
13-15	134	122	154	190	141	155	168	190
16-18	171	121	119	178	184	152	147	171
19-24	251	242	180	205	267	273	272	284
25-44	1 053	991	1 055	1 096	1 008	1008	978	1 006
45-64	877	1 006	1 064	1 173	1 242	1295	1 279	1 248
65-79	260	295	358	436	549	651	650	619
80-89	41	43	69	83	118	146	154	177
90-	4	4	6	7	12	19	23	38
Summa	3 404	3 482	3 669	4 011	4 157	4344	4 312	4 448

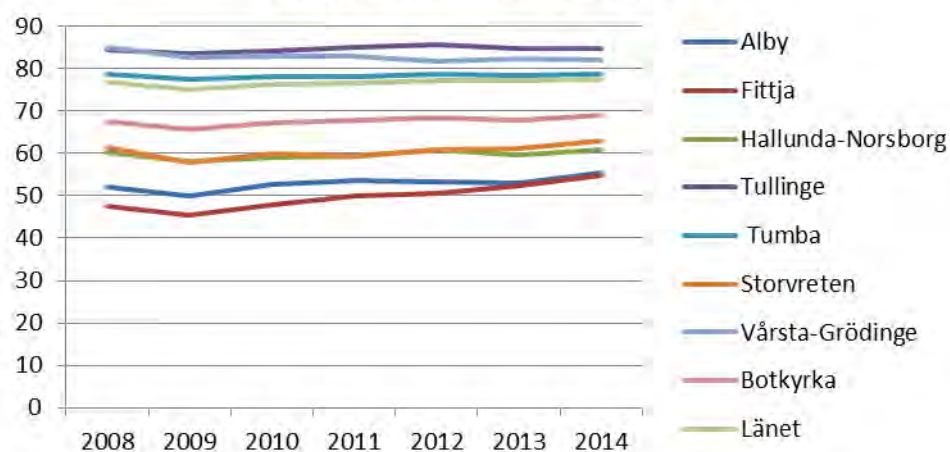
Sysselsättning

Skillnaderna i andel förvärsarbetande har minskat sedan 2008 men är fortfarande stora. För kvinnorna gäller att samtliga stadsdelar utom Vårsta-Grödinge har högre andelar förvärsarbetande 2014 än 2008.

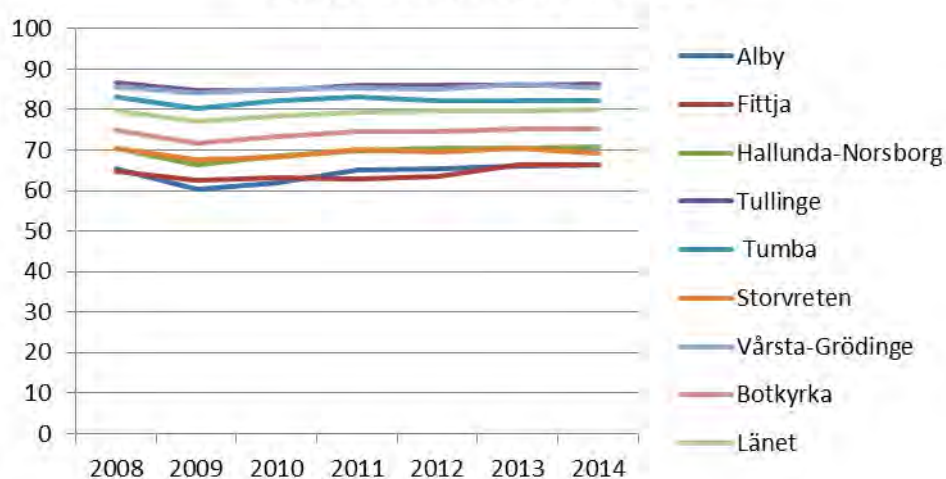
För männen har andelen förvärvsarbetande gått ned i Tullinge, Tumba, Storvreten och Vårsta-Grödinge och gått upp i övriga stadsdelar. Men förändringarna bland männen är små. Den största förändringen för någon av grupperna bildade efter kön och stadsdel avser kvinnor i Fittja, vars andel förvärvsarbetande gått upp från 48 % till 55 %.

I jämförelse med länet så ligger stadsdelarna Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge högre i andel förvärvsarbetande. Detta gäller både kvinnor och män.

Andel förvärvsarbetande kvinnor 20-64 år i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2008-2014

Andel förvärvsarbetande män 20-64 år i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2008-2014

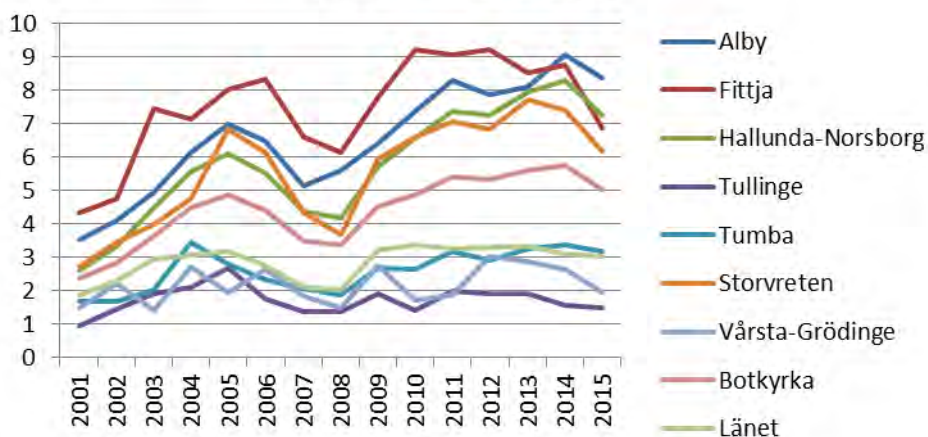

Öppen arbetslöshet

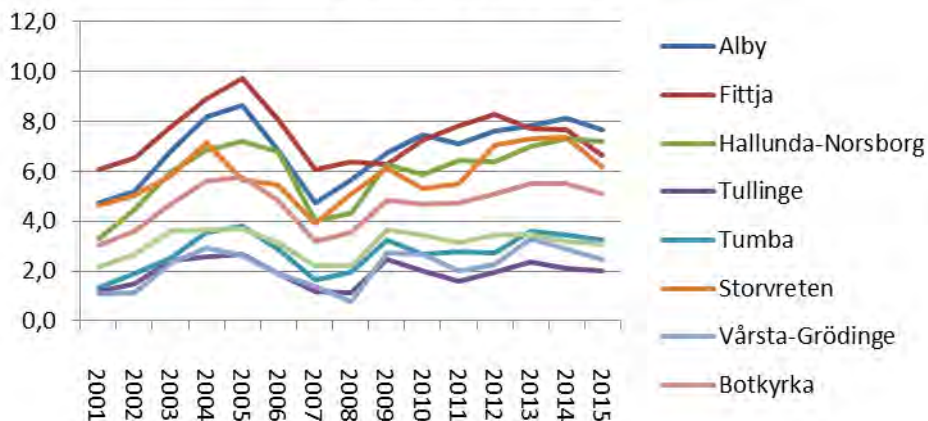
Den öppna arbetslösheten uppvisar tydliga konjunkturvariationer, med en nedgång fram till 2008 och sedan en uppgång. Under 2015 fanns det jämfört med 2014 en nedgång för samtliga stadsdelar för både

män och kvinnor, men nedgången är för många av stadsdelarna liten. Mellan oktober 2015 och mars 2016 gick den öppna arbetslösheten ned för kvinnor i alla stadsdelar utom Fittja och Vårsta-Grödinge. För männen gick den ned i alla stadsdelar utom Fittja.

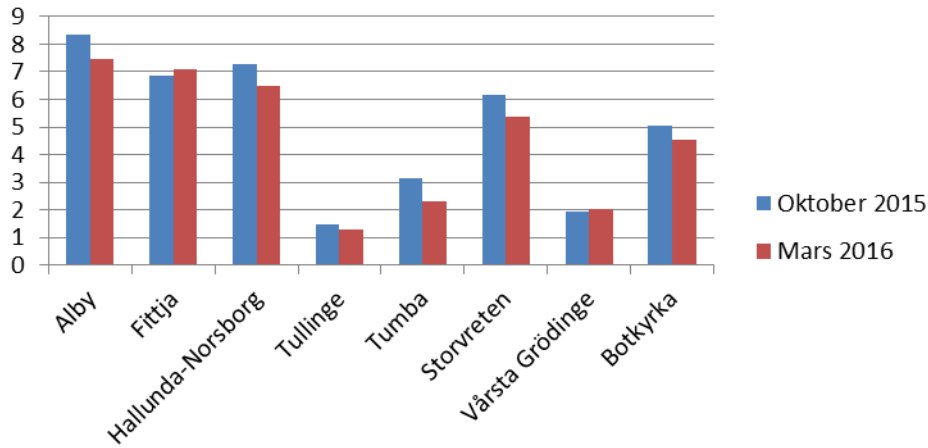
Andel öppet arbetslösa kvinnor i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2001-2015

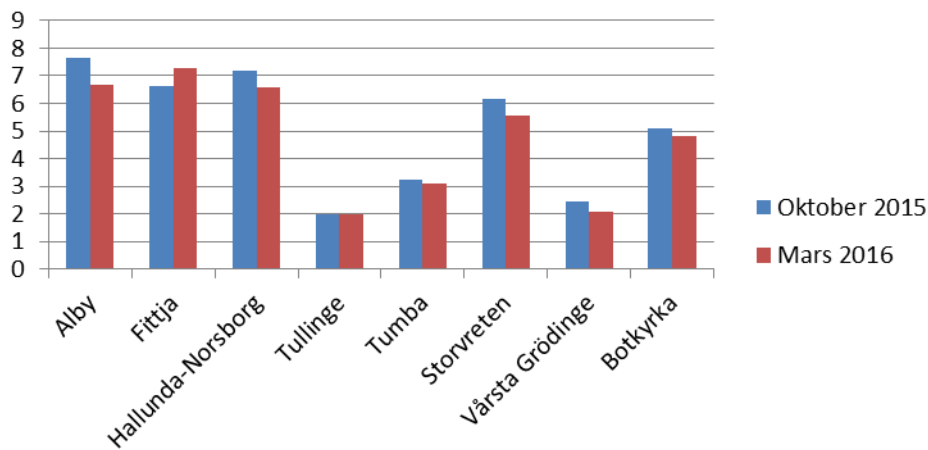
Andel öppet arbetslösa män i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2001-2015

Andelar öppet arbetslösa kvinnor i Botkyrka med stadsdelar - oktober 2015 och mars 2016

Andelar öppet arbetslösa kvinnor i Botkyrka med stadsdelar - oktober 2015 och mars 2016

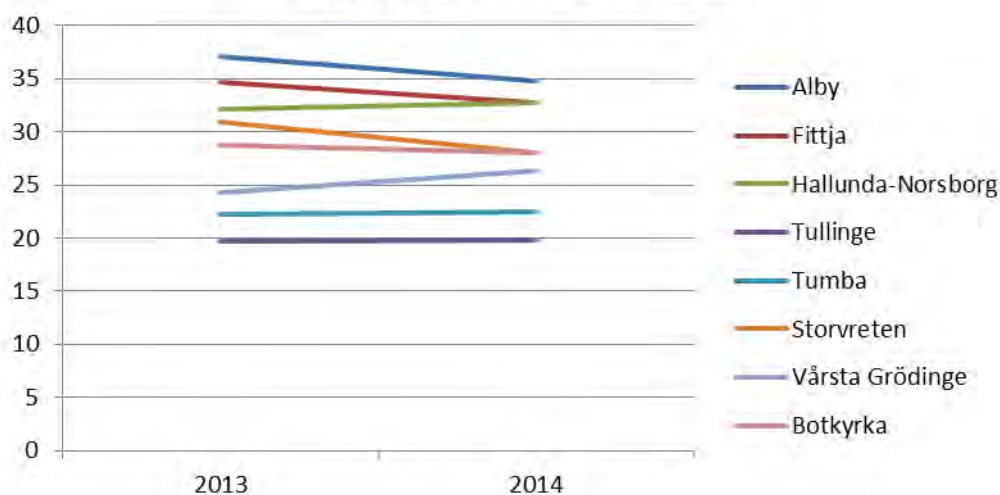
Andel unga som varken förvärvsarbetar eller studerar

En dryg fjärdedel av Botkyrkaborna i åldern 20-24 år varken arbetar eller studerar. I stadsdelarna Alby, Fittja och Hallunda-Norsborg rör det sig om en tredjedel. Bland kvinnorna gick andelen som varken arbetar eller studerar ned mellan 2013 och 2014 i stadsdelarna Alby, Fittja och Storvreten. Andelen gick upp i Hallunda-Norsborg och Vårsta-Grödinge. Bland männen gick andelen ned i Hallunda-Norsborg, Tullinge och Vårsta-Grödinge. Andelen gick upp i Alby och Fittja.

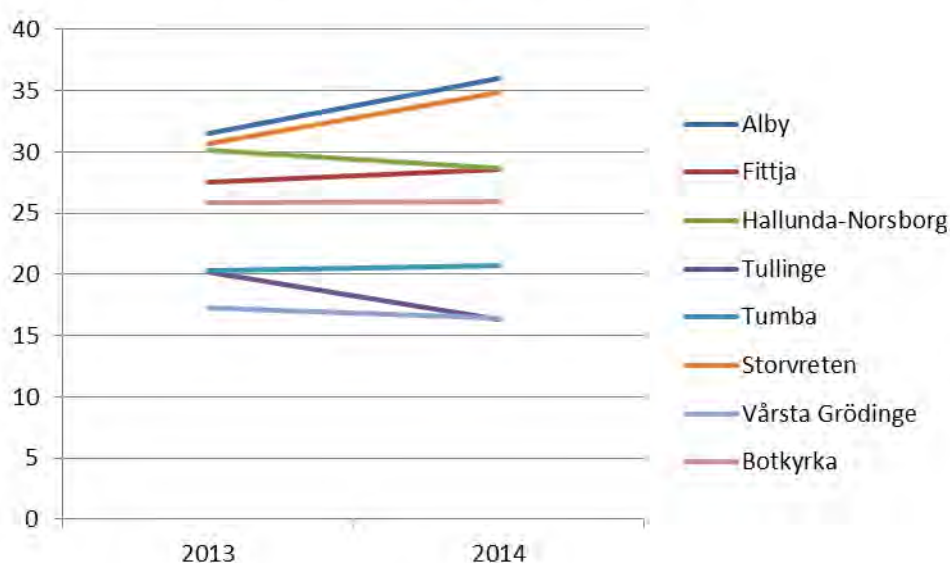
Om statistiken

Orsaken till att uppgifterna om unga som varken arbetar eller studerar här endast redovisas för två år är att statistiken fr.o.m. 2014 har en ny definition på vilka aktiviteter som räknas som studier eller arbete. Denna kan tillämpas på uppgifter för 2013, men inte på tidigare års uppgifter.

Andel kvinnor 20-24 år som varken arbetar eller studerar i Botkyrka samt stadsdelar 2013-2014

Andel män 20-24 år som varken arbetar eller studerar i Botkyrka samt stadsdelar 2013-2014

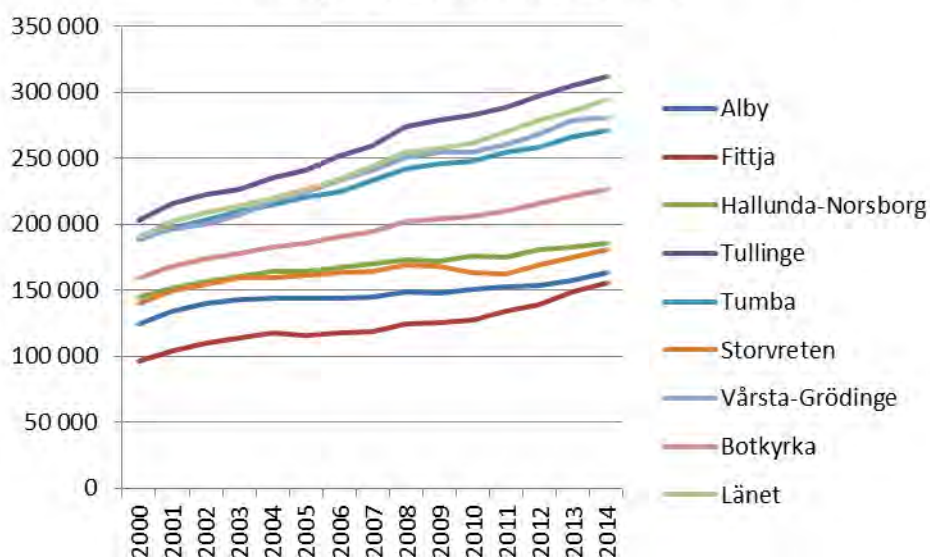

Inkomster

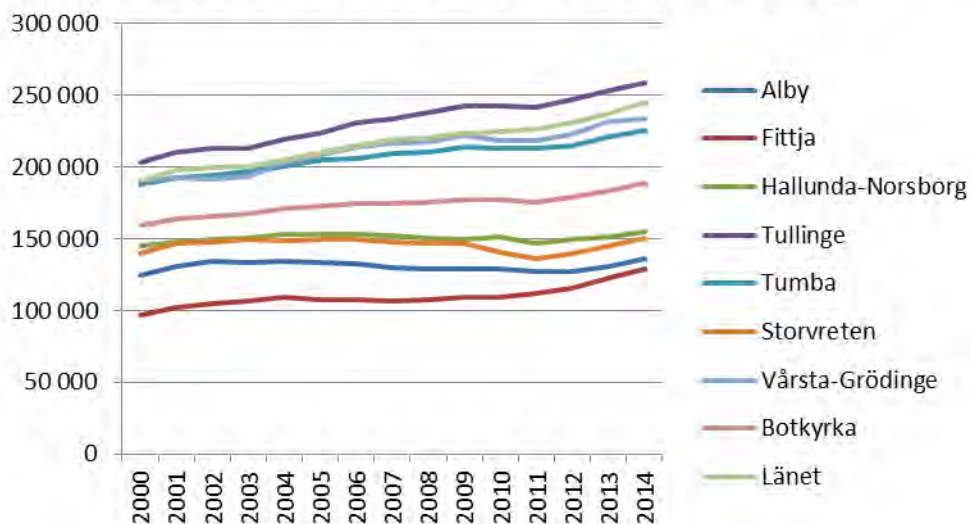
År 2014 var den genomsnittliga inkomsten i Botkyrka 227 000 för kvinnor 20-64 år och 282 000 för männen i samma ålder. I beloppen ingår inkomst av förvärvsarbete och av näringsverksamhet. Inkomsterna har ökat med omkring 70 000 för både kvinnor och män sedan år 2000. Ett sätt att rensa bort inflationen är att redovisa alla inkomster i ett visst års penningvärde. Med en sådan metod och med användning av 2000 års penningvärde så har inkomsterna ökat med i genomsnitt 30 000 för kvinnorna och 25 000 för männen.

När det gäller stadsdelar så har inkomsterna för kvinnor ökat mest i stadsdelarna Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge. För männen har inkomsterna ökat mest i stadsdelarna Tullinge, Fittja och Vårsta-Grödinge. Hallunda-Norsborg har den lägsta inkomstökningen. Inkomsterna har, i 2000 års penningvärde, ökat med 10 000 för kvinnor och 9 000 för män.

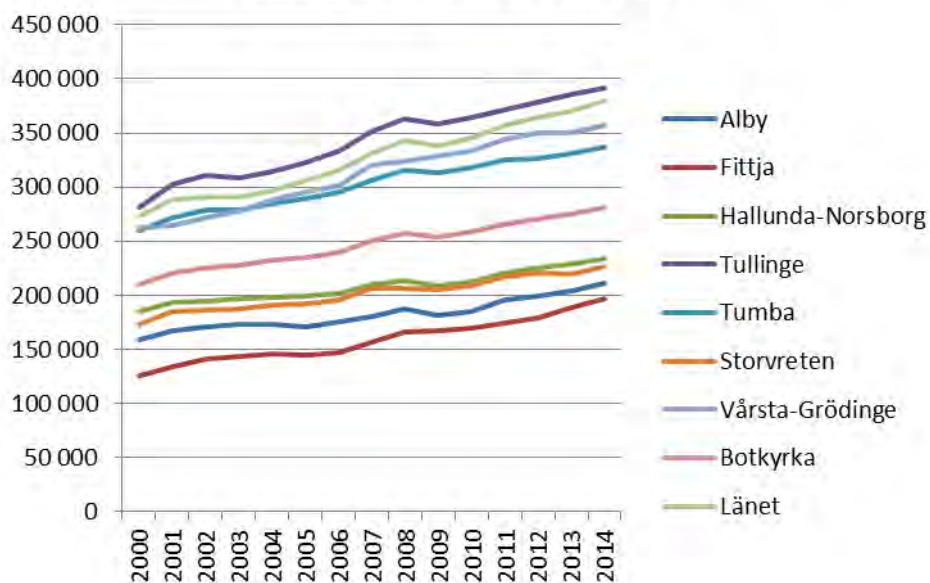
**Genomsnittlig inkomst för kvinnor 20-64 år i Stockholms län,
 Botkyrka och stadsdelar 2000-2014**

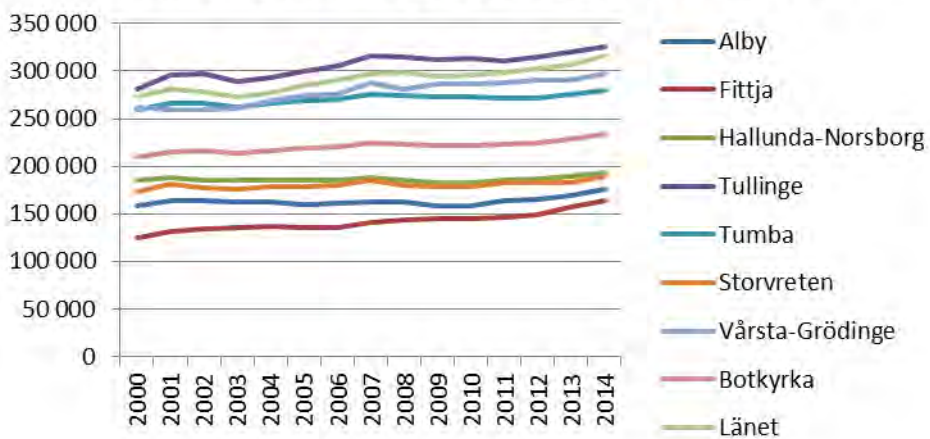
Genomsnittlig inkomst för kvinnor 20-64 år i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2014-i 2000 års penningvärde

Genomsnittlig inkomst för män 20-64 år i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2014

**Genomsnittlig inkomst för män 20-64 år i Stockholms län,
Botkyrka och stadsdelar 2000-2014 - 2000 års penningvärde**

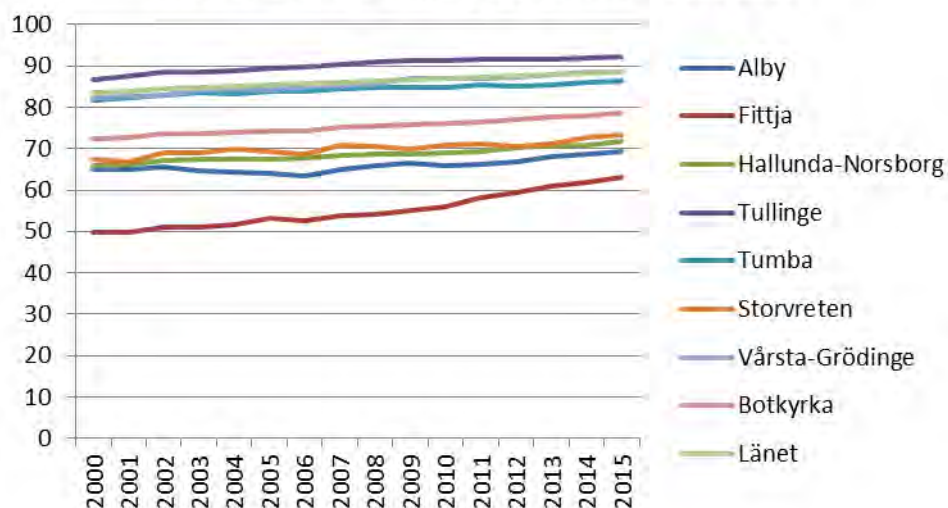
Utbildning

Andel kvinnor och män med minst gymnasieutbildning

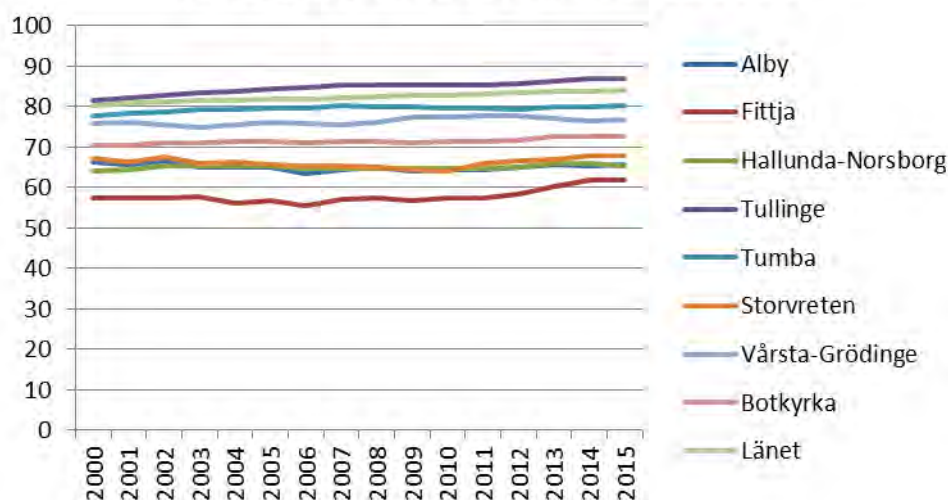
Andelen kvinnor 20-64 år med minst gymnasieutbildning är 79 %. Andelen har ökat i alla stadsdelar sedan år 2000. I Fittja har den ökat med 13 procentenheter, i övriga stadsdelar med mellan 4 och 6 procent.

Andelen män 20-64 år med minst gymnasieutbildning är 73 %. Andelen har minskat med en procentenhet i Alby men i övriga stadsdelar ökat med mellan 1 och 5 procentenheter.

Andel kvinnor 20-64 år med minst gymnasieutbildning i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

Andel män 20-64 år med minst gymnasieutbildning i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

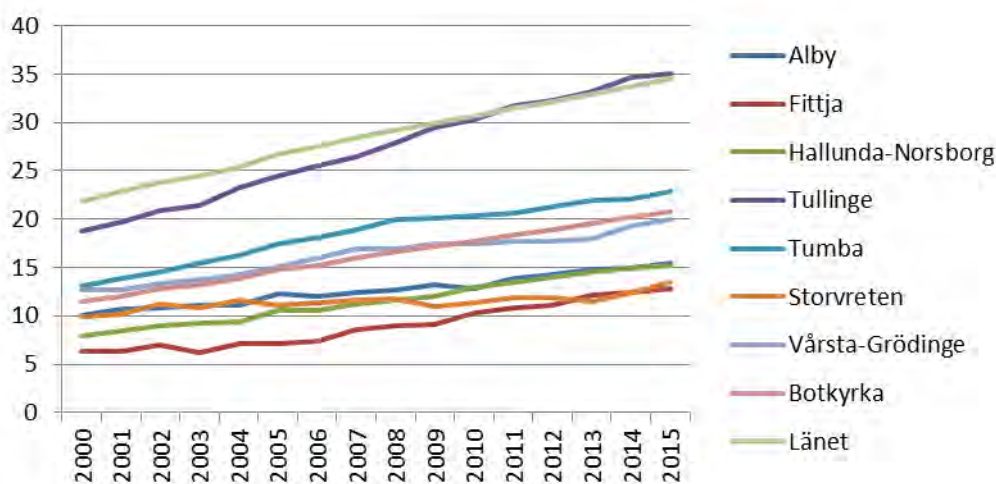

Andel kvinnor och män med 3-årig eller längre högskoleutbildning

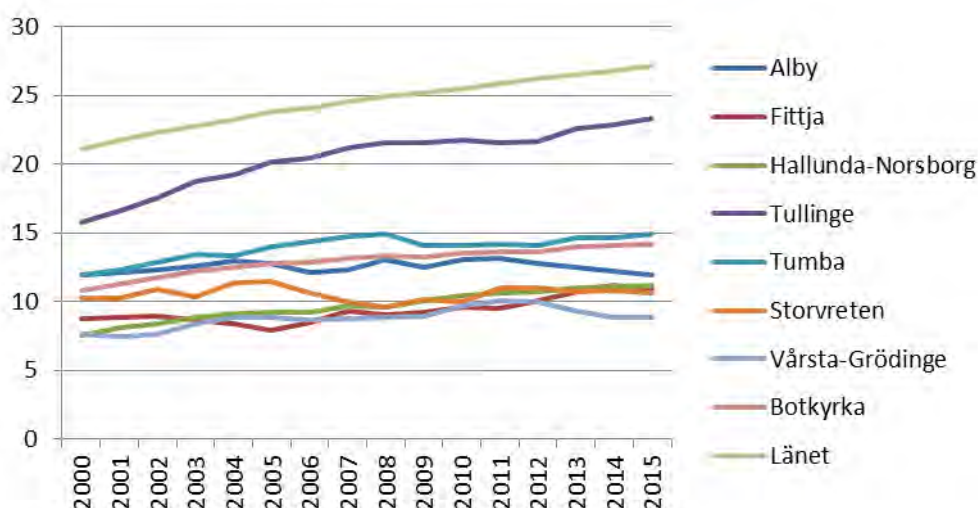
Andelen kvinnor 20-64 år med 3-årig eller längre högskoleutbildning är 21 %. Andelen har ökat i alla stadsdelar sedan år 2000. I Tullinge har den ökat med 16 procentenheter, i övriga stadsdelar med mellan 4 och 10 procent. I länet har den ökat med 13 procentenheter, till 35 %.

Andelen män 20-64 år med 3-årig eller längre högskoleutbildning är 14 %. Andelen är oförändrad i Alby och Storvreten men har i övriga stadsdelar ökat med mellan 1 och 8 procentenheter. I länet har andelen ökat med 6 procentenheter, till 27 %.

Utbildning, andel kvinnor 20-64 år med 3-årig eller längre högskoleutbildning i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

Andel män 20-64 år med 3-årig eller längre högskoleutbildning i Stockholms län, Botkyrka och stadsdelar 2000-2015

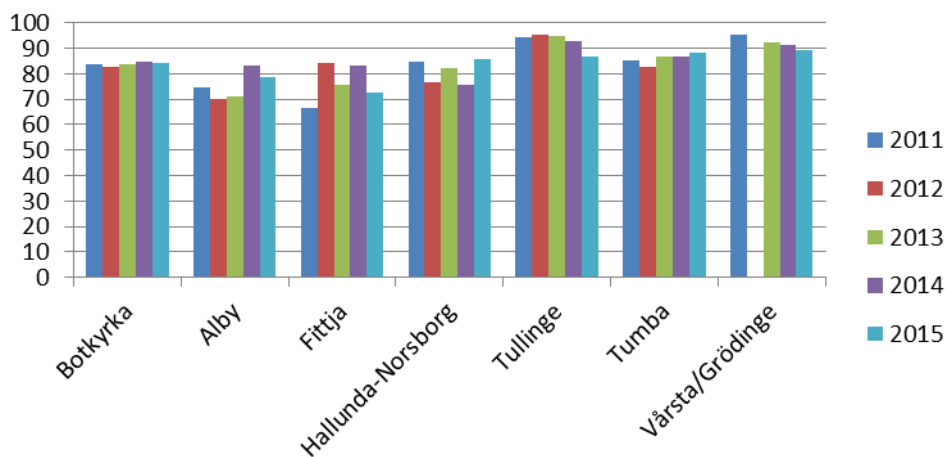
Andel flickor och pojkar i årskurs 9 som är behöriga till gymnasiet

Andelen behöriga till gymnasiets yrkesprogram bland flickor som avslutade årskurs 9 läsåret 2014/15 var för hela Sverige 87,5 %. Bland Botkyrkas flickor var andelen 84,5 %. Fittja hade den lägsta andelen bland stadsdelarna, med 72,5 %, Vårsta-Grödinge den högsta med 89,5 %. För pojkarnas del var andelen behöriga 84 % i riket. Bland Botkyrkas pojkar var andelen 81,5 %. Hallunda-Norsborg hade den lägsta andelen, med 71,5 %, Tullinge den högsta andelen, med 96 %.

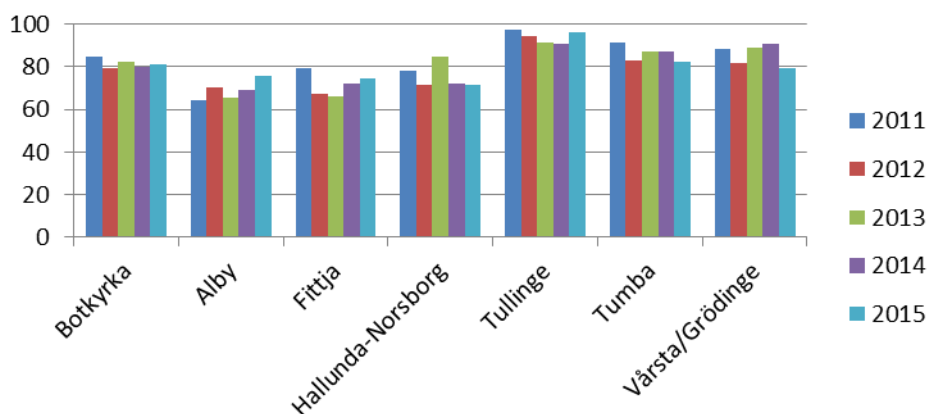
Om statistiken

Uppgifterna om andelar behöriga avser stadsdel där flickorna och pojkarna som avslutade grundskolan är folkbokförda, oavsett var de gått i skolan.

**Andel flickor i åk 9 behöriga till gymnasiets yrkesprogram
folkbokförda i Botkyrka och stadsdelar
2011-2015**

**Andel pojkar i åk 9 behöriga till gymnasiets yrkesprogram
folkbokförda i Botkyrka och stadsdelar
2011-2015**

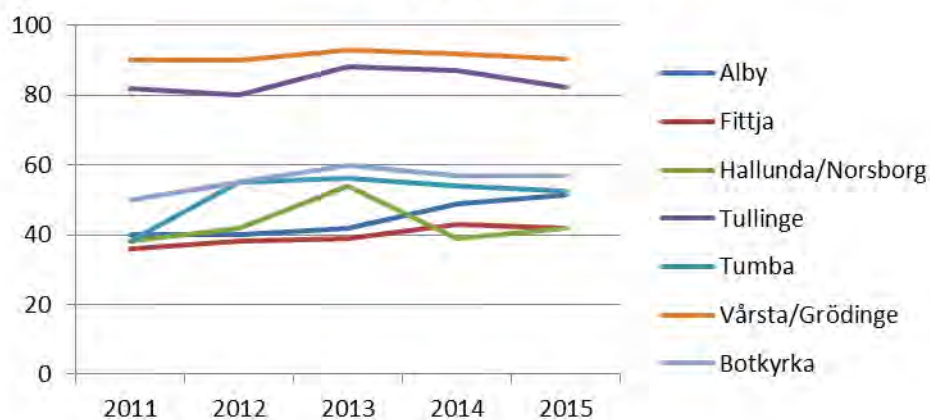

Medborgarnas upplevelser

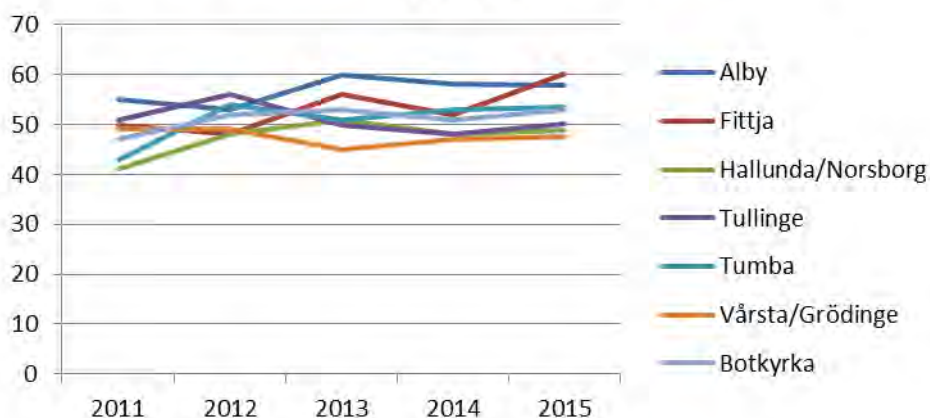
Andelar som instämmer i påståendet "Jag kan rekommendera en vän att flytta till mitt bostadsområde" - Medborgarundersökningen 2011-2015

Andelar som instämmer i påståendet "Det är tryggt att bo och leva i min kommun" - Medborgarundersökningen 2011-2015

Andelar som instämmer i påståendet "Kommunens anställda ger mig ett bra bemötande" - Medborgarundersökningen 2011-2015

>

4

Avsluta kontrakt för nybyggnation av ersättningsboendet Idavall

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår att kontraktet med entreprenören för nybyggnaden av ersättningsboendet skall avbrytas eftersom dagens projektförutsättningar skiljer sig kraftigt jämfört med förutsättningarna som förelåg när entreprenaden upphandlades.

Tekniska förvaltningen föreslår att förvaltningen får i uppdrag att reglera nedlagda kostnader med entreprenören för att avbryta kontraktet.

Sammanfattning

Bakgrund

Under hösten 2015 färdigställdes förfrågningshandlingar för upphandling av en totalentreprenad samt bygglovshandlingar för nybyggnad av ersättningsboendet Idavall som består av fyra lägenheter. Beställande nämnd är socialnämnden, Dnr SN/2004:50.

Idavall utformades utifrån verksamhetens kravspecifikation för funktion och storlek på lägenheterna och övriga verksamhetsytor. För att klara av att möta verksamhetens ursprungliga behov gjordes en tolkning av detaljplanen om storleken på byggnaden samt hur det var möjligt att nyttja ytan för en komplement byggnad. För tolkningen anlätade tekniska förvaltningen arkitekt enligt gällande ramavtal.

Upphandling av entreprenaden

Upphandling av totalentreprenör annonserades 2016-01-27 och vid sista anbudsdag 2016-02-26 hade sju anbud inkommit. Kontraktet tecknades 2016-03-21.

Parallell bygglovsprocess och konsekvenser

2017-02-06

Dnr TEF/2016:51

Under våren 2016 inkom bygglovsenheten med synpunkter på byggnadens utformning och det framkom även att man inte var villig att acceptera den tolkning som gjorts med avsteg från detaljplanen. Flera förslag på alternativ utformning togs fram och i slutet av april 2016 fanns en ny bygglovshandling som accepterades av bygglovsenheten. Samhällsbyggnadsnämnden beviljade bygglovet 2016-06-07.

När totalentreprenören upphandlades var det inte känt att bygglovshandlingen skulle genomgå så pass stora justeringar och det var först i juni som det fanns ett godkänt bygglov att förhålla sig till.

Under sommaren och hösten 2016 har totalentreprenören påbörjat detaljprojektering av byggnaden. Det har visat sig att den nya utformningen och det gällande bygglovet innebär stora avvikelser jämfört med de handlingar som låg till grund för upphandlingen av totalentreprenören. Projektets tidplan har även kraftigt försenats vilket är kommunicerat till beställande förvaltning.

Ekonomiska konsekvenser

Tidigare beslutad investeringsbudget är 6 miljoner kronor enligt beslut, Ettårsplan 2015 (KS/2014:450).

De kostnader som är aktuella att reglera för kommunen består av kostnader som entreprenören har haft fram till nu och är cirka 500 000 kronor.

Enligt Lagen om offentlig upphandling måste ny förfrågan ske när kontrakt-förutsättningar blir väsentlig förändrade.

Tekniska förvaltningens synpunkter

Det kan konstateras att det i dagsläget föreligger helt andra förutsättningar för projektet jämfört med vad som angetts i kontraktshandlingarna som tecknats med totalentreprenören. Tekniska förvaltningen föreslår därför att kontraktet med entreprenören ska avbrytas. Därefter skall en projektering ske och en ny upphandling genomföras.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-12

2017-01-12

Dnr TEF/2016:51

Referens
Jakob Grigoriadis

Mottagare
Tekniska nämnden

Avsluta kontrakt för nybyggnation av ersättningsboendet Idavall

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår att kontraktet med entreprenören för nybyggnaden av ersättningsboendet skall avbrytas eftersom dagens projektförutsättningar skiljer sig kraftigt jämfört med förutsättningarna som förelåg när entreprenaden upphandlades.

Tekniska förvaltningen föreslår att förvaltningen får i uppdrag att reglera nedlagda kostnader med entreprenören för att avbryta kontraktet.

Ärendet

Bakgrund

Under hösten 2015 färdigställdes förfrågningshandlingar för upphandling av en totalentreprenad samt bygglovshandlingar för nybyggnad av ersättningsboendet Idavall som består av fyra lägenheter. Beställande nämnd är socialnämnden, Dnr SN/2004:50.

Idavall utformades utifrån verksamhetens kravspecifikation för funktion och storlek på lägenheterna och övriga verksamhetsytor. För att klara av att möta verksamhetens ursprungliga behov gjordes en tolkning av detaljplanen om storleken på byggnaden samt hur det var möjligt att nyttja ytan för en komplement byggnad. För tolkningen anlätade tekniska förvaltningen arkitekt enligt gällande ramavtal.

Upphandling av entreprenaden

Upphandling av totalentreprenör annonserades 2016-01-27 och vid sista anbudsdag 2016-02-26 hade sju anbud inkommit. Kontraktet tecknades 2016-03-21.

Parallell bygglovsprocess och konsekvenser

Under våren 2016 inkom bygglovsenheten med synpunkter på byggnadens utformning och det framkom även att man inte var villig att acceptera den tolkning som gjorts med avsteg från detaljplanen. Flera förslag på alternativ utformning togs fram och i slutet av april 2016 fanns en ny bygglovshand-

2017-01-12

Dnr TEF/2016:51

ling som accepterades av bygglovsenheten. Samhällsbyggnadsnämnden beviljade bygglovets 2016-06-07.

När totalentreprenören upphandlades var det inte känt att bygglovshandlingen skulle genomgå så pass stora justeringar och det var först i juni som det fanns ett godkänt bygglov att förhålla sig till.

Under sommaren och hösten 2016 har totalentreprenören påbörjat detaljprojektering av byggnaden. Det har visat sig att den nya utformningen och det gällande bygglovets innebär stora avvikelser jämfört med de handlingar som låg till grund för upphandlingen av totalentreprenören. Projektets tidplan har även kraftigt försenats vilket är kommunicerat till beställande förvaltning.

Ekonomiska konsekvenser

Tidigare beslutad investeringsbudget är 6 miljoner kronor enligt beslut, Ettårsplan 2015 (KS/2014:450).

De kostnader som är aktuella att reglera för kommunen består av kostnader som entreprenören har haft fram till nu och är cirka 500 000 kronor.

Enligt Lagen om offentlig upphandling måste ny förfrågan ske när kontraktförutsättningar blir väsentlig förändrade.

Tekniska förvaltningens synpunkter

Det kan konstateras att det i dagsläget föreligger helt andra förutsättningar för projektet jämfört med vad som angetts i kontraktshandlingarna som tecknats med totalentreprenören. Tekniska förvaltningen föreslår därför att kontraktet med entreprenören ska avbrytas. Därefter skall en projektering ske och en ny upphandling genomföras.

2017-01-12

Dnr TEF/2016:51

Åsa Engwall
Förvaltningschef

Jakob Grigoriadis
Byggprojektledare

Expedieras till
Jakob Grigoriadis

5

Rutin för att söka statliga bidrag (TEF/2017:8)

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att översända tekniska förvaltningens förslag på rutin för att söka statliga bidrag, daterad 2017-01-16, som svar på kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna.

Sammanfattning

Enligt mål och budget 2017 har samtliga nämnder fått i uppdrag att skapa rutiner för ansökan av statsbidrag och övriga bidrag. Rutinerna ska innefatta ett samlat grepp för alla ansökningar under året.

Tekniska nämnden integrerar ansökan om statliga bidrag i mål- och budgetarbetet och/eller i Botkyrka kommuns projektmodell. Dels ska analyser visa vilka statliga potentiella statliga bidrag som finns att söka. Dels ska medel som krävs enligt krav på delfinansiering framgå i budgeten och vid behov i nämndens investeringsplan. Statliga bidrag som söks anmäls till nämnden samt antecknas i ett arbetsdokument ”Statliga bidrag att söka”. Dokumentet förvaras digitalt i en gemensamma mapp-struktur för uppföljning.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-16

2017-01-16

Dnr TEF/2017:8

Referens

Berith Ramstedt

Mottagare

Tekniska nämnden

Rutin för att söka statliga bidrag

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att översända tekniska förvaltningens förslag på rutin för att söka statliga bidrag, daterad 2017-01-16, som svar på kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna.

Sammanfattning

Enligt mål och budget 2017 har samtliga nämnder fått i uppdrag att skapa rutiner för ansökan av statsbidrag och övriga bidrag. Rutinerna ska innefatta ett samlat grepp för alla ansökningar under året.

Tekniska nämnden integrerar ansökan om statliga bidrag i mål- och budgetarbetet och/eller i Botkyrka kommuns projektmodell. Dels ska analyser visa vilka statliga potentiella statliga bidrag som finns att söka. Dels ska medel som krävs enligt krav på delfinansiering framgå i budgeten och vid behov i nämndens investeringsplan. Statliga bidrag som söks anmäls till nämnden samt antecknas i ett arbetsdokument ”Statliga bidrag att söka”. Dokumentet förvaras digitalt i en gemensamma mapp-struktur för uppföljning.

Ärendet

Uppdrag att skapa rutiner för att söka bidrag

Enligt kommunfullmäktiges beslut om mål och budget 2017 med inriktning 2018-2020, har samtliga nämnder fått i uppdrag att skapa effektiva och dokumenterade rutiner för ansökan av statsbidrag och övriga bidrag.

Vidare gav fullmäktige nämnderna i uppdrag att skapa rutiner för att ha ett samlat grepp över alla ansökningar under året. Den dokumenterade rutinen redovisas till kommunstyrelsen den 6 februari 2017.

Rutinen integreras i mål och budgetarbetet

Tekniska förvaltningen föreslår att ansökan om statliga bidrag integreras nämndernas mål- och budgetprocess samt i Botkyrka kommuns projektmodell. Projektmodellen innebär bland annat att projektens styrgrupp ges möjlighet att regelbundet följa upp och analysera vilka potentiella statliga bidrag

2017-01-16

Dnr TEF/2017:8

som finns. Vidare bör detta främja att Botkyrkas projektmodell ges en tydligare projektstyrning. Därmed blir kopplingen till mål- och budgetprocessen tydligare då bidragsgivaren vanligtvis ställer krav på delfinansiering, samt slutredovisningar som ska omfatta rapportering om bidragens utbetalning. Följande rutin ska följas årligen:

1. Ansökan om statliga bidrag finns alltid på agendan för budgetuppföljning. Möte hålls en gång i månaden med ledningsgruppen och med enheterna.
2. I februari och i augusti delegerar samtliga chefer till medarbetarna att omvärldsbevaka statliga bidrag.
3. Bidrag som är aktuella ska dokumenteras i Lex samt i dokument "Statliga bidrag att söka". Dokumentet ska sparas digitalt på nätverksplats G.
4. Bidragsansökan ska anmälas till nämnden.
5. Roll inom ekonomifunktionen utses för bevakning av ansökan samt bevakning av utbetalning. Normalt bevakas detta av innehavare av befattningen, controller.
6. När ansökan blivit beviljad aktiveras personella resurser och det görs en bedömning tillsammans med ekonomiavdelningen på vilket kostnadsställe bidraget ska registreras.
7. När åtgärden är klar meddelas bidragsgivaren och bidraget betalas ut.
8. Dokumentet "Statliga bidrag att söka" aktualiseras kontinuerligt.
9. Utbetalning av bidrag ska anmälas till nämnden samt i förekommande fall ingå som delmoment vid slutredovisningar av investeringar.

Åsa Engwall
Förvaltningschef

Expedieras till
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige
Samtliga nämnder och förvaltningar

6**Inhyrning av lokal för socialförvaltningen (TEF/2017:16)****Förslag till beslut**

Tekniska nämnden beslutar att i efterhand godkänna hyreskontrakt avseende lokal för socialförvaltningens behov. Lokalen ligger i fastigheten Tumba 7:150, Hans Stahles väg 13, Tumba. Hyresvärd är Cementhuset 6 AB.

Sammanfattning

Årligt hyresbelopp är 2 041 000 kronor och hyresperioden löper på 7 år.

Avtalet undertecknades under jul och nyårsperioden och detta beslut fattas av nämnden i efterhand. Delegation till fastighetschefen föreligger om hyresbelopp understiger 5 miljoner kronor och hyresperioden är maximalt 5 år – i detta fall är det hyresperioden som avviker med 2 år eftersom den är 7 år i detta avtal. Bakgrund till att avtalet undertecknades av parterna beror bland annat på att avdelningen fastighet och lokalförsörjning kom in sent i inhyrningsprocessen och att tiden var knapp, då renovering av socialförvaltningens nya lokaler skulle påbörjas så att inflyttning kan ske i rätt tid.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-22

Referens
Frank ReneboMottagare
Tekniska nämnden

Inhyrning av lokal för socialförvaltningen

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att i efterhand godkänna hyreskontrakt avseende lokal för socialförvaltningens behov. Lokalen ligger i fastigheten Tumba 7:150, Hans Stahles väg 13, Tumba. Hyresvärd är Cementhuset 6 AB.

Sammanfattning

Årligt hyresbelopp är 2 041 000 kronor och hyresperioden löper på 7 år.

Avtalet undertecknades under jul och nyårsperioden och detta beslut fattas av nämnden i efterhand. Delegation till fastighetschefen föreligger om hyresbelopp understiger 5 miljoner kronor och hyresperioden är maximalt 5 år – i detta fall är det hyresperioden som avviker med 2 år eftersom den är 7 år i detta avtal. Bakgrund till att avtalet undertecknades av parterna beror bland annat på att avdelningen fastighet och lokalförsörjning kom in sent i inhyrningsprocessen och att tiden var knapp, då renovering av socialförvaltningens nya lokaler skulle påbörjas så att inflyttning kan ske i rätt tid.

Åsa Engwall
FörvaltningschefFrank Renebo
Fastighetschef

2017-02-06

8

Anmälningssärenden (TEF/2016:186, TEF/2016:179, TEF/2016:156, TEF/2016:130, TEF/2016:63, TEF/2016:33, TEF/2015:138, TEF/2015:41)

Förslag till beslut

Tekniska nämnden har tagit del av anmälda handlingar

Handlingar

Tekniska nämndens översyn av delegationsordning rev 2016-11-14

Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2016-11-24, §224, svar på medborgarförslag

Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2016-11-28, §243, nytt kommunhus

Utbildningsnämndens sammanträdesprotokoll 2016-12-08, §107, avvikelserapport

Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2016-12-15, §238, fastställande av verksamhetsområde för den allmänna vatten och avloppsanläggningen

Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2016-12-15, §242, Svar på motion: Avseende solenergi i Botkyrka kommun

Dialogforum 2016- Tekniska förvaltningen, minnesanteckningar, framtiden för Malmsjöskolan

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

Grupp	Ärendegrupp	Delegat	Anmärkning
A	ALLMÄNT		
A 1	Ärenden som är så brådskande att ordinarie nämndsammanträde inte kan avvaktas. Lagrum 6 kap. 36 § KL	Ordförande	
A 2	Myndighetens skriftliga beslut om att inte lämna ut handling samt beslut om förbehåll i samband med att handling utlämnas. Lagrum 2 kap 14§ TF 6 kap 1-3 §§ OSL	Förvaltningschef. Nämndens sekreterare. Förvaltningsorganisationens administrativa chef, var för sig.	Beslut om att lämna ut handling fattas direkt av den tjänsteman som förvarar handlingen. Om tjänstman finner att det finns hinder för utlämnande, ska han/hon vägra lämna ut handlingen. Beskedet kan lämnas muntligt. I samband med att tjänsteman lämnar ett negativt besked ska tjänstemannen upplysa sökanden om att ett skriftligt beslut av ”myndigheten” (kommunen) krävs för att det muntliga beslutet ska kunna överklagas till kammarrätten. Med hänvisning till VA-verksamhetens betydelse för rikets säkerhet, ska skriftliga beslut av den innebörden att handlingar från VA-verksamheten lämnas ut, fattas efter samråd med VA-chef.
A 3	Mindre ändringar i tekniska nämndens dokumenthanteringsplan	Förvaltningschef. Förvaltningsorganisationens administrativa chef, var för	Efter samråd med kommunantikvarie och registrator.

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

		sig.	
--	--	------	--

A 3	<p>Föra kommunens talan, inom tekniska nämndens verksamhetsområde samt bemyndiga ombud att föra kommunens talan inom ifrågavarande verksamhetsområde, i mål och ärenden inför skiljenämnder, vid över- och underdomstolar, exekutionssäten samt nationella såväl som internationella myndigheter.</p> <p>Vidare innefattar delegerad behörighet inom nämndens verksamhetsområde rätten att dels framställa och bemöta ersättnings- och/eller ansvarsyrkanden, dels utom rätta iakttä och bevaka kommunens intressen, dels och motta samt kvittera till kommunen tilldömda medel, saker, handlingar samt till kommunen ställda försändelser. Härutöver befullmäktigas delegaten att ta emot kallelser och delgivningar, anta eller förkasta ackord, i eller utom konkurs, samt ingå förlikning.</p> <p>Rätten att ingår förlikning, inför eller under en rättsprocess, gäller upp till ett värde (förlikningslikvid) om maximalt enmiljon (1 000 000) kr, exklusive moms</p>	<p>Förvaltningschef.</p> <p>Fastighetschef, VA-chef, Verksamhetschef, Byggchef, Kommunjurist, Upphandlingschef, var för sig och inom respektive verksamhetsområde.</p>	<p>Behörigheten inbegriper rätten att fatta beslut om att inleda rättsliga förfaranden, utföra och bevaka kommunens talan i rättsprocesser, överklaga såväl dom som beslut samt avge yttrande i rättsprocesser.</p> <p>Härutöver rymmer given delegation behörigheten att initiera och driva inkassoärenden.</p> <p>Delegatens behörighet inbegriper även rätten att befullmäktiga ombud, i enskilt ärende, motsvarande den behörighet som följer av till delegaten delegerat bemyndigande</p>
B	EKONOMI		

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

B 1	Bemyndiga och utse beslutsattestanter för förvaltningsorganisationen under tekniska nämnden	Förvaltningschef	Bemyndigande ska ske utifrån gällande reglementet för budgetansvar och intern kontroll. Beslut om att utse andra attestanter än beslutsattestant, t ex mottagningsattestanter, är en verkställighetsåtgärd.
B 2	Avskrivning av fordringar till ett uppskattat värde av hundratusen (100 000) kr per avskrivningsärende	Förvaltningschef. Ekonomichef, VA-chef, fastighetschef, verksamhetschef, var för sig, inom respektive verksamhetsområde.	
B 3	Försäljning av tjänster inom ramen för tekniska nämndens verksamhetsområde till ett högsta belopp om femhundratusen (500 000) kr	Förvaltningschef. VA-chef, fastighetschef och verksamhetschef, var för sig, inom respektive verksamhetsområde.	Efter samråd med kommunjurist p g a risken för överträdelse av kommunallagen och konkurrenslagen.
B 4	Kassation och försäljning av lösöre upp till ett belopp om femhundratusen (500 000) kr, vid varje enskilt försäljningstillfälle	Förvaltningschef. Fastighetschef, VA-chef, Verksamhetschef, fordonsansvarig, var för sig, inom respektive verksamhetsområde.	Efter samråd med kommunjurist p g a risken för överträdelse av kommunallagen och konkurrenslagen. Kassation och försäljning under ett (1) basbelopp betraktas som verkställighet.
B 5	Betala skadestånd i enskilt fall intill ett belopp	VA-chef,	Efter samråd med förvaltningsorganisationens

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	som ej överstiger femhundrausen (500 000) kr	Förvaltare, Bygg-/Projektledare, Försäkringssamordnare, var för sig och inom respektive verksamhetsområde.	försäkringssamordnare alternativt kommunjurist.
B 6	Re-investeringar inom beslutad rambudget	Fastighetschef	Efter samråd med verksamhetsdrivande nämnder och dess förvaltningsorganisationer.
C	UPPHANDLING		
C 1	Godkänna förfrågningsunderlag vars estimerade värde överstiger 25 miljoner kr	Fastighetschef, VA-chef, Verksamhetschef, Upphandlingschef, var för sig	
C 2	Beslut om anta anbud vid upphandling eller annan anskaffning av varor och tjänster upp till ett värde av tjugofem miljoner (25 000 000) kr, vid varje enskilt anskaffnings-/upphandlingstillfälle	Förvaltningschef	Behörigheten innefattar rätten att initiera upphandling. Anskaffning av varor och tjänster över de i upphandlingslagstiftningen fastställda tröskelvärdena ska dock ske med stöd av kommunens upphandlingspolicy och genomföras av upphandlingsenheten.
C 3	Beslut om att anta anbud vid upphandling eller annan anskaffning av varor och tjänster upp till ett värde av fem miljoner (5 000 000) kr, vid varje enskilt anskaffnings-/upphandlingstillfälle	Fastighetschef, VA-chef, Verksamhetschef, Byggchef, Byggprojektledare, Driftchef fastighet, var	Behörigheten innefattar rätten att initiera upphandling. Anskaffning av varor och tjänster över de i upphandlingslagstiftningen fastställda tröskelvärdena ska dock ske med stöd av kommunens upphandlingspolicy och genomföras av upphandlingsenheten.

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

		för sig och inom respektive verksamhetsområde	
C 4	Beslut om upphandling eller annan anskaffning av varor och tjänster upp till ett värde av enmiljon (1 000 000) kr, vid varje enskilt anskaffnings-/upphandlingstillfälle	Mark-/Förvaltare, Driftledare VA, Projektledare VA, Larmansvarig, Lokalstrateg, Enhetschef, Fordonsansvarig, var för sig och inom respektive verksamhetsområde	Behörigheten innefattar rätten att initiera upphandling. Anskaffning av varor och tjänster över de i upphandlingslagstiftningen fastställda tröskelvärdena ska dock ske med stöd av kommunens upphandlingspolicy och genomföras av upphandlingsenheten.
C 5	Beslut om att avbryta upphandling eller annan anskaffning av varor och tjänster upp till ett värde av tjugofem miljoner (25 000 000) kr, vid varje enskilt anskaffning-/upphandlingstillfälle	Förvaltningschef, Upphandlingschef, var för sig	Behörigheten innefattar rätten att avbryta en initierad upphandling vid befarad risk för formaliafel och/eller att medel saknas för anskaffningen av varan och tjänster.

D	FASTIGHETSÄRENDEN		
D 1	Upplåta, omförhandla, säga upp för avflyttning eller villkorsändring, godkänna överlåtelse eller byte av nyttjanderätt (inbegripet hyra och arrende) för en tid av	Fastighetschef, Förhandlingschef, var för sig	Delegerad behörighet avser såväl interna överenskommelser inom kommunen om nyttjanderätt som externa nyttjanderättsavtal. Behörigheten innefattar även förvaltningsuppdrag

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	högst fem (5) år i det fall det årliga ersättningsbeloppet överstiger 300 000 kr och understiger fem miljoner (5 000 000) kr		från andra nämnder. Hyreskontrakt och andra nyttjanderätter vars årliga värde understiger 300 000 kr anses utgöra för verksamheten normalt förekommande löpande arbetsuppgifter för befattningen, förvaltare.
D 2	Upplåta, omförhandla, säga upp för avflyttning eller villkorsändring, godkänna överlåtelse eller byte avseende nyttjanderätter (inbegripet hyra och arrende) som är upplåtna <i>tillsvidare</i> i det fall det årliga ersättningsbeloppet ej överstiger femhundra tusen (500 000) kr	Fastighetschef, Förhandlingschef, var för sig	Delegerad behörighet avser såväl interna överenskommelser inom kommunen om nyttjanderätt som externa nyttjanderättsavtal. Behörigheten innefattar även förvaltningsuppdrag från andra nämnder
D 3	Träffa avtal såsom nyttjanderättshavare för kommunala nämnders eller andra kommunala organs behov för en tid av högst fem (5) år i det fall det årliga ersättningsbeloppet ej överstiger fem miljoner (5 000 000) kr	Fastighetschef	Behörighetens avser såväl interna överenskommelser inom kommunen om nyttjanderätt som externa nyttjanderättsavtal. Vidare rymmer delegationen även förvaltningsuppdrag från andra nämnder
D 4	Ingå tilläggsavtal och/eller intentionsavtal till av kommunfullmäktige eller tekniska nämnden godkända avtal avseende förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fast egendom, om tilläggsavtalet gäller tiden för tillträde samt tiden för fullgörande av betalning eller annan förpliktelse. Härutöver får tilläggsavtal ingås om	Förvaltningschef	

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	tilläggsavtalet reglerar senarelagd senaste tidpunkt för kommunfullmäktiges, tekniska nämndens eller motparts godkännande av avtal (inom tekniska nämndens verksamhetsområde)		
D 5	Besluta om samt att ingå avtal om förvärv av samt överlåtelse av byggnad, med tillhörande mark, samt bostadsrätt, om värdet ej överstiger tio miljoner (10 000 000) kr	Fastighetschef	Intentionsavtal om att förvärv och/eller överlåtelser anses ingå i delegatens behörighet förutsatt att nämnden alternativt verksamhetsdrivande nämnd eller dess förvaltningsorganisation beslutat om uppdrag.
D 6	Besluta om hantering av befintliga in-teckningar genom dödning, relaxation, nyinteckning eller motsvarande vid fastighetsförsäljning	Fastighetschef, VA-chef, mark- och exploateringschef, var för sig	
D 7	Utöva nämndens beslutanderätt, i egenskap av fastighetsägare, i frågor om förrättningar inom tekniska nämndens verksamhetsområde	Fastighetschef, VA-chef Mark och exploateringschef, var för sig	
D 8	Besluta om att riva byggnad av ringa värde, förutsatt att byggnadens bokförda värde understiger femhundra tusen (500 000) kr	Förvaltare	
D 9	Medge anstånd med betalning av hyra	Förvaltare, hyresadministratör, var för sig	

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

E	VA-ÄRENDEN		
E 1	Besluta om anslutning till allmän va-anläggning för fastighet utanför verksamhetsområdet	VA-chef	
E 2	Bestämma förbindelsepunkter inom allmän va-anläggnings verksamhetsområde	VA-chef	
E 3	Avtala med fastighetsägare om avgift som inte regleras i va-taxa	VA-chef	
E 4	Avtala med fastighetsägare om särskilda villkor för användningen av en allmän va-anläggning (inklusive medgivande till annat ledningsutförande)	VA-chef	
E 5	Beslut om delbetalning av och anstånd med betalning av avgifter enligt va-taxan	VA-chef, handläggare inom ekonomi, var för sig	
E 6	Beslut om att vattenförbrukningen för bebyggd fastighet inte ska fastställas genom mätning tillsvidare utan istället beräknas	VA-chef	
E 7	Besluta om avstängning, reducering eller annan åtgärd vid utebliven betalning eller annan försummelse	VA-chef, Driftledare VA, var för sig	

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

E 8	Besluta om tillstånd för installation av köksavfallskvarn	Handläggare	
E 9	Ansöka om servitut och/eller ledningsrätt för va-ledningar samt teckna markavtal för va-ledningar	VA-chef, mark- och exploateringschef, var för sig	
E 10	Upplåta, omförhandla, säga upp för avflyttning eller villkorsändring, godkänna överlåtelse eller byte av nyttjanderätt inom VA-enhetens verksamhetsområde	VA-chef, mark- och exploateringschef, var för sig	
F	SÄKERHETSPRÖVNING		
F 1	Beslut om säkerhetsprövning med tillhörande registerkontroll	Förvaltningschef, VA-chef, var för sig	Säkerhetsprövning ska enligt säkerhetskyddslagen göras innan en person, genom anställning eller på något annat sätt, deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet eller anlitas för uppgifter som är viktiga för skyddet mot terrorism. Kommunens VA-verksamhet är en verksamhet som ”har betydelse för rikets säkerhet” och därför krävs säkerhetsprövningar för bedömning och beslut i enskilda ärenden när VA-enheten överväger att anställa eller anlita person i verksamhet.
F 2	Kontaktperson för säkerhetsprövning och registerkontroll	VA-chef	Hos den som beslutar om registerkontroll ska det finnas en kontaktperson med ersättare som svarar för kontakterna med säkerhetspolisen
F 3	Ansvar för dokumentation vid	VA-chef	Den verksamhet som har beslutat om

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	säkerhetsprövning och registerkontroll		registerkontroll ska dokumentera resultatet av säkerhetsprövningen när det gäller personer som har bedömts vara pålitliga från säkerhetssynpunkt. Verksamheten ska också dokumentera vilka anställningar eller annat deltagande i myndighetens verksamhet som är placerade i säkerhetsklass, vilka som omfattas av säkerhetsprövning, utan att vara placerade i säkerhetsklass, samt vilka anställningar och övrigt deltagande som ska bli föremål för registerkontroll till skydd mot terrorism
G	PERSONAL		
G 1	Inrättande av ny tjänst samt indragning av befattning på tekniska förvaltningen	Förvaltningschef	
G 2	Beslut om att utse tillförordnad chef ("tf chef")	Förvaltningschef	
G 3	Beslut om att utse egen ersättare (tjänsteförrättande chef, "tjf chef") under maximalt 6 veckor	Förvaltningschef Fastighetschef VA-chef Byggchef Verksamhetschef Enhetschef, var sig och inom respektive verksamhetsområde	Under kortare frånvaro/tjänstledighet, t ex semester, äger chef rätt att utse sin egen ersättare. Förordnande av fastighetschef, VA-chef och verksamhetschef överstigande 6 veckor beslutas av förvaltningschef.
G 4	Anställning av personal på tekniska förvaltningen samt beslut om fortsatt	Förvaltningschef, Fastighetschef,	Behörigheten avser eget verksamhetsområde/egen enhet samt i samråd med

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	anställning efter uppnådd pensionsålder	VA-chef, Verksamhetschef, var för sig och inom respektive verksamhetsområde	förvaltningsorganisationens HR-specialist.
G 5	Anställning av tim- och visstidsanställd personal på tekniska förvaltningen	Förvaltningschef VA-chef, fastighetschef, enhetschef, byggchef, verksamhetschef, var för sig, inom respektive verksamhetsområde	
G 6	Träffa överenskommelse med anställd medarbetare på tekniska förvaltningen om avgångsvederlag upp till ett belopp motsvarande maximalt tolv (12) månadslöner	Förvaltningschef	Efter samråd med förvaltningens HR-specialist alternativt HR-chef.
G 7	Arbetsuppgifter inom arbetsmiljöområdet enligt arbetsmiljölag och tillämpliga föreskrifter	Förvaltningschef	
G 8	Disciplinpåföljd i form av skriftlig varning	Förvaltningschef	Efter samråd med förvaltningens HR-specialist
G 9	Avstängning av medarbetare	Förvaltningschef Fastighetschef, VA- chef, verksamhetschef, enhetschef, var för sig och inom respektive	Efter samråd med förvaltningens HR-specialist

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

		verksamhetsområde	
G 10	Beslut om bisyssla	Förvaltningschef, Fastighetschef VA-chef Verksamhetschef Enhetschef Byggchef, var för sig och inom respektive verksamhetsområde	Beslut fattas i enlighet med kommunens policy för bisysslor och i samråd med förvaltningsorganisationens HR-specialist.
G 11	Uppsägning från arbetsgivarens sida	Förvaltningschef	Efter samråd med den anställdes närmaste chef och förvaltningens HR-specialist
G 12	Avskedande av medarbetare	Förvaltningschef	Efter samråd med förvaltningens HR-specialist
H	ÖVERKLAGANDE, RÄTTELSE OCH OMRÖVNING M.M.		
H 1	Besluta om rättelse/omprövning av beslut som delegat fattat enligt de förutsättningar som anges i 26-27 §§ förvaltningslagen	Handläggare	Beslut fattas av den delegat som fattat det ursprungliga beslutet. Vid delegatens frånvaro inträder i första hand delegatens närmaste chef. I andra hand inträder förvaltningschef
H 2	Besluta om att överklagande inkommit i rätt tid och i förekommande fall besluta om att avvisa överklagande	Handläggare	Beslut fattas av den delegat som fattat det ursprungliga beslutet. Vid delegatens frånvaro inträder i första hand delegatens närmaste chef. I andra hand inträder förvaltningschef
H 3	Beslut om att avskryva återkallade ärenden	Handläggare	Beslut fattas av den delegat som fattat det

2015-02-09

Rev 2016-11-14

Nytt datum 2016-11-24

	eller ärenden som annars blivit inaktuella		ursprungliga beslutet. Vid delegatens frånvaro inträder i första hand delegatens närmaste chef. I andra hand inträder förvaltningschef
H 4	Beslut om att avvisa ansökningar som inte kompletterats inom föreskriven tid, trots påminnelse	Handläggare	Beslut fattas av den delegat som fattat det ursprungliga beslutet. Vid delegatens frånvaro inträder i första hand delegatens närmaste chef. I andra hand inträder förvaltningschef

Information om vissa delegationer utanför tekniska nämndens ansvarsområde

Följande behörigheter har centralt, via kommunstyrelsen och kommundirektör, delegerats till upphandlingschefen:

1. Beslut om vid vilka upphandlingar särskilda kontraktsvillkor ska tillämpas;
2. Godkänna förfrågningsunderlag, underteckna tilldelningsbeslut och avtal med upphandlad leverantör samt utfärda fullmakt att underteckna avtal; och
3. Föra kommunens talan, samt bemyndiga ombud att föra kommunens talan, inför domstol och andra myndigheter i upphandlingsärenden.

Följande behörigheter har centralt, via kommunstyrelsen och kommundirektör, delegerats till HR-chefen:

1. Träffa/ingå kollektivavtal, beslut i arbetsrättsliga tvister samt beslut om särskild avtalspension;
2. Träffa överenskommelse med anställd medarbetare på samtliga förvaltningar om avgångsvederlag upp till ett belopp motsvarande två (2) årslöner; och
3. Föra kommunens talan, samt bemyndiga ombud att föra kommunens talan, inför domstol och andra myndigheter i personal- och arbetsrättsliga ärenden.

§ 224**Svar på medborgarförslag: Upprustning av utemiljön vid Kassmyraskolan (KS/2016:74)****Beslut**

Kommunfullmäktige anser medborgarförslaget vara besvarat.

Reservation

Samtliga ledamöter för (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendet

Kommunstyrelsen har 2016-10-28 § 223 lämnat ett förslag till beslut.

Kommunfullmäktige mottog 2016-02-25, § 40 ett medborgarförslag från Sanna Jansson: Upprustning av utemiljön vid Kassmyraskolan. Förslagsställaren beskriver hur utemiljön vid Kassmyraskolan består av en lerig och blöt skogsdunge samt att utegården på eftermiddagen blir väldigt mörk. En gunga, en sandlåda, sex betonghästar och en fotbollsgrusplan finns att tillgå för cirka 600 barn. Övriga skolor i Tumba har konstgräsplan, klätterställningar, flera gungor, utepingsbord med mera. Utöver en upprustning av utemiljön föreslår förslagsställaren att en fritidsklubb för barn mellan 10-12 år kan placeras på ödetomten invid bäcken, för att möjliggöra för en tryggare och mer meningsfull fritid. Förslagsställaren anser att nu är det dags för en upprustning även av ute-miljön vid Kassmyraskolan.

Tekniska nämnden har behandlat ärendet 2016-05-23, § 42.

Kultur- och fritidsnämnden har behandlat ärendet 2016-06-21, § 50.

Motivering

Vi i den politiska kommunledningen vill först och främst tacka dig som förslagsställare för att du lämnat ett medborgarförslag och för att du är aktiv i utvecklingen av kommunen och vårt samhälle. Vi arbetar mycket med medborgarinflytande i olika former: genom demokratiberedningen, medborgardialoger, dialogforum, områdesutvecklare med mera. Men en av de viktig-

2016-11-24

Dnr KS/2016:74

aste källorna till förslag och idéer är Botkyrkaborna själva! Att enskilda personer i Botkyrka kan komma med förslag på förändringar och förbättringar är en viktig del av vår lokala demokrati.

Kommunledningen håller med förslagsställaren om att utemiljön kring kommunens skolor är viktig för att kunna möjliggöra en stimulerande och trygg fritid för alla barn och unga. Därför välkomnar vi medborgarförslaget.

Sedan medborgarförslaget lämnades in har det hänt en del saker kring Kassmyraskolan. I maj 2016 anlades begagnat konstgräs på den tidigare grusplanen, detta i linje med vad som lyfts i medborgarförslaget. Under året kommer det även att genomföras mindre underhållsåtgärder av utemiljön kring Kassmyraskolan.

Gällande förslaget att etablera en fritidsklubb vid Kassmyraskolan har detta utretts av kultur- och fritidsnämnden som inte anser den föreslagna platsen som lämplig. Dock finns det planer på att hitta en annan lämplig plats i området Broängen-Kassmyra för en fritidsklubb. Satsningen på att starta upp en fritidsklubb i Broängen-Kassmyra finns också med i kommunledningens plan för åren 2018-2020.

Yrkanden

Robert Aslan (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Stina Lundgren (M) yrkar bifall till medborgarförslaget.

Propositionsordning

Kommunfullmäktiges ordförande ställer kommunstyrelsens förslag mot bifallsyrkandet och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

_____

Expedieras till:
Förslagsställaren
Tekniska nämnden (för kännedom)
Kultur- och fritidsnämnden (för kännedom)

§ 243**Nytt kommunhus - beslut om tomt (KS/2014:290)****Beslut**

1. Kommunstyrelsen beslutar att välja tomt nummer 2 (vid Xenter) för byggnation av nytt kommunhus samt att tillhörande parkeringshus placeras på tomt nummer 3 (invid järnvägen).
2. Kommunstyrelsen ger samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram detaljplan för nytt kommunhus och parkeringshus i enlighet med kommunstyrelsens beslut om val av tomter.
3. Kommunstyrelsen beslutar att godkänna att tiden för att ta fram programhandlingar för kommunhuset förlängs till och med mars 2017.

Reservation

Anders Thorén (TUP) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Sammanfattning

Företaget Norconsult har på uppdrag av Botkyrka kommun utrett val av tomt för nytt kommunhus. I detta utredningsskede har 2 lägen varit aktuella: tomt 1 som avser tomten invid Tumba centrum, belägen i triangeln mellan Huddingevägen - Dalvägen – K P Arnoldssons väg, samt tomt 2 som ligger i förlängningen av byggnaden Xenter. Denna tomt ligger mitt emot nuvarande kommunalhus.

För att undvika höga kostnader för grundläggning har förslag till nytt parkeringshus på tomt 3 som ligger närmast järnvägen föreslagits. Parkeringshuset innehåller cirka 330 parkeringsplatser för anställda i kommunhuset, besökare till kommunhuset, infartsparkering samt för andra besökare till området.

Ledorden för det nya kommunhusets placering är för tomt 1, gestaltning och annonsering, och för tomt 2, kostnadseffektiv kontorsbyggnad som

2016-11-28

Dnr KS/2014:290

samspekar och samverkar med delar av verksamheter som finns inom byggnaden, Xenter.

Norconsults förstudie visar på två olika byggnader på skilda tomter. Båda alternativen kommer att uppfylla kommunens ställda krav avseende arkitektur, ytbehov, säkerhet och önskade samband i byggnaden. De tekniska kraven uppfylls för båda alternativen avseende hållbarhet, risk och tekniska system.

Tomt 2, som ligger i förlängningen av Xenter, har flera betydande fördelar. Exempelvis när det gäller möjligheten att snabbt uppföra byggnaden. Detta eftersom förundersökningar som krävs är färre och antagna åtgärder likaså. Möjligheterna att samverka med befintliga lokaler i Xenter är också en miljövinst i ett resursperspektiv. Denna tomt erbjuder ökade möjligheter till en kostnadseffektiv samordning av ny sal för bland annat förtroendevaldas möten såsom kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Skillnaden i produktionskostnaden mellan tomt 1 och tomt 2 bedöms till cirka 60 miljoner kronor och likaså är även den lägre produktionskostnaden en väsentlig fördel för tomt 2. Bedömda investeringsutgifter för endera tomt 1 och tomt 2 med tillhörande parkeringshus bedöms rymmas inom avsatt investeringsram för nytt kommunhus.

Tomt 1 har starka beroendesamband med andra projekt såsom Tumba centrum's övriga utbyggnad och bussterminalen. Både planering och byggnation av denna tomt anses vara arbets- och resursintensiv och osäkerhet när i tiden huset kan börja byggas är hög. Både inom tomten och intill finns ett flertal väsentliga ledningsstråk som inverkar på möjligheterna att bygga. Exempelvis finns en av kommunens huvudledningar för dricksvatten i direkt närhet till tomten.

Parallellt med förstudien för val av tomt har ett arbete inletts för att utforska möjliga framtida arbetssätt. Något som engagerar de som har kommunhuset som sin ordinarie arbetsplats. Under vecka 45 kommer en enkät att läggas ut på Botwebb, workshop med referensgrupp ska hållas och studiebesök ska genomföras. Detta arbete bedöms vara klart i mars 2017 och resultatet kommer att ligga till grund för den programhandling som kommer att vara styrande för det nya kommunhuset.

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse 2016-11-09.

Yrkanden

Anders Thorén (TUP) yrkar avslag på ordförandeförslaget, bilaga.

2016-11-28

Dnr KS/2014:290

Mats Einarsson (V), Stefan Dayne (KD) och Jimmy Baker (M) yrkar bifall till ordförandeförslaget.

Särskilda yttranden

Östen Granberg (SD) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Lars Johansson (L) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Propositionsordning

Ordföranden ställer ordförandeförslaget mot Anders Thoréns (TUP) avslagsyrkande och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med ordförandeförslaget.

Protokollsanteckning

Yngve RK Jönsson (M) och Robert Steffens (C) anför till protokollet att de vid yrkanderätt hade yrkat bifall till ordförandeförslaget.

Ebba Östlin (S) anför på grund av Tullingepartiets skrivelse till sitt yrkande, följande till protokollet:

1. Flyktingsituationen har inget med att vi som kommun behöver ett fungerande kommunhus. Den påverkar inte kommunens investeringsgrad och tar inte pengar från investeringar i skolan och vård och omsorg.
  2. Tullingepartiet skriver att vi ska bygga ett landmärke, det är fel. Om vi hade velat bygga ett landmärke hade vi valt den andra platsen som är ett bättre skyltfönster, dock skulle det blivit dyrare. Vi väljer platsen vid Xenter då det är ekonomiskt det säkrare alternativet.
  3. Tullingepartiet skriver att det är oansvarigt att bygga nytt framför att renovera. Att renovera är inte säkert billigare än att bygga nytt. Ni kan själva se flera ärenden i kommunen där renoveringar blivit mer komplicerat än planerat och där priserna gått över vad nybyggnation skulle varit.
  4. Vi tycker det är synd att Tullingepartiet inte nämner ambitionerna om det då tomställda kommunhuset. Vi har inte som mål att låta det stå tomt eller rivas, utan att det ska återanvändas för t.ex. ungdomsbostäder eller liknande. På så vis utvecklas platsen, med fler bostäder. Sådan renovering kan en exploatör stå för. Så för samma pris (eller mindre) så får vi både ett kommunhus och nya bostäder i centrala Tumba.
-

2016-11-28

Dnr KS/2014:290

Expedieras till:
Samhällsbyggnadsnämnden
Tekniska nämnden

Kommunstyrelsen

**Yrkande
2016-11-28**

Ärende 243: Nytt kommunhus – beslut om tomt

Av budgetdebatten i kommunfullmäktige framgick det att Botkyrka står inför ett tufft ekonomiskt läge. Flyktingsituationen är ansträngande samtidigt som behoven av nya investeringar inom skola, vård- och omsorg är stora.

Med tanke på den ekonomiska situationen är det oansvarigt att bygga ett nytt och stort landmärke när andra kommunala verksamheter går på knäna. Det finns mer angelägna områden där dessa skattepengar kan göra större nytta.

Samtidigt inser vi att arbetsmiljön i nuvarande kommunhus lämnar en del övrigt att önska. Det är gammalt, slitet och på många sätt undermåligt. Vi menar dock att renovering och kontinuerligt underhåll är att föredra framför att bygga nytt. Då riskerar inte planprocessen att bli lika utdragen som när eventuella överklaganden lämnas in. Buller och andra olägenheter blir betydligt mindre jämfört med att riva och bygga nytt. Dessutom undviker vi den onödiga åtgången av betong och tunga transporter som blir nödvändiga vid rivning och nybygge. Detta alternativ borde uppskattas av Miljöpartiet om de värnar miljön på allvar.

Botkyrka kommun har tyvärr blivit känd för att låta byggnader förfalla utan tillräckligt underhåll. Men låt oss nu visa att kommunen kan vårda och renovera sina anläggningar istället för att alltid fokusera på dyra och spektakulära nybyggnationer.

Vi föreslår kommunstyrelsen besluta
att avslå ordförandeförslaget

Anders Thorén (TUP)

SÄRSKILT
YTTRANDE 2016-11-28

Ärende 243: Nytt kommunhus – beslut om tomt

Om jag hade haft yrkanderätt hade jag yrkat återremiss på förslaget för att

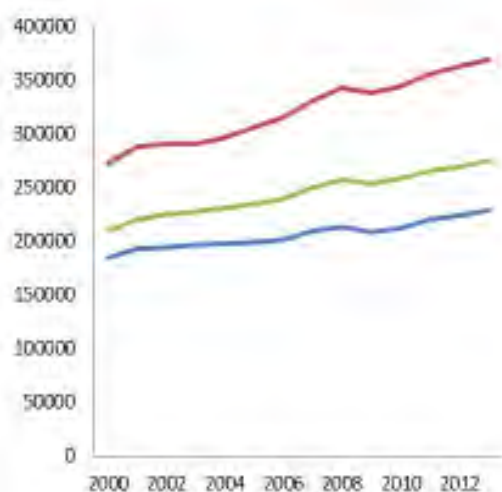
1. uppdra till kommunledningsförvaltningen att utreda förutsättningarna för att bygga ett förvaltningshus för kommunal verksamhet i Norra Botkyrka.
2. Som en konsekvens av detta utreda förutsättningarna för att bygga ett mindre kommunhus i Tumba.

Motivering

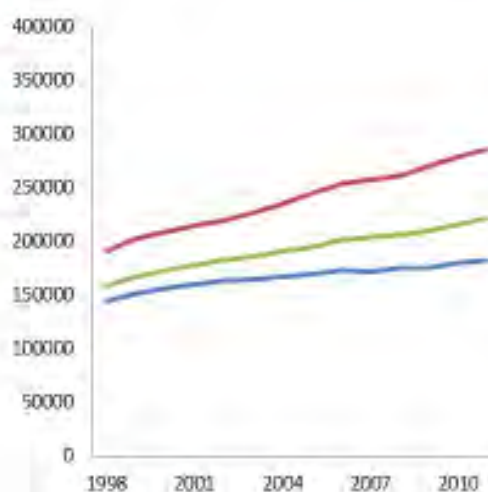
Liberalerna är ense med majoriteten om att ett nytt kommunhus brådskar. Vi anser dock att man borde titta på möjligheten att ta tillfället i akt att utreda möjligheten att bygga ett mindre kommunhus i Tumba och ett separat förvaltningshus i Norra Botkyrka.

Norra Botkyrka omfattande Hallunda, Norsborg, Slagsta, Fittja och Alby har få större arbetsplatser. Botkyrka kommun är Stockholms läns fattigaste kommun och Norra Botkyrka är den fattigaste kommundelen i Botkyrka, vilket grafen nedan illustrerar (källa: Botkyrka kommun, KLF).

Medelinkomst Hallunda/Norsborg Botkyrka och länet, män och kvinnor, 20-64 år, tkr, löpande priser

— Män Länet
— Män Botkyrka
— Män PL-2704 Hallunda-Norsborg

— Kvinnor Länet
— Kvinnor Botkyrka
— Kvinnor PL-2704 Hallunda-Norsborg

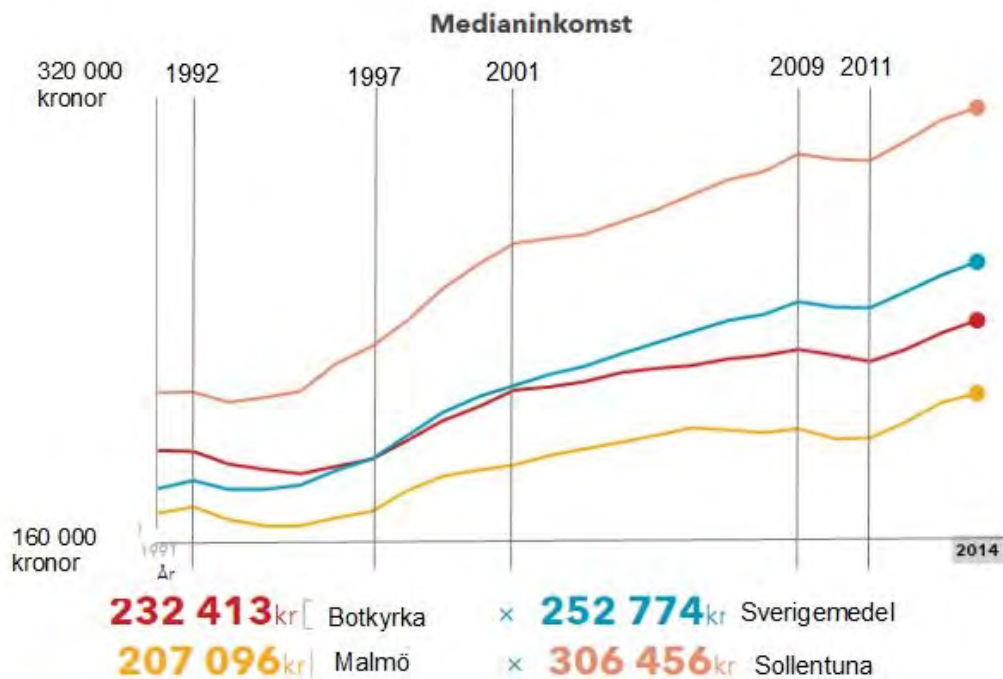
Politiska partier i Botkyrka föreslår vid olika tillfällen att avskilja Norra Botkyrka från övriga delar av kommunen i hopp om lägre kostnader i sin egen nya kommun. Problemet med Norra Botkyrka för Botkyrka kommun är inte ett finansiellt problem, tack vare utjämningsystemet, utan ett problem orsakat av en kraftig segregation som i sin tur orsakas av kraftiga inkomstskillnader, kraftiga skillnader i utbildning, skillnader i typ av yrken och grad av arbetslöshet, skillnader i boendestandard och en koncentration av invandrade familjer från andra länder till Norra Botkyrka. De senare med sina behov av relativt stora resursinsatser från kommunförvaltningarna. Detta sammantaget skapar en polariserad kommun mellan långtidsarbetslösa och låginkomsttagare å ena sidan (i Norra Botkyrka) och övriga medborgare å andra sidan dvs resten av kommunen. Polarisereringen leder till tankar om en delning av kommunen men som vi ser som en ohållbar lösning.

Botkyrkas kommuns medborgares löneutveckling (hela kommunen) mätt som medianinkomst har utvecklats sämre än medelvärdet av samtliga kommuner. Som framgår av grafen (källa: Ekonomifakta.se) nedan ökade skillnaden mellan Botkyrka och snittet av övriga kommuner fram till 2009 då finanskrisen slog till. Därefter har tillväxten i inkomstskillnader mellan Botkyrka och Sverigesnittet avtagit något. Dvs Botkyrka har bättre sig något jämfört med Sverigesnittet. Enligt grafen nedan är Botkyrkas medianinkomst¹ 2014 91,9% av

¹ Medianinkomst för personer som är 20 år eller äldre och boende i Sverige den 31/12. Inkomstmåttet som används kallas för Sammanräknad förvärvsinkomst och består av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. I inkomst av tjänst ingår förutom löneinkomster också inkomster från pension, sjukpenning och andra skattepliktiga ersättningar från Försäkringskassan. Källa: Ekonomifakta.se och SCB.

Sverigesnittet, år 2011 är det 92,1%, år 2009 är det 93,0%, år 2005 är det 96,0% medan det år 2000 var 99,2%.

Norra Botkyrkas arbetsplatser och arbetstillfällen domineras av serviceyrken med relativt kort utbildningstid. Det är brist på arbetstillfällen och arbetsplatser som erbjuder så kallade kvalificerade yrken. Undantag finns exempelvis på Handelsbanken, apoteken, fastighetsförmedlingarna, folkvandvården, vårdcentralen, biblioteket men dessa är för få för att påverka varusortiment och efterfrågan på varor och tjänster i Norra Botkyrkas butikscentra. De personer som innehar dessa yrken bor undantagsvis i Norra Botkyrka. Norra Botkyrka behöver fler arbetsplatser med välutbildade som under lunchen och efter jobbet skapar en större efterfrågevolym på varor och tjänster i befintliga butikscentra och som genom sin

Vi har funnit genom samtal med medarbetare att kommunhuset i Tumba, Munkhättevägen 45 är i stort behov av renovering omfattande ventilation, en mer energisnål uppvärmning samt mer ändamålsenliga lokalutrymmen för den processinriktade organisation som är under införande. För politiker i nämnderna är förutom Munkhättevägen 45 och Xenter, Utbildningsvägen 3 i Tumba även Bragesalen i Folkets Hus i Hallunda, Borgvägen 1 en plats där enbart kommunens fullmäktige sammanträder. Salen med sin bullriga akustik, brist på relevanta AV-hjälpmiddel och provisoriska sammanträdesbord är inte byggd och avsedd att användas som en plenarsal för viktiga samhälleliga och politiska beslut utan snarare som lokal för modern dans.

Vårt förslag är att utreda förutsättningarna för ett nytt mindre kommunalhus i centrala Tumba. För de stora förvaltningarna skola, omsorg och socialtjänst föreslår vi i samma utredning förutsättningarna för att bygga ett förvaltningshus i Hallunda, på fastigheten Hallunda 4:34 vid Lusernvägen mellan E4:an och Brunnvägen avgränsad i norr mot Brunna idrottsfält och i söder mot bensinmacken OKQ8 och restaurangen Burger King.

Botkyrka kommun har planer på att förnya, utveckla Hallunda-Norsborg där kommunen främst kan påverka den yttre miljön, offentliga platser, bussterminaler och trafikstråk för såväl fordon som gående och cyklister. I samarbete med den nye ägaren till Hallunda butikscentrum skulle en arbetsplats som ett förvaltningshus för kommunens tjänstemän kunna öka kundunderlaget och sortimentet av varor och tjänster i butikcentret.

Effekterna av att placera nämnda förvaltningar i samma förvaltningshus skulle gynna en processororienterad styrning av den viktigaste tjänsteproduktionen i dessa organisationer.

Lars Johansson (L)

Särskilt yttrande

Kommunstyrelsen 2016-11-28

Ärende 243 Nytt kommunhus- beslut om tomt (KS/2014:290)

Sverigedemokraterna välkomnar att kommunen äntligen går framåt gällande byggandet av ett nytt kommunhus. Efter de många problem som uppstått med det nuvarande husets ventilation samt vattenläckor så anser vi att det nya kommunhuset bör byggas snarast möjligt. Vidare anser vi att byggandet av ett parkeringshus är rätt lösning på de parkeringsproblem som uppstått de senaste åren.

Vi vill dock göra ett medskick. När det nya kommunhuset byggs så hoppas vi att majoriteten planerar för en fullmäktigesal i huset. Det känns inte rimligt enligt oss att fortsätta hålla våra kommunfullmäktigemöten i Hallunda folkets hus när vi bygger ett nytt kommunhus där vi kan satsa på en ny fullmäktigesal och samtidigt uppgradera tekniken för fullmäktige.

För Sverigedemokraterna Botkyrka

Östen Granberg

2016-12-08

§ 107

Avvikelseberättelse projektet 13 nya förskolor (UF/2016:320)

Beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner statusrapporten om projektet 13 förskolor.
2. Utbildningsnämnden uppdrar till tekniska nämnden att ta fram en rapport som beskriver skillnaderna mellan olika alternativ för att förnya projektets 13 förskolor och att rapporten ska presenteras vid utbildningsnämndens sammanträde under februari 2017.
3. Utbildningsnämnden uppdrar till utbildningsförvaltningen att i samverkan med tekniska förvaltningen revidera tidigare beslutat funktionsprogram för förskolor så att krav och funktion blir mer generella.
4. Utbildningsnämnden överlämnar aktuell lägesrapport som information till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Tekniska förvaltningen, utbildningsförvaltningen och kommunledningsförvaltningen har tagit fram ett förslag till hur insatser och prioriteringar gällande 13 förskoleenheter kan genomföras. I nuläget har kommunfullmäktiges uppdrag till projektets styrgrupp tolkats så att upphandling ska ske av en ramavtalsentreprenör med en avtalstid upp till 5 år i syfte att helt eller delvis genomföra om- och nybyggnation av 13 förskolor. I samband med avrapportering till kommunstyrelseberedningen har frågan om prefabricerade lösningar ställts till styrgruppen. Styrgruppen för projektet har bedömt att så som förfrågningsunderlaget är formulerat begränsas möjligheten för leverantörer av prefabricerade lösningar (ej platsbyggda förskolor) att lämna anbud.

Utbildningsnämnden uppdrar till tekniska nämnden att ta fram en rapport som beskriver skillnaderna mellan olika alternativ för att förnya projektets 13 förskolor. Rapporten ska omfatta en jämförelse mellan prefabricerade lösningar och platsbyggd förskola samt innefatta en grov livcykelanalys utifrån ekonomiska aspekter med avseende på investering och drift. Konsekvenser av en sådan utredning innebär att projektet försenas ytterligare. Det är dock av stor vikt att se över alla möjligheter för att hitta en hållbar lösning.

MF
e

§ 238**Fastställande av verksamhetsområde för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen (KS/2016:777)****Beslut**

Kommunfullmäktige fastställer verksamhetsområde för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen för tjänsterna vatten och avlopp:

1. Där avloppsanläggningen gäller spillvatten i området Kagghamra, Grödinge. I en del av området gäller avloppsanläggningen tryckavlopp, enligt till ärendet hörande ritning.
2. Där avloppsanläggningen avser spillvatten i området Eldtomta strand, Grödinge, enligt till ärendet hörande ritning.
3. I området Sandstugan, Uttran. I ett delområde avser avloppsanläggningen endast spillvatten, enligt till ärendet hörande ritning.
4. Där avloppsanläggningen avser spillvatten i området Lindhov, enligt till ärendet hörande ritning.
5. I området Vreta gårds väg, Norra Tumba, enligt till ärendet hörande ritning.
6. I området Riksten, enligt till ärendet hörande ritning.
7. Där avloppsanläggningen avser spillvatten i området vid före detta Uttrands station, enligt till ärendet hörande ritning.
8. Där avloppsanläggningen avser spillvatten i området Hågelby och Skrävsta, enligt till ärendet hörande ritning.
9. Där avloppsanläggningen avser tryckavlopp i området Kolonistigen, Näverstigen och Stockstigen, Östra Storvreten, enligt till ärendet hörande ritning.

2016-12-15

Dnr KS/2016:777

10. I området Dynamiten, Lavretsvägen Uttran, enligt till ärendet hörande ritning.
11. Där avloppsanläggningen avser spillvatten i industriområdet Loviseberg, enligt till ärendet hörande ritning.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2016-11-28 § 234 lämnat ett förslag till beslut.

Enlig lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) ska kommunfullmäktige fastslå utökningen av verksamhetsområden för dagvatten, vatten och spillvatten. Beslutet ska visa vilka fastigheter som inger i området.

Kommunens avdelning för vatten och avlopp ska kontinuerligt uppdatera kartor som redovisar verksamhetsområdet för det kommunala ledningsnätet. Det var ett antal år sedan den senaste uppdateringen gjordes av Botkyrka kommuns verksamhetsområde för vatten- och avloppsnätet så det blir nu många tillkommande områden. Kommunens avdelning för vatten och avlopp kommer att utforma en rutin så att uppdateringen sker regelbundet framåt.

Verksamhetsområdet för en allmän va-anläggning ska redovisas i fastighetsförteckningen eller på kartan. Redovisningen ska ta upp det område och de nyttigheter som huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ska tillhandahålla, det gäller vattenförsörjning och hantering av spillvatten och dagvatten.

Tekniska nämnden har behandlat ärendet 2016-11-07, § 106.

Propositionsordning

Kommunfullmäktiges ordförande ställer kommunstyrelsens förslag under proposition och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Expedieras till:
Tekniska nämnden

/§ 242**Svar på motion: Avseende solenergi i Botkyrka kommun (SD) (KS/2015:37)****Beslut**

Kommunfullmäktige anser motionen vara besvarad.

Reservation

Samtliga ledamöter för (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendet

Kommunstyrelsen har 2016-10-28 § 221 lämnat ett förslag till beslut.

Östen Granberg (SD), Sebastian Lindqvist (SD), Robert Stenkvis (SD) och Helén Spaak (SD) har vid kommunfullmäktiges sammanträde 2015-01-29, § 19 lämnat en motion: Avseende Solenergi i Botkyrka kommun. Motionärerna anser att solenergi är lösningen till ett mer hållbart samhälle. Förslag till beslut är att utreda vilka kommunalt ägda fastigheter som kan vara lämpliga för installation av solceller för elproduktion, samt att solceller för elproduktion skall installeras på samtliga kommunala nybyggen samt nyrenoverade fastigheter.

Kommunledningsförvaltningen har yttrat sig över motionen 2015-11-03.

Tekniska nämnden har behandlat ärendet 2015-06-08, § 39.

AB Botkyrkabyggen har yttrat sig över motionen 2015-05-18.

Motivering

Den rödgröna kommunledningen i Botkyrka lägger stor vikt vid klimatarbetet och omställningen till ett hållbart samhälle. Kommunen har långtgående mål för klimat- och miljöarbetet och är en av de kommuner som kommit längst i landet.

2016-12-15

Dnr KS/2015:37

Solenergi är en del i detta arbete. Bland annat har det tagits fram en solkarta, som visar vilka platser, fasader och hus som är möjliga att föra upp solceller på. Detta är ett utmärkt stöd för övriga fastighetsägare i kommunen. Samtidigt sker ett kontinuerligt arbete för att på så många ställen som möjligt, vid nyproduktion och renovering, installera solceller.

En annan viktig del i arbetet mot ett hållbart energianvändande är att energi-effektivisera. Här har AB Botkyrkabyggen exempelvis minskat sitt energianvändande med närmare 20 % per kvadratmeter, samtidigt som man fortsätter arbetet med solceller. Bygglovsansökan är inlämnad för en första solcells-installation.

Tekniska förvaltningen arbetar för att alla nya byggnader ska placeras så att taken får ett bra läge för solenergi. Det skulle dock inte ha vara ekonomiskt försvarbart att installera solceller på byggnader som saknar goda förutsättningar för solinstrålning.

Yrkande

Östen Granberg (SD) yrkar bifall till motionen.

Propositionsordning

Kommunfullmäktiges ordförande ställer kommunstyrelsens förslag mot bifallsyrkandet och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

_____

Expedieras till:
Tekniska nämnden (för kännedom)

2016-11-14

Referens
Siduri Poli

Framtiden för Malmsjöskolan

Dag och tid Måndag 14 november kl. 19-21

Plats Malmsjöskolan matsal

Närvarande Emanuel Ksiazkiewicz (S) Medborgare totalt: 11
Birgitta Mörk (S)
Björn Pettersson (S) Kvinnor: 15
Anders Gustafzon (S) Män: 10
Johanna Hammarström (S)
Sven-Erik Holm (M)
Inger Grönberg (MP)
Rasmus Linusson (V)
Anders Gustafsson (M)

Anne Holmqvist , rektor
Hector Gallardo , bit rektor
Birgitta Zelezny Ulvered,
biträdande grundskolechef
John Rawley, områdesut-
vecklare
Siduri Poli, kommunikatör

Ej närvarande Kjell Sjöberg (TUP)
Dag Ahlse (C)

Sammanfattning

Mötet syftade till att diskutera framtiden för Malmsjöskolan: räcker skolan till? Finns det tillräckligt många bra lärare? I vilken mån har elever och föräldrar inflytande i skolan? Närvarande fick diskutera med varandra, skolans rektor, lokala politiker och utbildningsnämndens ordförande Emanuel Ksiazkiewicz.

2016-11-14

Välkomna och återkoppling från tidigare dialogforum

Birgitta Mörk hälsar alla välkomna. Man går igenom svar från nämnder angående infartsparkering, elevdemokrati, ungdomsbostäder och äldreboende. Detta kan även ses på hemsidan.

Utbildningsnämndens ordförande

Emanuel Ksiazkiewicz (S) ordförande utbildningsnämnden berättar om kommande planer. Man kommer att fokusera på tre områden för bättre resultat:

- Kompetensförsörjning: bla löneökning för lärare.
- Lokalförsörjning
- Jämlikhet: alla barn ska ha samma förutsättningar i livet.

För just Malmsjöskolan har andelen behöriga lärare ökat med cirka 10 procentenheter till 76,3%. Andelen elever per lärare har minskat till 15,9. Volymkapaciteten för skola och befolkningsutveckling är dock problematisk och skolan ser i dagsläget ut att behöva vara en tre-parallellig skola.

Frågor och synpunkter

- Vilka lärare omfattas av löneökningen som ni vill införa?
Svar: Legitimerade lärare som visat sig vara extra duktiga.
- Hur satsar ni på elevvård?
Svar: skolan gjorde en stor satsning nyligen som lett till mer elevvårdspersonal.
- Det sker våld och mobbning barn emellan i skolan. Jag tror att det är därför lärarna slutar, eftersom att de känner att de inte kan göra mer för barnen.
- Personalomsättningen på 25-30% är för högt, rimligt hade varit 10%. På tre läsår har mina barn haft 13 olika lärare. Det skapar otrygghet för barnen.
- Hur får ni lärarna att stanna?
Svar: öka konkurrenskraften genom att höja lönerna, samt jobba med att förstå vad det är som gör att lärare stannar.
- Det är för trånga klassrum och för stora barngrupper. I alla fall för mitt barn som går i nollan. Det är viktigt att lokalfrågan jobbas på.
- Nu när det byggs och planeras nya bostadsområden så behöver man också tänka på att man behöver bygga skolor. Annars blir det ännu trängre i skolan.

2016-11-14

- Min son fick vänta tre år på att få komma in på skola i Grödinge, det gjorde att han inte har kommit in i omgivningen här, vilket är ett problem.
- Vad händer om man inte hittar nya tomter att bygga på? Svar: i värsta fall kommer det att bli en paviljonglösning. Men det vill vi undvika.
- Har nämnden frågat sig hur lång tid barnen ska sitta på buss för att ta sig till skolan? Min son, sex-år, fick åka buss från Borgskolan till Vårsta.
- Hur mycket kostar det att bygga en skola?
Svar: En skola kostar cirka 250-350 miljoner kronor att bygga. Men det svåra är att projektera och planera en skola, samt att byggsektorn inte räcker till. Även svårt att få bra mark.
- 4,6 miljarder som satsning på lokaler är fantastiskt, men hur mycket kommer att gå till Grödinge?
Svar: det finns en fördelning över stadsdelarna.
- Vad är skolans handlingsplan mot att lärarna slutar?
Svar: bland annat lagt in extra mycket handledning till nyexade lärare, samt utrymme för lärare att lära sig av varandra.
- Hur satsar man på barn som behöver extra mycket stöd?
Svar: anställt lärarassistenter, men vi måste få in mer vuxna.

Frågor och förslag till nämnd

Till Utbildningsnämnden:

- Förslag: ta fram en plan för lokalförsörjningen för förskolor och skolor i Grödinge.
- Fråga: personalomsättningen är väldigt hög. Hur ska man ta hand om lärarna så att de stannar i skolan även när befolkningsutvecklingen ökar och det blir mer barn?

Till Tekniska nämnden för kännedom:

- Grödinge dialogforum har gett utbildningsnämnden följande förslag: ta fram en plan för lokalförsörjningen för förskolor och skolor i Grödinge.

7

Delegationsbeslut (TEF/2016:113)

Förslag till beslut

Tekniska nämnden har tagit del av anmälda delegationsbeslut.

Ärendet

Tekniska nämnden har överlåtit sin beslutanderätt till tjänstemän enligt tekniska nämnden delegationsordning. Beslut som fattas med stöd av delegering skall återrapporteras till nämnden.

Följande beslut anmäls:

Delegation 2016-12-29 gällande ersättare TEF/2016:83

Delegation 2016-12-20 gällande ersättare TEF/2016:83

Delegation 2016-12-14 gällande ersättare TEF/2016:83

Delegation 2016-12-21 gällande ersättare TEF/2016:83

Delegation gällande personalärenden 2016-07-01-2016-12-20 TEF/2016:83

Anmälan av delegationsbeslut

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, tf fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/55	Säkerhetssamordnare fr o m 2016-11-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Marie Eriksson, tf förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/56	Handläggare under tiden 2016-06-05—2016-08-25	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, tf fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/57	Försäkringssamordnare fr o m 2016-09-01, tv	
Anställningsavtal	16/58	Vik. Markförvaltare under tiden 2016-08-21—2017-08-26	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20 1		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/59	Handledare, Va-enheten under tiden 2016-08-20—2018-08-26	
Entledigande	16/60	Ekonomichef fr o m 2016-10-05	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Peter Arnhjort, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/61	Förare, transportcentralen fr o m 2016-09-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/62	Handledare under tiden 2016-07-01—2016-08-17	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, tf fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/63	Projektledare under tiden 2016-09-01—2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Lönnkvist, tf VA-chef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/64	Drifttekniker Va-enheten fr o m 2016-09-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, tf fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/65	Fastighetsskötare fr o m 2016-09-15, tv	
Entledigande	16/66	Snickare fr o m 2016-12-01	
Entledigande	16/67	Drifttekniker fr o m 2016-09-18	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Fredrik Samuelsson, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/68	Förare, transportcentralen under tiden 2016-07-01—2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/69	Förman fr o m 2016-09-12, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Fredrik Samuelsson, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/70	Förare, transportcentralen under tiden 2016-07-01—2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/71	Byggruppchef fr o m 2016-07-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, tf fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/72	Fastighetsskötare teknik och logistik under tiden 2016-10-01—2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			

Anställningsavtal 16/73 Nämndsekreterare under tiden 2016-10-24—2017-09-30
Anställningsavtal 16/74 Projektekonom, lönetillägg under tiden 2016-10-01—2017-09-30

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Peter Arnhjort, enhetschef
Beskrivning av ärendet			

Anställningsavtal 16/75 Förare/trafikledare, transportcentralen fr o m 2016-10-01, tv
Anställningsavtal 16/76 Anläggningsarbetare, teknik och logistik fr o m 2016-11-01, tv

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Forslund, enhetschef
Beskrivning av ärendet			

Anställningsavtal 16/77 Enhetschef/städservice fr o m 2017-01-01, tv

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			

Anställningsavtal 16/78 VA-chef fr o m 2017-01-11, tv

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Lönnkvist, tf VA-chef
Beskrivning av ärendet			

Entledigande 16/79 Rörläggare, va-enheten fr o m 2016-10-20

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Cha, bygggruppchef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/80	Byggprojektledare under tiden 2017-01-01—2017-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Fredrik Samuelsson, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/81	Förare, transportcentralen under tiden 2016-11-01—2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Forslund, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/82	Kvalitetskontroller städ fr o m 2016-12-01	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Cha, bygggruppchef
Beskrivning av ärendet			
Entledigande	16/83	Projektledare fr o m 2016-12-31	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Lönnkvist, tf VA-chef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/84	Förman, arbetande Va-enheten fr o m 2016-11-01, tv	
Anställningsavtal	16/85	Förman, arbetande Va-enheten fr o m 2016-11-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Peter Arnhjort, enhetschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/86	Enhetschef, fordonsverkstaden fr o m 2017-01-01, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Cha, byggruppchef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/87	Byggprojektledare fr o m 2017-02-11, tv	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Åsa Engwall, förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/88	Nämndsekreterare under tiden 2016-12-19—2017-09-30	
Anställningsavtal	16/89	Projektledare under tiden 2017-01-01--2017-02-28	

Rubrik/ärendemening:	Delegation gällande personalärenden 2016-07-01—2016-12-20		
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärenden	Tef/2016:113		Lars Karlsson, driftchef
Beskrivning av ärendet			
Anställningsavtal	16/90	Förman (arbetande) fr o m 2017-01-01, tv	
Anställningsavtal	16/91	Tf förman (arbetande) under tiden 2017-01-01—2017-03-31	
Entledigande	16/92	Förman (arbetande) fr o m 2017-03-31	

Anmälan av delegationsbeslut

Rubrik/ärendemening:		Delegation gällande ersättare	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärende	2016:113		Peter Arnhjort Verksamhetschef Teknik och logistik
Beskrivning av ärendet			
Utse Fredrik Samuelsson som tf Verksamhetschef 2017-01-02-2017-01-09			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation gällande ersättare	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärende	2016:113		Lars Lönnkvist tf Va-chef
Beskrivning av ärendet			
Utse Frank Renebo som tf Va-chef 2016-12-27-2017-01-02			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation gällande ersättare	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärende	2016:113		Åsa Engwall förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Utse Frank Renebo som tf förvaltningschef 2016-12-21-2017-01-02			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation gällande ersättare	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Personalärende	2016:113		Åsa Forslund verksamhetschef städ och kontorservice
Beskrivning av ärendet			
Utse Anne Sakko som tf verksamhetschef 2016-12-22-2017-01-03			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation gällande fullmakt	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Fullmakt	2016:113		Åsa Engwall förvaltningschef
Beskrivning av ärendet			
Beslut om ombud i ärendet angående ansökan om hyresnämndens godkännande av blockhyresavtal			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation om upphandlingsavtal	
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Delegation upphandlingsavtal	2017:7	2017-01-15	Frank Renebo Fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Beslut om förlängning av upphandlingsavtal trädgårdsmästare			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Rubrik/ärendemening:		Delegation om upphandlingsavtal	
-----------------------------	--	---------------------------------	--

Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Delegation om tilläggsavtal	2016:83	2017-01-15	Frank Renebo Fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Beslut om tilläggsavtal om förändrade hyresvillkor			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)
Delegation rivningsärende	2016:83	2017-01-15	Frank Renebo Fastighetschef
Beskrivning av ärendet			
Beslut om rivning av Brunna IP			
Leverantör (vid upphandling)		Kontraktssumma (vid upphandling)	

11

Återrapportering av projektet 13 nya förskolor (TEF/2016:186)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden

1. Utbildningsnämnden godkänner rapporten om projektet 13 förskolor.
2. Utbildningsnämnden godkänner ”reviderat lokalfunktionsprogram, daterat 2017-01-18.
3. Utbildningsnämnden beslutar att två modulförskolor och en platsbyggd förskola byggs och därefter utvärderas.

Utbildningsnämndens förslag till kommunfullmäktige:

4. Kommunfullmäktige beslutar enligt utbildningsnämndens förslag att fortskrida i enlighet med handlingsalternativ B.

Tekniska nämnden

1. Tekniska nämnden har noterat rapporten om projektet 13 förskolor.

Sammanfattning

Rapporten redovisar en kostnadsjämförelse mellan modulbyggda förskolor och platsbyggda förskolor. I rapporten framhävs bland annat att det finns risk att modullösningen inte uppfyller kraven för lokalernas anpassning till pedagogik. Kostnadsanalysen visar att en platsbyggd förskola är 5 400 kronor dyrare per kvadratmeter än en modulbyggd förskola. Styrgruppen har arbetat fram två alternativa vägval i förhållande till det beslut som fattats av kommunfullmäktige. Alternativen benämns A, B och C. Mot bakgrund av den osäkerhet som finns i jämförelsekalkylerna samt att det finns ett stort behov av förskoleplatser, så föreslår styrgruppen att utbildningsnämnden beslutar fortskrida i enlighet med handlingsalternativ B. Detta alternativ innebär att en platsbyggd förskola och två modulbyggda förskolor byggs och därefter utvärderas, vilket kommer ligga till grund för hur resterande 10 förskolor ska byggas.

Ärendet

Tekniska förvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse daterad 2017-01-31

Referens
Dejan Smiljanic
Lars Cha

Mottagare
Utbildningsnämnden
Tekniska nämnden

Återrapportering av projektet 13 nya förskolor (UF/2016:320)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden

1. Utbildningsnämnden godkänner rapporten om projektet 13 förskolor.
2. Utbildningsnämnden godkänner ”reviderat lokalfunktionsprogram, daterat 2017-01-18.
3. Utbildningsnämnden beslutar att två modulförskolor och en platsbyggd förskola byggs och därefter utvärderas.

Utbildningsnämndens förslag till kommunfullmäktige:

4. Kommunfullmäktige beslutar enligt utbildningsnämndens förslag att fortskrida i enlighet med handlingsalternativ B.

Tekniska nämnden

1. Tekniska nämnden har noterat rapporten om projektet 13 förskolor.

Sammanfattning

Rapporten redovisar en kostnadsjämförelse mellan modulbyggda förskolor och platsbyggda förskolor. I rapporten framhävs bland annat att det finns risk att modullösningen inte uppfyller kraven för lokalernas anpassning till pedagogik. Kostnadsanalysen visar att en platsbyggd förskola är 5 400 kronor dyrare per kvadratmeter än en modulbyggd förskola. Styrgruppen har arbetat fram två alternativa vägval i förhållande till det beslut som fattats av kommunfullmäktige. Alternativen benämns A, B och C. Mot bakgrund av den osäkerhet som finns i jämförelsekalkylerna samt att det finns ett stort behov av förskoleplatser, så föreslår styrgruppen att utbildningsnämnden beslutar fortskrida i enlighet med handlingsalternativ B. Detta alternativ innebär att en platsbyggd förskola och två modulbyggda förskolor byggs och därefter utvärderas, vilket kommer ligga till grund för hur resterande 10 förskolor ska byggas.

Ärendet

Utbildningsnämnden godkände 2016-12-08 statusrapporten för projektet 13 förskolor. Utbildningsnämnden uppdrog åt tekniska nämnden att ta fram en rapport som beskriver skillnaderna mellan olika handlingsalternativ, för att förnya projektet 13 förskolor, rapporten ska redovisas för utbildningsnämnden i februari 2017.

Rapporten omfattar en jämförelse mellan modulbyggda förskolor och platsbyggd förskolor samt en grov livecykelanalys, utifrån ekonomiska aspekter med fokus på investeringar och drift.

2017-01-31 Dnr UF/2016:320 Dnr TEF/2016:186

Rapport

Tekniska förvaltningen har med hjälp av konsulter tagit fram en kostnadsjämförelse som redovisar kronor per kvadratmeter. Kostnadsjämförelsen omfattar investering för grundläggning, uppförande av byggnad och installationer. Investeringsutgifter som inte ingår i jämförelsen är åtgärder för finplanering av mark, kostnader för rivning av befintliga byggnader och anläggningar.

Det finns en risk att modullösningen inte uppfyller de krav avseende lokalernas anpassning till pedagogik, verksamhetskvalité och utomhusmiljö. Tiden för framtagandet av rapporten har varit kort, eftersom projektet redan är föresenat.

Rapporten innehåller också oklarheter ifall en platsbyggd förskola kontra en modulbyggdförskola kan anses likvärdiga. I rapporten konstateras att driftkostnaderna för båda alternativen är lika stora samt att livslängden är stort sett densamma, eftersom att båda byggnadskonstruktionerna bedöms ha en teknisk livslängd på över 50 år. Miljöpåverkan har inte kunnat analyseras på grund av tidsbrist.

Vår analys visar att en platsbyggd förskola är 5 400 kronor dyrare per kvadratmeter än en modulbyggd förskola. Detta innebär att investeringsutgiften för en platsbyggd förskola är cirka 10,5 miljoner kronor dyrare.

Styrgrupp

Rapporten presenterades för projektets styrgrupp den 18 januari 2017. Utifrån presenterad rapport har styrgruppen arbetat fram två alternativa vägval i förhållande till det beslut som fattats av kommunfullmäktige. Alternativen benämns A, B och C.

Alternativ A – Detta alternativ innebär att 13 stycken platsbyggda förskolor upphandlas i enlighet med kommunfullmäktiges beslut (KS/2015:733)

Fördelar:

- + Upphandling kan ske snarast efter beslut i utbildningsnämnden
- + Evakueringslösningar finns redan
- + Ursprunglig lokalfunktionsprogram bibehålls

Nackdelar:

- Investeringsutgiften ökar¹ med cirka 10,5 miljoner kronor per förskola

Alternativ B – Detta alternativ innebär att de tre första av de 13 förskolorna bryts ut och upphandlas i två separata upphandlingar. Den ena upphandlingen avser en platsbyggd förskola i norra Botkyrka som upphandlas i totalentreprenadform. Den andra upphandlingen avser också totalentreprenad och två stycken modulbyggda förskolor, varav en placeras i norra Botkyrka och en placeras i södra Botkyrka. Efter att byggnationen är klar och verksamheterna har flyttat in ska utfallet mellan den platsbyggda förskolan och modulförskolorna jämföras. Syftet med jämförelsen är att visa, vilket alternativ som är mest kostnadseffektivt samt vilket alternativ som

---

¹ Ökningen beräknas utifrån konsultens rapport och vår analys jämfört med modulförskola. Den kalkylerade kostnaden på typförskola av TF och UF framtagna handlingar kvarstår, för den nu ”stoppade” upphandlingen.

2017-01-31 Dnr UF/2016:320 Dnr TEF/2016:186

uppfyller verksamhetskraven på bästa sätt. Därefter kommer jämförelsen att presenteras för utbildningsnämnden inför vidare hanteringen av hur resterade 10 förskolor ska produceras. Vid förslaget förfaringssätt föreslås att ett reviderat lokalfunktionsprogram används.

Fördelar:

- + Mer fakta om faktiska kostnader mellan platsbyggd förskola och modullösning kan uppnås.
- + Verksamheten får möjlighet att utvärdera både utformningen mellan de olika lösningarna, ur ett pedagogiskt perspektiv.

Nackdelar:

- Förfarandet avviker från kommunfullmäktiges beslut (KS/2015:733).
- Tidplan förskjuts cirka 6-9 månader². Inom denna tidsplan ska exempelvis ett nytt beslut fattas av kommunfullmäktige. Tid behöver avsättas för att sammanställa verksamheternas utvärdering efter att byggnationen är färdigställd.
- Risk för ytterligare evakueringspaviljonger kan behövas, vilket ökar driftkostnaderna för förvaltningen.

Alternativ C – Detta alternativ innehåller 13 stycken modulförskolor.

Nackdelar:

- Förfarandet avviker från kommunfullmäktiges beslut (KS/2015:733).
- Tidplan förskjuts³ cirka 3 månader, på grund av att bereda utrymme för ett nytt beslut av kommunfullmäktige samt ett nytt upphandlingsförfarande.
- Det råder osäkerhet ifall modulförskolor uppfyller verksamhetens kvalitetskrav, enligt utbildningsförvaltningens lokalfunktionsprogram för dessa 13 förskolor.
- Begränsningar av byggnadens placering på befintliga tomter, vilket kan påverka den fria gårdsytan och angöringsytan.
- Byggnaden kan ha sämre yteffektivitet på grund av begränsad påverkan av utformning.

Fördelar:

- Investeringsutgifterna bedöms minska med cirka 10,5 miljoner kronor per förskola.

Styrgruppens rekommendation

Mot bakgrund av den osäkerhet som finns i jämförelsekalkylerna samt utbildningsförvaltningens behov av förskoleplatser, föreslår styrgruppen för projektet 13 förskolor att utbildningsnämnden beslutar fortskrida enligt handlingsalternativ B.

Styrgruppen återkommer med kompletterande uppgifter till kommunfullmäktige, beträffande hur handlingsalternativ B avviker från kommunfullmäktiges beslut.

---

² Beräknad tidplan för färdigställande av de första tre förskolorna är oktober 2018 (tidigare augusti 2018). Övriga förskolor bedöms förskjutas ytterligare 6 månader till följd av verksamhetens utvärdering mellan de olika alternativen.

³ Beräknad tidplan för byggstart av förskolorna förskjuts med 3 månader.

2017-01-31 Dnr UF/2016:320 Dnr TEF/2016:186

Mikael Caiman Larsson
Förvaltningschef
Utbildningsförvaltningen

Åsa Engwall
Förvaltningschef
Tekniska förvaltningen

Bilagor

Bilaga 1, Projektrapport 13 förskolor – Benchmarkstudie, platsbyggd förskola och modulbyggdförskola.

Bilaga 2, Reviderat lokalprogram för verksamhet förskola

**DET HÄR ÄR
BOTKYRKA**

Benchmarkstudie – platsbyggd förskola och modulbyggd förskola

2017-01-18, Projektengagemang - Erik Eriksson, Peter Johansson

Innehåll

- Andra kommuners erfarenheter
- Benchmark – Botkyrka typ fsk – standardmodul fsk

Andra kommuners erfarenheter

Erfarenheter från andra kommuner

➤ *Anneli Johansson, VD Uppsala skolfastigheter*

- "Kostnad för moduler och platsbyggt är jämförbar vid likvärdig produkt"
- "Moduler har något sämre yteffektivitet p.g.a begränsad påverkan av utformning."

➤ *Mikael Alfredsson, Chef Fastighetsutveckling HUGES*

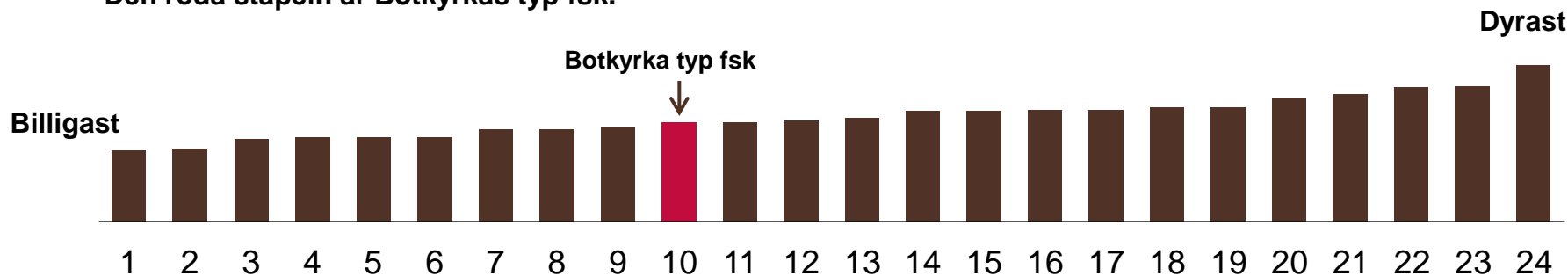
- "Total process och konkurrens vid upphandling viktigare än modul/platsbyggd fsk!"
- "Svårt att erhålla bra konkurrens i dagsläget p.g.a. överhettad marknad."

➤ *Torkel Persson, Projektledare Sundbybergs Kommun*

- "Den enda fördelen är tidsfaktorn om produkten är likvärdig. Huset kan tillverkas på fabrik samtidigt som grunden färdigställs"

Staplarna nedan är verklig produktionskostnad¹ för 23 uppförda förskolor² i Stockholm och Uppsala. Den röda stapeln är Botkyrkas typ fsk.

¹Produktionskostnad avser byggherrekostnader samt kostnader för grund, byggnad, el, VVS, hiss och storkök (innehåller både tillagnings- och mottagningskök).

²23 uppförda förskolor innehåller både modul fsk och platsbyggda fsk.

Benchmark – Botkyrka typ fsk och standardmodul fsk

	1 Kostnad ¹ för grund, byggnad och installationer	2 Driftkostnader	Kvadratmeter BTA/barn	Verksamhetskvalité
Definition	Grund, byggnad och installationer. Installationer består av el, VVS, hiss, storkök och kökskyla.	Kostnader för energianvändning och vattenförbrukning	BTA per fsk alternativ dividerat med antalet barn.	Utbildningsförvaltningens krav avseende lokalernas anpassning till pedagogik, verksamhetskvalité och utomhusmiljö.
Botkyrka typ fsk platsbyggd	49 850 tkr / 25,8 tkr/kvm, BRA	Uppvärmning och varmvatten: 55,9 + 6,6 kr/kvm Verksamhetsenergi: 13,5 kr/kvm Vattenförbrukning: 5 kr/kvm	10,7 kvm BRA / barn	Fullt anpassad
Exempel fsk² standardmodul	39 324 tkr / 20,4 tkr/kvm, BRA		10,7 kvm BRA / barn	Osäkert om krav uppfylls

Slutsatser

- Exempel fsk standardmodul är 5 400 kr billigare per kvadratmeter BRA, dock oklart om alla funktioner och efterfrågad verksamhetskvalité samt kommun image uppfylls.
- Botkyrkas platsbyggda typförskola uppfyller utbildningsförvaltningens ställda verksamhetskrav.
- LCC beräkning ger ingen större skillnad mellan platsbyggd och modulbyggd eftersom båda byggnaderna har en teknisk livslängd på över 50 år. Miljöpåverkan har inte kunnat analyseras vidare pga tidsbrist.

Oklarheter

- om ovan förskole alternativ är likvärdiga "produkter", dvs jämför vi "äpplen och päron"? För fastställande av detta behöver vidare utredning genomföras.
- om modulbyggda fsk, som har en annan design, ryms på befintliga fastigheter.

¹Kostnader för grund, byggnad, el, VVS, hiss och storkök (kalkylerade).

²Exempel fsk är en standardmodul utan extra tillval inklusive hiss (Botkyrka standard), och storköksutrustning (standardlösning från leverantör).

2017-01-19

Utbildningsförvaltningen

**Reviderat lokalprogram per den 19 januari
2017**

Lokalprogram vid ny-, om- och till byggnad av förskola

Detta dokument har tillkommit för att vara ett stöd i de förskolebyggen som Botkyrka kommun har framför sig. Inledningsvis beskrivs lokalprogrammets syfte och fokus, samt vad förskolans styrdokument säger om förskolans lokaler. Därefter följer en beskrivning av hur det går till när det blir dags för ny förskola, åtgärder, tidsperspektiv och komplexitet. Sedan följer lokalprogrammets med dess fokusområden: Barnets perspektiv, lokalernas flexibilitet, samt en god lärande- och arbetsmiljö för barn och personal.

2017-01-19

Lokalprogrammets syfte

- är ett stöd för utbildningsförvaltningen vid arbetet med ny-, om- och tillbyggnad av förskolor.

Lokalprogrammets fokus

1. Barnets perspektiv.
2. Lokalernas flexibilitet.
3. En god lärande- och arbetsmiljö för barn och personal.

Vid planering av förskolor är det viktigt att våga tänka nytt och samtidigt ska allt vara väl genomtänkt. Om-, till- och nybyggnader ska omfatta förskolans totala miljö – både den inre och yttre miljön, det vill säga även inredning, möblering och lekytor.

Allmänt om förskolebyggnaden. Den ska:

- anpassas till en ambition för inne- och utemiljö på 10 m²/barn (BRA) respektive 35 på m²/barn.
- ha möjlighet att dela i smågrupper och använda lokalerna effektivt.
- erbjuda plats för pedagogiska lärmiljöer, kreativitet, nytänkande, laborativa miljöer, motivation, lust, rörelse, flexibilitet, kvalitet och stödjande användningen av IT-verktyg.
- utformas för att möta variationer av lärsituationer. Lärmiljöerna ska underlätta möjligheterna till situationsanpassat lärande och utformas så att de känns trygga och skapar förutsättningar för nolltolerans mot kränkning och mobbing.
- möjliggöra tillgänglighet för alla.
- anpassas till Botkyrka kommuns IT- standard och trådlös standard.

2017-01-19

1. Pedagogik – Barnets perspektiv

Skollagen beskriver att förskolelokalernas utformning ska vara en "god miljö" och läroplanen anger på liknande sätt att förskolorna ska ha en "god utemiljö".

Den sociala miljön

Barn lär och utvecklas ständigt, både i fysiska och digitala miljöer, därför ska den fysiska miljön stödja och skapa förutsättningar för den digitala och skapande musik/rörelse och drama miljöer.

Informations och kommunikationsteknologi – IKT (IT-verktyg):

Viktigt är att allt lärande erbjuds utmanande och stärkande lärmiljöer som skapar förutsättningar för ett aktivt, kreativt, engagerat deltagande i ett globalt nätverksamhälle.

Arbetsätt

Lokalprogrammet ska erbjuda öppna och flexibla arbetsmiljöer och ge stöd i att åstadkomma kreativa, nytänkande och kvalitativa lokaler för all verksamhet som rör förskola.

Utomhus

Byggnadernas utemiljö är en viktig del av förskolans lärmiljö. Här skapas möjlighet för uterum för alla årstider - kanske i form av amfiteatrar, rum under tak, vattenlek eller liknande. De skiftande naturtyperna ska tas tillvara för både lek och lärande. Naturliga material och element bör användas som bas för de lekområden som skapas. Hälsa, natur och miljö kan ligga som grund för lärandet och förståelsen av en helhet.

Interiör

Genom val av inredning kan man skapa flexibla mötes- och arbetsplatser för både sittande och stående arbete, som skapar utrymmen för olika situationer och behov.

Arbetslagets yta (avdelning, Allrum, minst två mindre rum och skötrum)

Arbetslagens yta ska vara en trygg bas i byggnaden, där barnen känner styrkan av att vara i sin enhet hela dagen. Arbetslagsytan är platsen för kärnverksamheten och den ska kunna varieras beroende på lärsituation.

Ytor med särskilda funktioner (övriga lärmiljöer)

Förskolan behöver speciella ytor för ateljé- och rörelse.

2017-01-19

2. Lokalens Flexibilitet

Barn ska ges stöd och stimulans, som anpassats för att väga upp skillnader i deras förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Barn ska kunna utvecklas så långt som möjligt som individer. Detta ställer stora krav på flexibla och anpassningsbara lärmiljöer som främjar tillgänglighet, trygghet och varierade arbetssätt.

Flexibel lärmiljö innebär:

- Lärmiljön ska stödja pedagogik och arbetssätt men ska kunna förändras i takt med samhällsförändringar.
- Det ska finnas variation i den fysiska miljön så att barn kan välja att sitta i allt från en stor samling till ett eget krypin.
- Lärmiljön ska kunna följa förändrade åldersstrukturer på barn och elever över tid, det vill säga efter olika verksamheters behov, till exempel om förutsättningarna kräver att en befintlig förskola behöver omvandlas till en F-3 skola.

2017-01-19

3. En god lärande- och arbetsmiljö för barn och personal.

Ljud, ljus och luft, samt byggmaterial, ytmaterial och inredning

Förskolan är en arbetsplats som omfattas av arbetsmiljölagen. Riktlinjer för ljud, ljus och luft måste följas.

Vad gäller giftfri förskola, så bör naturskyddsföreningens checklista följas. Det är viktigt att välja byggmaterial som är beprövat och idag betecknat som giftfritt. Vidare ska inredning och ytmaterial vara lätt rengörbara och textilier ska kunna tvättas.

Entré

Alla förskolor ska ha en tydlig och välkomnande entré som ger en känsla av verksamhetens karaktär. Här finns information om vad som händer, praktisk information om byggnaden, samt föreskrifter. Entréer förses med skärmtak och vindfång. Det ska också finnas separata skärmtak för barns möjlighet att sova/vistas ute skyddade från nederbörd och blåst.

Kaprum, toaletter och skötrum

Kaprummen bör finnas i anslutning till huvudentrén. Kaprummen kan behöva olika lösningar för olika åldrar och beroende av hur mycket utrymme som finns. I anslutning till groventré ska en toalett kunna nå ifrån gården. För förskolebarn behövs en praktisk grovdal med torkmöjlighet och klädförvaring, samt möjlighet att spola av skor och leriga kläder innan man kommer in. Av- och påklädning i kaprum bör anpassas så att man inte stör övrig verksamhet, till exempel vid vila. I alla byggnader får endast normalstora WC-stolar monteras eftersom husen ska kunna användas av både förskola och skola.

Utformning av skötrum

Barn som vistas i förskolan har en ökad risk att få infektioner jämfört med barn som vistas i hemmet och då speciellt de yngsta barnen. Det är en ökad förekomst av virus och bakterier i miljön då många barn vistas gemensamt i begränsade utrymmen.

Personal

- Det ska finnas personalrum, tillräckligt med arbetsplatser och möjlighet till avskild vila i vilrum.
- Det skall finnas plats för ytterkläder, värdefackskåp, toaletter och duschrum.
- I personalrummet skall finnas diskbänk, mikro, eluttag med väggfast timer kylskåp och diskmaskin.
- Dessutom behövs konferensrum, samtalsrum, utrymme för kopiator och annan kontorsutrustning samt ett rum för en förskolechef. Rummen ska vara ljudisolerade.

2017-01-19

Förråd/förvaring

- Centralt förråd för pedagogiskt material, säsongsmaterial med mera.
- Säkerhetsförvaring för informations- och kommunikationstekniksverktyg (ikt-verktyg).
- Förråd för blöjor och andra hygieniska produkter måste ligga i anslutning till transportentré/varuintag, får ej tas genom köket.

Utemiljön

Utemiljön ska anpassas till en ändamålsenlig förskolegård.

Lek

- Solavskärmning måste finnas på gården
- Inhägnad utsläppsgård för de minsta. Större friare gård för de äldre barnen. Hårdgjorda ytor för cykelslingor
- Förråd för förskolans/barnens barnvagnar
- Förråd för leksaker och annat utematerial

Snöröjning och halkbekämpning

Det finns plats för att lägga upp snö, samt att man kommer fram med maskiner på gården. Vad gäller halkbekämpning är det viktigt att det finns en sandningssandlåda, ur vilken personal själv kan hämta sand, om det vid extrem halka tar lång tid för avtalad entreprenör att halkbekämpa.

Städotrymmen

- Utslagsvask med slangkoppling för att man enkelt ska kunna fylla hinkar mm
- Hyllor på väggarna för toalettpapper, handdukar och annat material
- Här skall rymmas städvagn, städmaskin och en person samtidigt
- Tvättmaskin (*inköp görs i samråd med städfirman*)
- Tillgång till klädskåp och låsbart skåp för personliga tillhörigheter, här eller på annat ställe i byggnaden.
- Gärna med fönster om det går.
- Eluttag

Tvättmaskin

Någonstans i huset ska det finnas tvättmaskin och torktumlare, främst för avdelningarnas och kökets behov.

Måltidshantering:

Förskolor utrustas med tillagningskök.

Kök och matsal

- Kökets placering ur väderstreckssynpunkt. Köket blir varmt genom alla maskiner för matlagning och disk och bör därför ligga i norrläge.
- Köket får inte vara långsmalt. Det måste finnas gott om avställningsytor.
- Hyllor och väggskåp ska inte sitta lika högt som enligt svensk hushållsinredningsstandard.

2017-01-19

- Diskmaskinen ska ha automatisk huvöppning och Eco spray i fördisken. I anslutning till diskmaskinen ska det finnas doseringsanläggning för maskindiskmedlet samt diskspolslang. Diskrummet ska ha rostfria bänkar.
- Det måste finnas eluttag och plats för matvagn/matvagnar.
- Diskrummet ska även vara tillgängligt för den pedagogiska personalen på förskolan.
- I köken ska golv under skåp och bänkar vara släta och ha ordentligt fall mot golvbrunn. På de fria golvytorna får golvbrunnarna däremot inte ha för kraftigt fall.
- Det måste finnas plats för förvaring av torrvaror samt väl tilltagna kylar och frysar, samt plats och uppladdning av mjölkflitar.
- Servering av mat till barnen kan se lite olika ut beroende på om de äter i matsal eller på avdelning. Viktigt att förbereda så att detta följer regler om hantering av varm mat.
- Leveranser som inte är till köket, får inte passera köket.
- Soprumsplacering, utrymme för källsortering samt vara lätt åtkomligt från köket
- Kökspersonalen skall ha kontor med datoruppkoppling, egen toalett, tillgång till dusch, omklädningsrum med delbart klädskap alternativt två skåp per person.

Yta för måltider

Ytan för måltider behöver planeras väl så att den inte står outnyttjad en stor del av dagen, utan ska kunna nyttjas för andra ändamål. Där det är möjligt kan måltider ske i övrig verksamhet, till exempel på arbetstorget eller andra gemensamma ytor, så länge deras ursprungliga syfte behålls.

Administration

Administrationen bör placeras i anslutning till huvudentrén och arbetstorget.

Arbetstorg

Storleksmässigt föreslår lokalprogrammet att ett arbetstorg delas av tre avdelningar. Således får en förskola/skola med sex avdelningar två arbetstorg.

Skyltning av förskolans olika delar är viktig att ta med i planeringen.